TÜRK EĞİTİM-SEN 1992

eğitimin sesi

Gelecek eğitimle gelecek

Nisan - Mayıs - Haziran 2015 Sayı:51

ISSN:1304-4613

100 yıllık YALAN

"SÖZDE ERMENİ SOYKIRIMI"

ÖZEL SAYI

Başlarken

Sami ÖZDEMİR
Genel Dış İlişkiler ve Basın Sekreteri

Türk tarihinde eşsiz bir trajedi olan Ermeni Zulmünün 100. yıldönümünü anarken, hem zulmedip hem zulüm gördüm diyen Ermeni iftiralarına da hak ettikleri cevabı vermek durumundayız.

Cihan Harbi'nin seyrini değiştiren Çanakkale cephesinin yanında bir çok cephede mücadele etmek durumunda olan Osmanlı Devleti'nin sadık tebâsı Ermeniler, yabancı güçlerin kışkırtması ve Rusların da desteği ile bütün eli silah tutanları Osmanlı Devleti'nin savaştığı cephelerde askere alınan savunmasız Türk köylerine saldırarak yaşlı, kadın, çocuk demeden milletimize karşı planlı bir işkence ve imha operasyonu yürütmüşlerdir. Ermenilerin bunları yapabilecek tiyniyette olduklarının en açık göstergesi Hocalı Soykırımını bütün dünyanın gözleri önünde hunharca yapmış olmalarıdır. İşte bu sebeple elinizdeki bu sayıda, çok yönlü bir konu olan Ermeni meselesinin konunun uzmanları eliyle incelenmesi ve maskelerin düşürülmesi gereği ortaya çıkmıştır.

Türk Eğitim-Sen'in milletimiz ve şerefli tarihimiz noktasında hassasiyeti malumdur. Dün atalarımız inandıkları değerler ve hak ettikleri toprak ve hürriyetleri yazarken asla ve asla bir soykırım yapmamışlardır. Bugün de Türk Eğitim-Sen ve Türkiye Kamu-Sen üyeleri inandıkları değerler ve elerinden alınmaya çalışılan hakları için destan yazarak ecdadına layık bir evlat olmanın gereğini yerine getirmektedir. Bunu yaparken de bazılarının yaptığı gibi hukuk ve ahlak dışı yollara sapmamakta, onurlu bir dik duruş sergilemektedirler. 7 Haziran seçimleri halkımızın ülkemiz ve yarınlarımız için devletimizi yönetenler ile yöneteceklere vermiş olduğu anlamlı bir mesaj olarak tarihte yerini almıştır. Bu vesileyle seçim sonuçlarının ülkemize ve bütün eğitim çalışanlarına hayırlar getirmesini temenni ediyorum.

Elinizdeki özel sayının hazırlanması esnasında pek çok bilim ve fikir adamı bu çalışmaya teveccüh ederek bizlere destek oldu. Dergimiz aracılığıyla hepsine tek tek teşekkür ederim.

Selam ve saygılarımla.

TÜRK EĞİTİM-SEN

Türkiye Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmetleri
Kolu Kamu Çalışanları Sendikası
GENEL MERKEZİ

Nisan - Mayıs - Haziran 2015
Sayı : 51

Türk Eğitim-Sen Genel
Merkezi adına Sahibi
İsmail KONCUK
Genel Başkan

Genel Yayın Yönetmeni
Sami ÖZDEMİR
Genel Dış İlişkiler ve Basın Sekreteri

Yayın Kurulu
Musa AKKAŞ
Seyit Ali KAPLAN
Talip GEYLAN
Cengiz KOCAKAPLAN
M. Yaşar ŞAHİNDOĞAN

Basın Danışmanı
Meltem YALÇINKAYA
Düzeltme
Tuğçe TAŞDEMİR

Yönetim Yeri
Talatpaşa Bulvarı No:160 / 6
Cebeci/ANKARA
Tel:0312 424 09 60
Faks:0312 424 09 68

Dergimiz yerel süreli ve ücretsizdir.

Üç ayda bir yayınlanır

Dergide bulunan yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir
Basım Tarihi 02.07.2015

Grafik Tasarım ve Baskı

Altuğ Ajans Reklam Basın Yayın
Fatih Taha AKALAN
Bayındır 2 Sk. No: 68 /13 Kızılay/ANKARA
Tel ve Faks: 0.312 417 81 07
Basım Yeri : Matus Basımevi Reklam ve Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.
Matbaacılar Sit. 1514 Sokak No:2 İvedik Organize Sanayi
Yenimahalle - Ankara

TÜRK EĞİTİM-SEN, TÜRKİYE KAMU-SEN
(Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları
Konfederasyonu) Üyesidir.

04 **Genel Başkan İsmail KONCUK**
Yüzüncü Yılında
Ermeni Mezalimi

DOSYA Ermeni Meselesi

08 **Prof. Dr. Yusuf HALAÇOĞLU**
" 24 Nisan bağımsız bir
Ermenistan kurma
hayâllerinin sona erdiği tarihtir."

11 **Dr. Bahadır**
Bumin ÖZARSLAN
"Sevk ve İskan Kanunu'nun
uygulanması, bir devletin egemenlik
yetkisinden kaynaklanan bir tasarruftur."

16 **Prof. Dr. Vahdettin ENGİN**
"İkinci Abdülhamid iktidarının
büyük bir kısmında Ermeni meselesi
ile uğraşmak zorunda kalmıştı."

18 **Faig Nusrat BAĞIROV**
"Azerbaycan toprağında ikinci bir
Ermeni devleti yaratılmasına izin
vermeyiz. Azerbaycan toprakları
tabiî ki azat olacaktır.

23 **Prof. Dr. Cemalettin TAŞKIRAN**
"Ermeniler, emperyalistler tarafından
kullanılmıştır."

28 **Prof. Dr. Altan ÇETİN**
"Ermeni meselesi, Ermeniler için bir
kimlik inşa etme meselesidir."

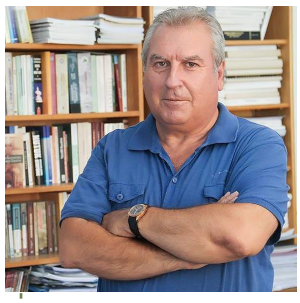

30 **Soykırım İddialarının Arkasındaki Gerçekler**
Prof. Dr. İlber ORTAYLI
Galatasaray Üniversitesi Öğretim Üyesi

32 **Yüzüncü Yılında Ermeni Sorununun Düşündürdükleri ve İzlenmesi Gereken Stratejiler**
Prof. Dr. İlyas DOĞAN
Yükseköğretim Denetleme Kurulu Üyesi

36 **Ermenilere Yönelik Sevk ve İskân Kararı ve Uygulaması**
Prof. Dr. Yusuf SARINAY
TOBB-ETÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı

44 **Osmanlı Ermenileri'nin 1915'teki Tehciri: Bir Değerlendirme**
Prof. Dr. Kemal ÇİÇEK
İpek Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Dekanı

53 **Asıl Büyük Tehciri Kim Yaptı ?**
Dr. Tenzile RÜSTEMHANLI
Azeri Türk Kadınlar Birliği Başkanı

54 **Ermeni Sorunu ve Türk Dış Politikası**
Onur ÖYMEN
Emekli Büyükelçi

61 **24 Nisan, Lemkin ve Ötesi: Kurgular ve Gerçekler Üzerine..**
Doç. Dr. Mehmet Akif OKUR
Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Öğretim Üyesi

65 **Geleneksel Ermeni Terör Politikası: Terörizmi Millileştirmek ve Hocalı Katliamı**
Doç. Dr. Yalçın SARIKAYA
Giresun Üniversitesi Öğretim Üyesi

YÜZÜNCÜ YILINDA ERMENİ MEZALİMİ

İsmail KONCUK Genel Başkan

Dört bin yıllık Şerefli Türk Tarihi zaferlerle süslü olduğu kadar trajik durumlara da şahitlik etmiştir. Devletlerin yıkılışları, kıtlıklar ve göçler tarihimizin acı hatıraları olarak milletimizin dimağlarında yer almıştır. Bu elim olaylardan birisi de 1914 yılında baş gösteren Ermeni mezalimidir. Osmanlı Devleti İttifak devletleri ile birlikte I. Dünya Savaşına katılmış ve süreçte 25 farklı devletin kurduğu itilaf devletlerine karşı bir çok farklı cephede savaşacağı için ülkesinde ne kadar eli silah tutan erkek var ise silah altına alınmıştır. İtilaf devletleri arasında Rusya'nın da bulunması ve Rusya'nın Osmanlı Devletine Kafkasya üzerinden saldırıya geçmeden önce gizli organizasyonlar ile Ermeni ve Rum halkı Karadeniz ve Kafkasya üzerinden silah desteği vererek Türk köylerinde ve kasabalarında saldırarak karışıklık çıkarmak üzere çete faaliyetlerine yöneltmesi neticesinde Ermeni çeteleri zulüm yapmaya başlamışlardır. Bunun üzerine bu bölgede karışıklık çıkaran Ermeniler ve onlarla birlikte hareket eden çeteler, savaş koşulları göz önünde bulundurularak yine bir Osmanlı toprağı olan başka şehirlere her türlü ihtiyaçları giderilerek göç ettirilmiştir. Bu süreçte uluslararası toplum Ermenilerin yaptığı katliamları görmezden gelerek göç sırasında günün şartlarına göre hastalıktan ölen kişilerin durumunu çarpıtarak milletimizi suçlamaya çalışmaktadır.

Yüzyıl önce gerçekleşen ve yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren uluslararası toplumun gündemine sokulan Ermeni meselesi, özellikle son otuz yıldır Türk kamuoyunun gündemini de meşgul etmektedir. 1915 yılında gerçekleşen bir takım olaylar, ge-

rek soruna Ermeniler eliyle uluslararası bir boyut kazandırılmış olması münasebetiyle çarpıtılmakta gerekse Türkiye'ye karşı yürütülen geniş kapsamlı kuşatma harekâtı sebebiyle elverişli bir araç olarak kullanılmaktadır. Çarpıtmanın ve kuşatma harekâtının kaynağı aynı olmakla birlikte Türkiye içindeki uygulayıcıları, döneme göre değişken yöntemler izlemektedirler. Bu uygulayıcılar uzun süre bilim adamı, insan hakları savunucusu ve demokrasi havarisi gibi maskelerle boy göstermişlerdir. Şartların elverişli bir hâl alması üzerine son on yıldır maske kullanmadan hedefledikleri istikamete doğru yol almaya başlamışlardır. Maske mecburiyetinin bitmesi aşamalı olarak gerçekleşmiş, AKP iktidarının her alanda ve her fırsatta doğrudan ve/veya dolaylı olarak dile getirdiği Cumhuriyet rejimiyle ve bu rejimin temellerini atan kadroyla hesaplaşma stratejisiyle eş zamanlı olarak ilerlemiştir. İşte bu sebeple elinizdeki bu sayıda, çok yönlü bir konu olan Ermeni meselesinin konunun uzmanları eliyle incelenmesi ve maskelerin düşürülmesi gereği ortaya çıkmıştır.

Birinci Dünya Savaşı'nın bütün şiddetiyle devam ettiği ve Osmanlı Devleti'nin ayakta kalabilmek için canla-başla mücadele verdiği 1915 yılı, Türk Milleti'nin dört bir yanda savaştığı bir yıldır. Memleketini müdafaa etmek ve milletinin mukadderatını yabancı ellere bırakmak istemeyen Türk Ordusu, yalnızca düşmanla değil cephe gerisinde yer alan ve yüzyıllarca birlikte yaşadığı bazı unsurlarla da mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bunların içinde en dramatik olanlardan biri de Ermenilerin tutumudur. Zira 1071 Malazgirt zaferiyle Anadolu'ya son kez ama kalıcı bir kez geldiğinde, Bizans'ın zulmünden kurtardığı ve "millet-i sadıka" sıfatını verdiği Ermeniler içinde siyasal faaliyet gösteren ve uzun süredir terörize olmuş ciddi bir kitle, Birinci Dünya Savaşı'nı fırsat bilmiş ve savaş hâlinde olduğumuz Ruslarla işbirliği içine girmiştir. Rus Ordusu'na katılan silahlı Ermeni birliklerinin yanında, cephe gerisinde Ruslar lehine silahlı çetecilik, kılavuzluk, arkadan vurma, ikmal yollarını kesme, pusu kurma, köprü ve yol imhası, casusluk, isyan çıkarma, yağma, sivillere saldırı gibi faaliyetlerin artması üzerine Osmanlı Devleti, savaşın akıbeti ve vatandaşlarının selameti için bu faaliyetlere karışanları sevke ve iskâna tâbi tutmuş, daha doğru bir ifadeyle tutmak zorunda kalmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, Osmanlı Devleti'nin sınır dışına sürme gibi bir uygulama yapmamış olmasıdır. Savaş şartları sebebiyle büyük külfet gerektiren böyle bir kararı almak ve uygulamak, aynı cephede savaştığımız Rusların kendi topraklarındaki Müslüman ve Türk ahaliyi bizim topraklarımıza sürmesinden çok daha büyük bir maliyet gerektirmiştir. Buna rağmen Osmanlı Devleti, kolay olanı değil meşakkatli ama Türk devlet felsefesiyle uyumlu bir uygulamayı tercih etmiştir. Buradaki amaç, Doğu Anadolu Bölgesi'nin topyekûn işgalini önlemektir. Bugün büyük gürültüler kopartılan meselenin özü, bundan ibarettir.

Osmanlı Devleti'nin aldığı sevk ve iskân kararı, gelişigüzel alınmış ve keyfî bir şekilde uygulamaya geçirilmiş bir karar değildir. Herşeyden önce bu karar, yasal bir dayanağa sahiptir. "Vakt-ı Seferde İcraat-ı Hükûmete Karşı Gelenler İçin Cihet-i Askeriyece İttihaz Olunacak Tedabir Hakkında Kanun-u Muvakkat" başlıklı bir kanun çıkarılmıştır. Yaygın bir şekilde "Sevk ve İskân Kanunu" olarak bilinen bu düzenleme, miladî takvimle 1 Haziran 1915 tarihli ve 2189 sayılı Takvim-i Vekayi'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Savaş sırasındaki sevki ve iskânı düzenleyen ve geçici nitelikte olan bu kanun, savaş sırasında halkın herhangi bir şekilde hükümetin emirlerine karşı muhalefet etmesi, silahla saldırması ve karşı koyması hâllerini düzenlemektedir. Bu gibi faaliyetleri cezalandırma yetkisinin verildiği yetkililere ayrıca askerî sebeplere dayanarak veya casusluk ve hainlik yapılması üzerine sevk ve iskân yetkisi de tanınmıştır. Bu kanun belirli bir gruba yönelik olarak çıkarılmamış, Ermenileri veya başka bir milleti ya da topluluğu ayrıca zikretmemiştir. Bunun yanında Müslüman ve Türk ahali için ayrıcalık tanınmamış, herhangi bir bölge esas alınmamıştır. Tek ölçü, bahsi geçen faaliyetleri gerçekleştirmektir. Nitekim bu faaliyetlere karışan her vatandaş, hiçbir ayrım gözetilmeksizin sevke ve iskâna tâbi tutulmuştur. Ermeniler dışında, benzeri faaliyetlerde bulunan Rumlar ve Araplar da yaşadıkları yerlerden farklı yerlere sevk ve iskân edilmiştir. Sevk ve iskân edilenler için daha sonra geriye dönüş yasası çıkarılmış ve uğradıkları zarar varsa Osmanlı Devleti eliyle tazmin edilmiştir. Osmanlı Devleti ayrıca ortaya çıkan her türlü zarar sebebiyle büyük çaplı soruşturmalar

yapmış ve 1673 kişiyi yargılamıştır. İdam ve hapis de dâhil olmak üzere pek çok resmî görevliyi ve sivil vatandaşı cezalandırmıştır ki bunlar arasında muhtelif haksızlıklara uğramış pek çok kişi de bulunmaktadır. Boğazlıyan Kaymakamı Şehit Kemâl Bey, ilk akla gelen örneklerden biridir.

Bütün bu gerçekler karşısında, akla şöyle bir soru gelebilir. "Ermeniler eliyle kopartılan bu fırtına ne anlama gelmektedir?" Meseleye geniş bir şekilde yaklaşıldığında, bu fırtınanın Türkiye'ye karşı yürütülen psikolojik operasyonun önemli bir ayağını teşkil ettiği anlaşılmaktadır. Bilindiği üzere psikolojik savaşın amacı, hedefi etkili bir engel olmaktan çıkararak güçten düşürmek ve tahrip etmektir. Bunun için söz konusu milletin hayata bakışını değiştirmek, özgüvenini azaltmak ve aşamalı bir şekilde iradesine hâkim olma yöntemi uygulanır. Önemli bir millî güç unsuru olan psikolojik gücü azalan milletin geleceğe umutla bakması ve iyimser olması mümkün değildir. Bu karamsarlık, bir milletin ülküsünü yitirmesine veya bahsi geçen yöntemler eliyle kökü dışarıda ülküler edinmesine yol açar. Ermeni meselesine bu gözlükle bakıldığında, büyük fotoğraf daha net bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu sorun da Kıbrıs ve benzeri meselelerde de olduğu üzere her dönemde Türkiye'ye karşı, Türkiye'nin içinde ve dışında, Türkiye merkezli senaryolarda Türkiye'ye biçilen rollere Türkiye'yi razı etmek üzere kullanılan bir araç durumundadır. Bu rıza göstermenin sonuçları ise erime, çözülme ve yok olma şeklinde ortaya çıkacaktır. Bu

sebeple sabırlı olmak, dik durmak ve yalnızca madden değil manen de güçlü olmak şarttır.

Ermeni diasporasının dışardaki baskısı, uluslararası güçlerin milletimizi köşeye sıkıştırma planları ile içimizde yaşayan satılmış ve hain gazeteci ya da bilim adamı müsveddelerinin bu çevrelerin tezlerini destekler çalışmaları ne yazık ki bulunmaktadır. Aslında bu iftiraların aslının olmadığını bile bile talihsizce milletimize saldırmakta hayâsızca yalan söylemektedirler. Bizler de Türk Eğitim-Sen ve Türkiye Kamusen olarak her zaman bu atılan iftiralara edebimize ve tavrımıza uygun olarak karşılık vermek gayreti içinde bulunduk. Üstelik bunları yaparken hain ve satılıkların yaptığı gibi iftira atmayıp bilimsel ve kesin gerçeklerle milletimize yapılan zulmü kamuoyuna duyurarak, gerçeklerin ortaya çıkmasını amaçladık.

Bu bağlamda araştırmacı yazar Emrah Bekçi tarafından hazırlanan Ermeni Yalanları "ÇIĞLIK" adlı kitabın basılması ve okuyucularla buluşması için katkı sağladık. Ayrıca Ankara'da 2 Mayıs 2015 tarihinde "Tarihi ve Uluslararası İlişkiler Boyutuyla Ermeni Meselesi" konulu alanında uzman bilim insanlarının konuşmacı olduğu geniş katılımlı bir panel düzenledik. Böylece sistemli bir şekilde siyasi içerikli alınan kararların bizlere psikolojik yorgunluk vermekten başka bir karşılığının olmayacağını savunma yerine gerçekleri anlatarak Ermenilerin asıl karakterlerini Türk ve Dünya kamuoyuna anlatmayı amaçladık.

Diğer pek çok konuda olduğu gibi Ermeni meselesinde de alnımız ak ve açıktır, başımız diktir. Aksini kimse iddia edememekte, bilimsel verilere dayalı bir gerekçe ileri süememektedir. Tarih de bu yalın ve açık gerçeği dile getirmektedir. Bundan sonra da Tarih'in böyle söyleyeceğinden kimsenin şüphesi olmamalıdır.

Bu vesileyle bütün eğitim çalışanı ve kamu çalışanlarını seçimlerde göstermiş oldukları duyarlılıktan dolayı tebrik ediyorum. Seçimlerin ülkemize ve geleceğimize yönelik hayırlar getirmesini temenni ediyorum. Ayrıca bütün Türk İslam âleminin Ramzan-ı Şeriflerini tebrik ediyor, Ramazan bayramlarını şimdiden kutluyorum. Selam ve saygılarımla

Dosya

Ermeni Meselesi

İşte Yüzyıllık YALAN

Prof. Dr. Yusuf HALAÇOĞLU

MHP Grup Başkan Vekili
Kayseri Milletvekili

> **“24 Nisan, bağımsız bir Ermenistan kurma hayâllerinin sona erdiği tarihtir.”**

Ermeni meselesinde dış devletlerin ne gibi karı olacaktı? Bu devletlerin ülkemiz üzerinde ne gibi emelleri vardı? Ermeni devletinin kurulmasında ki amaç ermeni azınlığın hakkını iade etmek miydi?

Y. Halaçoğlu : Bilindiği gibi Ermeniler, başta Rusya olmak üzere İngiltere ve Fransa gibi devletlerin destekleriyle Hınçak ve Taşnaksütyun olmak üzere çeşitli partiler ve örgütler kurmuşlardır. Osmanlı Devleti'nin topraklarında yaşayan Ermenilere sözde özgürlük sağlamayı hedefleyen bu partiler, aslında sadece Ermeniler'in özgürlüğe kavuşmasına değil, Rusya'nın Doğu Anadolu Bölgesinde bir Ermenistan kurdurmak suretiyle Bağdat Demir yolunu ele geçirme ve İskenderun'a kadar inen bir Ermenistan ile sıcak denizlere çıkma politikalarına da hizmet etmişlerdir. Yine aynı şeklide İngiltere'nin Uzakdoğudaki sömürgelerinin ürettiği mamul ve tekstil ürünleri için bir güzergah oluşturma düşüncesine, Fransızların ise rekabet halinde bulunduğu devletlerin Osmanlı Devleti üzerinde kurmaya çalıştığı bu hakimiyetten pay almak şeklinde özetlenebilecek emellerine hizmet etmiştir. Yani bu devletlerde kendi çıkarları için Ermeniler'i desteklemişlerdir. Bu komiteler İstanbul ve diğer Anadolu şehirlerinde önemli merkezler meydana getirmişler, kırsal alandaki eşkıya örgütlerini de buralardan sevk ve idare etmişlerdir. Bu durum Osmanlı Devleti tarafından teşhis edilmişti.

Osmanlı Devletinin topraklarında yaşayan Ermenilere sözde özgürlük sağlamayı hedefleyen bu partiler, aslında sadece Ermeniler'in özgürlüğe kavuşmasına değil, Rusya'nın Doğu Anadolu Bölgesinde bir Ermenistan kurdurmak suretiyle Bağdat Demir yolunu ele geçirme ve İskenderun'a kadar inen bir Ermenistan ile sıcak denizlere çıkma politikalarına da hizmet etmişlerdir.

Ermeni meselesinde dış güçler ne politikalar üretti? Ermenilere ne gibi haklar getirilmesini istedi? Ermeni devletinin kurulması için ne adımlar atıldı?

Y. Halaçoğlu : Bu yıllarda yine Rusya, İngiltere, Fransa ve Almanya Osmanlı Devleti üstünde ıslahat yapması yolunda baskı kurmuşlardır. Bu baskılar sonucunda Osmanlı Devleti 8 Şubat 1914'te Rusya ile Islahat Anlaşması yapmak zorunda kalmıştır. Bu anlaşma uyarınca Doğu illerinden Van, Erzurum, Bitlis, Trabzon, Elazığ, Diyarbakır ve Sivas gibi şehirlerde Ermenice resmi dil olarak kabul edilecek, bu bölgeden askere alınacak Ermeniler'in başka bir bölgede askerlik yapmalarına müsaade edilmeyecek ve bu vilayetlerin yönetimi Batılı devletlerin, tabi Rusyayı bunun içerisine katıyorum, tespit edecekleri üç gayrimüslim müfettişten birisi arasından seçilmek suretiyle yapılacaktı. Bu adeta bağımsız Ermenistanın kuruluşu anlamına gelmektedir.

24 Nisanda neler oldu? 24 Nisan olaylarının ortaya çıkaran sebepler nelerdi? 24 Nisan olaylarının sonuçlarında neler yaşandı? 24 Nisan Ermeniler için neden önemlidir? Osmanlı Devleti'nin Ermeni olaylarında ve 24 Nisan ayaklanmalarında uyguladığı politika neydi?

Y. Halaçoğlu : Tam bu sırada, I. Dünya Savaşının çıkmasıyla birlikte, Osmanlı Devleti zorla kabul ettiği bu anlaşmayı uygulamamıştır. 18 Mart 1915'te başta İngiltere ve Fransa olmak üzere Batılı devletlerin donanmalarının Çanakkale'ye gelmesi ile başlayan savaş sırasında, Ermeniler de Anadolu'da isyanlara başlamışlardır. Nitekim 17 Nisan'da Van'da başlayan isyan kademeli olarak bütün Anadolu'ya yayılmış, bunun üzerine Osmanlı Devleti Ermeni ileri gelenlerini İstanbul'a davet ederek bir araya getirmiş ve onlara bu hareketlerin devam etmesi halinde sert tepkiler uygulayacağını bildirmiştir. Buna rağmen Ermeni isyanları durmayınca Osmanlı Devleti, 24 Nisan'da, yani Ermeniler'in soykırım günü olarak andıkları günde, bir gece içerisinde bu parti ve örgütlerin ileri gelenlerinden 2345 kişiyi tutuklamıştır. Bu tutuklananlar Ankara ve Çankırı cezaevlerine gönderilmiştir. Hiçbir kimsenin burnu bile kanamamıştır ve hatta bir kısmı sonra serbest kalmıştır. Ancak bu hamle ile birlikte Ermeni hareketinin de beli kırılmıştır. İşte Ermeniler'in bu tarihi soykırım günü olarak anmalarının asıl nedeni, Ermeni hareketinin bu tarih ile birlikte sona ermiş olmasıdır. Yâni 24 Nisan bağımsız bir Ermenistan kurma hayâllerinin sona erdiği tarihtir. İşte bundan dolayı Ermeniler bugünü farklı olarak nitelemişler ve soykırım günü olarak anmaya başlamışlardır.

> “Sevk ve İskân Kanununun uygulanması, bir devletin egemenlik yetkisinden kaynaklanan bir tasarruftur.”

Dr. Bahadır Bumin ÖZARSLAN

Hacettepe Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Öğretim Görevlisi

Soykırım suçunun uluslararası hukuktaki temel dayanağı hangi düzenlemedir?

B. B. Özarslan : Soykırım suçunun uluslararası hukuktaki temel dayanağı, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'dir. Bu sözleşme, BM Genel Kurulunda 9 Aralık 1948'de kabul edilmiş ve 12 Ocak 1951'de yürürlüğe girmiştir.

Sözleşmenin başlangıç kısmında soykırımın BM'nin ruhuna ve amaçlarına aykırı olduğu, uygar dünya tarafından lanetlendiği, tarihin her döneminde insanlık için büyük kayıplara yol açtığı, uluslararası hukuk açısından bir suç teşkil ettiği ve bu iğrenç suçtan insanlığın kurtarılması için uluslararası işbirliğinin gerekli olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda 1. maddeyle önleme ve cezalandırma görevi düzenlenmiştir. Sözleşmenin 1. maddesine göre sözleşmeye taraf olan devletler, gerek savaş gerekse barış zamanında önlemeyi taahhüt ettikleri soykırımın uluslararası hukuka göre bir suç olduğunu teyit etmişlerdir.

Bu sözleşme, Almanya'da Naziler tarafından Yahudilere karşı yapılan eylemlerin ve benzerlerinin bir daha tekrarlanmamasına yönelik olarak hayata geçirilmiş bir düzenlemedir. Bu sözleşmeyle birlikte soykırım suçu, müstakil bir suç hâline gelmiştir.

Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nde soykırım suçu, nasıl tanımlanmıştır?

B. B. Özarslan : 2. maddeye göre millî, etnik, ırkî veya dinî bir grubu kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya yönelik olarak işlenen ve beş bent hâlinde aşağıda belirtilen fiillerden her biri, soykırım suçunu oluşturmaktadır:

- Grup üyelerinin öldürülmesi,
- Grup mensuplarında ciddî bedenî ve zihnî zarara sebep olma,
- Grubun fizikî varlığını kısmen veya tamamen ortadan kaldırmaya yönelik olarak kasten yaşam şartlarını değiştirme,
- Grup içinde doğumları önlemek amacıyla tedbirler dayatma,
- Gruba mensup çocukları zorla başka bir gruba nakletme

Soykırım suçunda cezalandırılacak eylemler nelerdir?

B. B. Özarslan : Soykırımın Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin 3. maddesinde, cezalandırılacak eylemler sıralanmıştır. Maddede bu eylemler soykırımda bulunmak, soykırımda bulunulması için işbirliği yapmak, soykırımı doğrudan ve açık bir şekilde kışkırtmak, soykırıma teşebbüs etmek ve soykırıma iştirak etmek şeklinde beş bent hâlinde belirtilmiştir. Maddeden anlaşıldığı üzere, sadece 2. maddede sıralanan fiilleri doğrudan gerçekleştirmek değil aynı zamanda bu suça teşebbüs ve iştirak gibi suçun özel görünüş hâlleri de cezalandırılacak eylemler kapsamındadır.

Soykırım suçunun unsurları nelerdir?

B. B. Özarslan : Soykırım suçunun unsurları, maddî ve manevi unsurlar olmak üzere ikiye ayrılır. Maddî unsurlar, 2. maddede beş bent hâlinde sayılan fiillerden oluşmaktadır. Bu fiiller, söz konusu gruplara bedenen ve/veya ruhen zarar vermeye yönelik eylemlerdir. Maddede belirtilen fiiller tüketici niteliktedir. Dolayısıyla söz konusu fiiller dışındaki eylemler, soykırım suçunu oluşturmamaktadır. Manevî unsur ise genel kastın unsurları olan bilme ve istemeden oluşur. Yani soykırım suçunu oluşturan eylemler, yalnızca kasten gerçekleşebilir. Bu suçun taksirle işlenmesi söz konusu olmaz ancak bu eylemlerin genel kastın unsurları olan bilerek ve isteyerek yapılması, soykırım suçu açısından kastın varlığına tek başına delalet etmez. Bu suç için daha ileri ve gelişmiş özel bir kast gereklidir. Özel kast, soykırım suçunun gerçekleştiğinin kabul edilebilmesi için aranan katı bir koşuldur. Bu özel kast, sözleşmede bahsedilen gruplara karşı gerçekleştirilen eylemlerin sadece söz konusu gruba mensup olmaktan kaynaklanıyor olması anlamına gelmektedir. Soykırım suçu için aranan bu özel kast, hem bu suçun varlık sebebi hem de benzer maddî unsurları taşıyan diğer uluslararası hukuk suçlarından ayıran özelliğidir. Fail/Failler, soykırım suçu için aranan özel kastla hareket etmelidirler ancak suçun oluşması için hedeflenen maksada ulaşmak şart değildir. Failin/Faillerin bu amaçla hareket etmesi yeterlidir.

Soykırım suçundan kimler sorumlu tutulabilir?

B. B. Özarslan : Soykırımın Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi açısından bakıldığında iki tür sorumluluk söz konusudur. Bunlardan ilki, 4. madde kapsamına giren gerçek kişilerin sorumluluğudur. İkinci sorumluluk hâli ise devletlerin sorumluluğunu düzenleyen 9. maddede yer almaktadır.

Soykırımın Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin 4. maddesi, soykırım suçundan sorumlu tutulabilecek gerçek kişileri düzenlemektedir. "Kişilerin Cezalandırılması" başlıklı bu maddeye göre soykırım suçunu veya 3. maddede belirtilen eylemlerden herhangi birini gerçekleştiren kişiler cezalandırılırlar. Bu kişilerin anayasaya göre yetkili yönetici veya kamu görevlisi olması şart değildir. Özel kişiler de bu suçun faili olabilirler.

Soykırımın Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin 9. maddesi ise devletlerin sorumluluğunu düzenlemektedir. Bu maddeye göre, sözleşmeye taraf olan devletler arasında sözleşmenin yorumlanmasında, uygulanmasında ya da yerine getirilmesinde ve ayrıca 2. maddede belirtilen soykırım oluşturan fiillerle ve 3. maddedeki eylemlerle ilgili olarak bir devletin sorumluluğu kapsamında çıkan uyuşmazlıklarda, uyuşmazlığa taraf olan devletlerden birinin talebi üzerine konu, Uluslararası Adalet Divanı'na taşınabilir. Nitekim Uluslararası Adalet Divanı, 2007 yılında Bosna-Hersek'in başvurusunu kabul etmiş ve Soykırımın Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi çerçevesinde yargı yetkisi olduğunu belirterek Bosna-Hersek ile Sırbistan-Karadağ devletleri arasında yargılama yapmıştır. Bu yargılama, bir devletin (Sırbistan-Karadağ) sözleşme çerçevesinde soykırımla itham edildiği ilk dava niteliğindedir.

Soykırım suçunun işlendiğine dair kararı kim verir?

B. B. Özarslan : Sözleşmenin 6. maddesine göre karar verecek olan mahkemedir. Burada yetkili mahkeme, suçun işlendiği yer mahkemesidir. Taraflar kabul ederse, başka bir yargı mercii yani uluslararası ceza mahkemesi de yetkili olabilir. Dolayısıyla ulusal parlamentolar, sivil toplum kuruluşları, platform adı altındaki oluşumlar ve yetkisiz mahkemeler hukuken soykırım kararı veremez.

Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi ne zamandan itibaren uygulanmaktadır?

B. B. Özarslan : 1969 tarihli Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi'nin 4. ve 28. maddelerine göre aksine bir hüküm yoksa antlaşmalar, yürürlüğe girdiği tarihten sonraki olaylara uygulanır. Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi de yürürlüğe girdiği tarih olan 12 Ocak 1951'de devam etmekte olan ve bu tarihten sonra ortaya çıkan olaylara uygulanır. Bu tarihten önce gerçekleşmiş ve sona ermiş olaylar, bu sözleşmenin kapsamı dışındadır. Yani bu sözleşme, geriye yürümez.

Soykırım suçunda zamanaşımı süresi ne kadardır?

B. B. Özarslan : 26 Kasım 1968 tarihinde imzalanan ve 11 Kasım 1970'de yürürlüğe giren "Savaş Suçlarına ve İnsanlığa Karşı Suçlara Yasal Zamanaşımı Kısıtlamalarının Uygulanmaması Sözleşmesi" uyarınca, soykırım suçlarının soruşturulması ve kovuşturulması esnasında zamanaşımı dikkate alınmayacaktır. Dolayısıyla soykırım suçunda zamanaşımı süresi yoktur. Bu durumda, sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten sonraki ya da sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihte devam eden soykırım suçuna yönelik eylemlerin soruşturulmasında ve kovuşturulmasında zamanaşımı sürelerinin uygulanması söz konusu değildir.

1915'te Osmanlı Devleti tarafından uygulamaya konan Sevk ve İskân Kanunu, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi kapsamında değerlendirilebilir mi?

B. B. Özarslan : 1915'te Osmanlı Devleti tarafından uygulanan Sevk ve İskân Kanunu uyarınca uygulamaya konan tehcir ve sonuçları, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi kapsamında değerlendirilemez zira bu sözleşme, yürürlüğe girdiği tarihten önce sona ermiş olaylara uygulanamaz. Dolayısıyla tehcirin sonuçlarıyla ilgili konular, soykırım hukukunun konu alanı dışında kalmaktadır.

Zorunlu tehcir kararının Osmanlı Devleti vatandaşı olan Ermenilere soykırım yapmak amacıyla alındığı iddiasının hukukî dayanağı var mıdır?

B. B. Özarslan : Uluslararası hukuk açısından soykırım suçu, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi ile birlikte gündeme gelmiş, somut ve tanınır olmuştur. Zorunlu tehcir kararının alındığı yıllarda, devlet ve vatandaşlar arasında meydana gelen olaylar, uluslararası hukukun konusunu oluşturmamaktaydı. Nitekim Birinci Dünya Savaşı sonrasında imzalanan antlaşmaların görüşmeleri esnasında, galip devletlerin soykırım yönünde bir iddiası söz konusu olmamıştır. Öte yandan, teknik anlamda soykırım iddiası ancak Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin yürürlüğe girmesinden sonraki olaylara ilişkin olarak ileri sürülebileceğinden tehcirin sonuçlarıyla ilgili soykırım iddiaları hukukî dayanaktan yoksundur. Bu durumda, çıkarılan Sevk ve İskân Kanunu ve bu kanunun uygulanması, bir devletin egemenlik yetkisinden kaynaklanan bir tasarruftur. Dolayısıyla savaş şartlarından kaynaklanan bir zorunluluk sebebiyle yapılan bu uygulama, iç hukuk kapsamında değerlendirilmesi gereken bir meseledir.

Zorunlu tehcirin sonuçları, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi açısından değerlendirilirse bir soykırımdan bahsetmek mümkün müdür?

B. B. Özarslan : Bahsettiğimiz üzere, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi geriye yürümemektedir. Buna rağmen, sözleşme esas alınarak bir değerlendirme yapıldığında bir soykırım niyetinin olmadığı rahatlıkla söylenebilir. Böyle bir niyetin var olabilmesi için tehcire tâbi olanları yok etme kastının ispat edilmesi gerekir. Bahsedilen özel bir kastın varlığına dair hiçbir delil bulunmamaktadır. Yaygın ve sistematik resmî bir saldırı, planlı bir imha uygulaması söz konusu değildir. Tehcir edilenlerin sınır dışı edilmesi daha kolayken Osmanlı Devleti'nin bunu yapmayıp vatandaşlarını, kendi toprakları içinde bir başka bölgeye nakletmesi, böyle bir niyetin olmadığını göstermektedir.

Grup olarak yok etme özel kastı da bulunmamaktadır. Zira sadece Gregoryan Ermeniler ve Ruslar ile işbirliği yapanlar tehcir edilmiştir. Öte yandan hastalar, özürlüler, yaşlılar, yetim çocuklar ve dul kadınlar tehcir dışında kalmıştır. Osmanlı Ordusu'ndaki Ermeni subaylar ve sıhhiye görevlileri, Osmanlı Bankası memurları, diplomatik temsilciliklerde çalışanlar ve devlet memurları tehcir edilmemiştir. Tehcire tâbi olan Ermeniler, Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'nin koruduğu gruplar içine girmezler. Zira siyasî faaliyet gösterip Ruslar ile ortak hareket eden, çetecilik yapan, Ruslara kılavuzluk ve casusluk hizmeti görenler ile benzeri faaliyetlerde bulunanların tehcir edilmesi amaçlanmıştır.

Soykırım yapıldığını ileri sürenler, tehcire tâbi tutulanların yaşam şartlarının köklü değişikliğe uğratıldığını ve bu yolla imha edilmek istendiğini iddia etmektedirler. Bu iddia, doğru değildir. Osmanlı Devleti arşivlerine bakıldığında, göçün mümkün olduğunca güvenli bir şekilde yapılmasını sağlamaya yönelik yüzlerce talimat vardır. Kredi verilmiş, yollarda yardım merkezleri kurulmuş, malları güvenceye alınmış, hastaneler açılmıştır. Nakledilenlere, hazırlık yapmaları için 7-15 gün arasında süre verilmiştir. Bıraktıkları evler mühürlenmiş, içindeki eşyalar değerleriyle birlikte kayıt altına alınmıştır. Kira getiren yerleri kiraya verilmiş ve geliri, kendi adlarına mal sandıklarında tutulmuştur. Mallarında herhangi bir hırsızlık olursa o köy ve kasaba ahalisi sorumlu tutulmuş ve tazmin ettirilmiştir. Yollardaki asayişten, Osmanlı Devleti idarecileri sorumlu tutulmuştur. Vardıkları yerde, köy ve kasaba kenarlarında devletçe inşa edilecek hanelere yerleştirilmişlerdir. Ziraat yapabilmeleri için toprak ve sermaye verilmiş, gerekli tarım aletleri sağlanmıştır. Hatta yaşadıkları yerdeki kiliselerin malzemeleri de dinî ihtiyaçların yerine getirilebilmesi için yeni yerleşim yerlerine nakledilmiştir. Yollardaki beslenme ihtiyaçları ise Muhacirun Komisyonu tarafından karşılanmıştır. Alınan bütün bu tedbirler, savaş şartlarında cephe gerisini güvenli hâle getirmek ve tehcire tabi tutanların gerek yolculuk esnasında gerekse yeni yerleşim yerlerinde huzurunu sağlamak amacı taşımaktadır. Bütün bu bahsettiğimiz hususlar, Ermenilerin etnik bir grup olarak kısmen veya tamamen imhasına yönelik bir niyetin ve bu doğrultuda bir uygulamanın olmadığını göstermektedir.

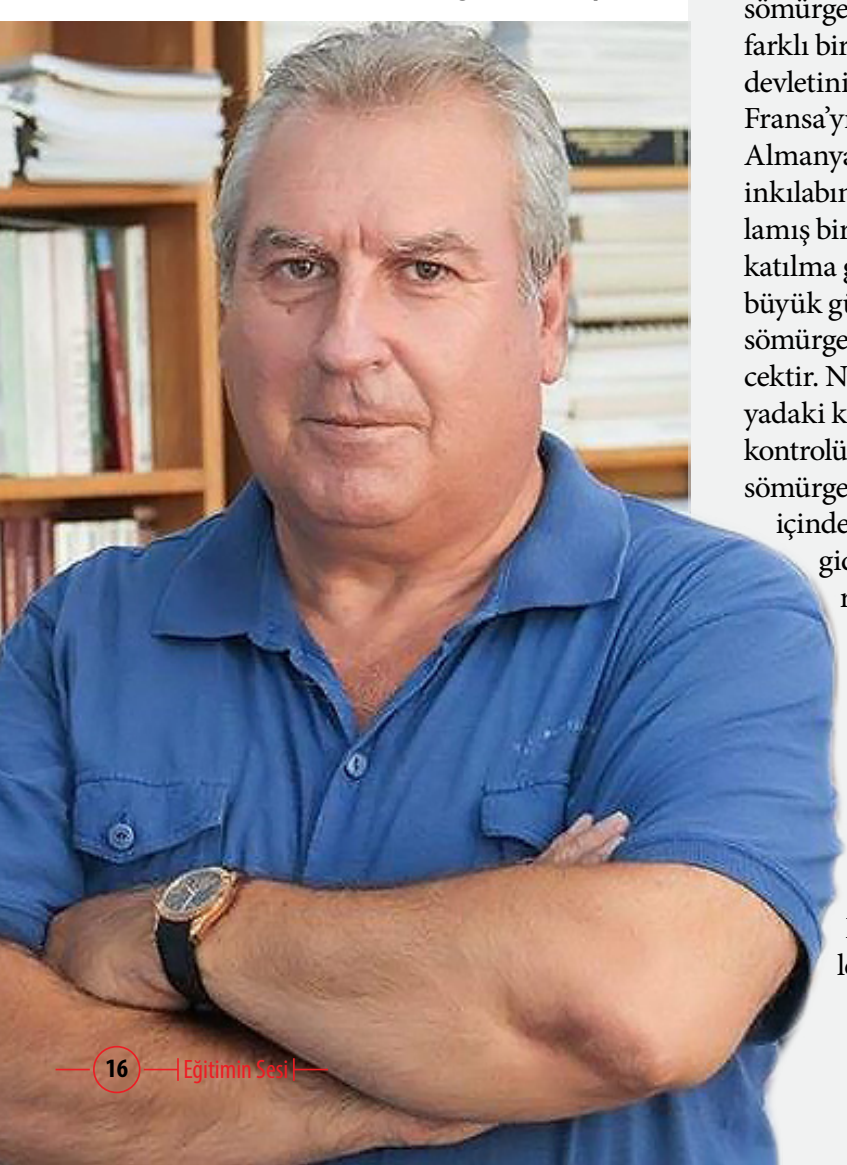
Tehcirin planlı bir faaliyet olmadığını gösteren en önemli delillerden biri de Osmanlı Devleti'nin 1915 yılı bütçesidir. Mart ayındaki bütçede, tehcirle ilgili bir ödenek bulunmamaktadır. Tehcir kararı alındıktan 15 gün sonra, bütçeye ek ödenek konmuştur. Dolayısıyla Ermenilerin önceden sevkinin planlanmadığı, sistematik bir uygulamanın daha önce tasarlanmadığı anlaşılmaktadır. Savaş şartlarının getirdiği bir mecburiyet olarak ortaya çıkan bu uygulamanın savaş esnasında Osmanlı Devleti'ne büyük bir maddî ve manevî külfet getirdiği bilinmektedir. Hiçbir devlet normal şartlarda, savaş esnasında böyle bir bütçe ayırmayı tercih etmez. Zira savaş, sadece cephe hattını ve cephe gerisini değil bütün bir coğrafyayı ilgilendiren; bir devletin sınırları içindeki en küçük idarî birime ve noktaya kadar ağır malî yükler getiren bir külfettir. Savaş devam ederken böyle bir külfete katlanmak yerine sınır dışı etmek, daha kolay ve çok daha az maliyetli bir uygulama olurdu. Nitekim Birinci Dünya Savaşı esnasında Ruslar, Kafkasya Cephesi'ndeki çarpışmalar sırasında, kendi toprakları içindeki Müslüman Türk ahaliyi Osmanlı Devleti sınırları içine zorla sürmeyi tercih etmişlerdir.

> “İkinci Abdülhamid, iktidarının büyük bir kısmında Ermeni meselesi ile uğraşmak zorunda kalmıştı.”

Prof. Dr. Vahdettin ENGİN

Marmara Üniversitesi
Tarih Bölümü Öğretim Üyesi

Hocam, Birinci Dünya savaşına gelinirken, Avrupa'da bir sömürgecilik mücadelesi yaşanıyordu. Bu ekonomik ve siyasal mücadeleyi büyük savaşı ortaya çıkaran şartlar bakımından tahlil eder misiniz?

V. Engin : 19. yüzyılda, başta İngiltere ve Fransa olmak üzere Avrupa'da sanayi inkılabını gerçekleştiren ülkeler, Asya, Afrika ve Amerika kıtalarında çok sayıda sömürge sahibi olmaya başladılar. İngiltere ile Fransa milyonlarca kilometre kare toprağı sömürge olarak ele geçirmişti. Sanayi ülkelerinin büyük miktarda hammaddeye ihtiyacı vardı. Onu besleyecek sürekli ve düzenli bir hammadde akışı olmadan sanayi çalışamazdı. Bunun sömürgelerden sağlanması, hammaddenin ucuza gelmesine neden oluyordu. Üstelik sömürgelerdeki insan unsuru da alabildiğine bir köle düzeni içinde çalıştırılıyordu. Fransa ve İngiltere'nin kendi aralarında oluşturdukları bir denge içinde yürüttükleri sömürgecilik, Almanya'nın devreye girmesiyle farklı bir boyut kazanacaktır. Almanya, ulus devletini daha geç kurmuştu. 1870 yılında Fransa'yı mağlup ederek Milli birliğini sağlayan Almanya da sömürge arayışı içine girdi. Sanayi inkılabını daha önceden büyük ölçüde tamamlamış bir ülke olarak, hızla sömürge yarışına katılma gereğini hissetti. Bu süreç bir taraftan, büyük güçlerin Dünyayı neredeyse topyekûn sömürge haline getirmesi şeklinde cereyan edecektir. Nitekim 19. yüzyılın sonuna doğru Dünyadaki karaların neredeyse % 85'i Avrupalıların kontrolünde idi. Diğer taraftan, büyük güçler sömürgelerin paylaşımı konusunda rekabet içinde idiler. Bu rekabet, I. Dünya Savaşı'na giden yolu açacaktır. Ülkeler kendi aralarında ittifaklar oluşturarak aralarındaki rekabeti sürdürmüşlerdir. Bu bağlamda Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya üçlü ittifak yapmıştır. Bu gelişmeyi değerlendiren Fransa ise, Almanya'ya karşı Rusya ile bir askeri ittifak imzalamıştır. Ardından İngiltere 1904'te Fransa ile, 1907'de de Rusya ile ikili antlaşmalar imzalayarak I. Dünya Savaşı'na giden yolda İtilaf Devletleri bloğunu oluşturmuşlardır.

Şark Meselesi (Doğu Sorunu) nedir? Osmanlı devletinin yıkılmasındaki etkileri ve 1. Cihan Harbinin ortaya çıkması açısından değerlendirmeniz mümkün mü?

V. Engin : Türkler Anadolu'ya gelişlerinden itibaren Avrupa ile bir mücadele içine girmiş ve Avrupalılar karşısında yüzyıllar boyunca üstün olmuşlardır. Bu durum Avrupalılar nezdinde yenilmez Türk imajı oluşturduğu gibi, Türklerden kurtulmanın yollarını da aramaya başlamışlardır. Nitekim ellerine fırsat geçince de bunu değerlendirdiler. Özellikle 19. yüzyılda içeriden ve dışarıdan Osmanlı Devleti'ni yani Türkiye'yi yıkma hamleleri başladı. Bütün bu çabaları sistematik hale getirmek için buna "Şark Meselesi" dediler.

Avrupalıların bütün çabalarına rağmen 19. yüzyılın başında sömürgeleştiremedikleri tek ülke Osmanlı Devleti idi. Üstelik Osmanlı toprakları hem sömürgelerinin geçiş yolları üzerinde idi hem de petrol başta olmak üzere pek çok hammadde kaynaklarına sahipti. İşte özellikle İngiliz ve Fransız politikacıların Osmanlı Devleti'nin artık hayatını tamamladığı ve mirasının paylaşılma zamanının geldiği görüşü ile hareket etmeleri I. Dünya savaşına yol açan nedenlerden biridir.

Sultan 2. Abdülhamit dönemi, Ermeni Meselesinin yeni bir boyut kazandığı, Osmanlı coğrafyasında isyanların çoğaldığı bir devirdir. Ermeni terör örgütlerinin faaliyetlerini ve devletin aldığı tedbirleri değerlendirir misiniz?

V. Engin : 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren Anadolu'da isyan çıkaran Ermeni terör örgütleri Osmanlı Devleti'nin başını ağrıtmaya başlamışlardı. Anadolu'da çıkardıkları isyanların Avrupa kamuoyunda yeteri kadar yankı bulmadığını düşünen Ermeniler bu defa İstanbul'da büyük çaplı terör eylemleri düzenlediler. En nihayetinde ise İkinci Abdülhamid'e bombalı bir suikast girişiminde bulundular.

İkinci Abdülhamid, iktidarının büyük bir kısmında Ermeni meselesi ile uğraşmak zorunda kalmıştı. Fakat bu konuda taviz vermeye kesinlikle yanaşmadı. Padişah, meselenin aldığı siyasi boyutun farkındaydı. Bu sebeple içerde Ermenilerin terör faaliyetlerine yönelik sıkı tedbirler alırken, dışarıda da Batı kamuoyunu bilgilendirme yoluna gitti. Zaman zaman yabancı ülkelerin elçilerini ve gazetecilerini Yıldız Sarayı'na davet edip onlara Osmanlı Devleti'nin ve kendisinin Ermeni meselesine bakış açısını anlattı. Anlattıklarının da yabancı ülkelerin gazetelerinde yayınlanmasını sağlamaya çalıştı. Doğu vilayetlerinde Hamidiye alaylarını kurmak suretiyle olayların önüne geçmeyi başardı.

“Azerbaycan toprağında ikinci bir Ermeni devleti yaratılmasına izin vermeyiz. Azerbaycan toprakları tabiî ki azat olacaktır.”

Faig Nusrat BAĞIROV

Azerbaycan Ankara Büyükelçisi

Azerbaycan’ın en kritik, en sancılı meselelerinden birisi olan Yukarı Karabağ meselesinde neler yaşanıyor?

F. N. Baghirov: Maalesef 1988 yılından başlayan Ermenistan tarafından olan Azerbaycan’a yönelik olarak toprak iddiaları bugüne kadar hâllolmamış vaziyette. Tabiî ki bu iddiaların bir sonucu olarak Azerbaycan’ın topraklarının yüzde yirmisi, Yukarı Karabağ bölgesi ve onun etrafındaki yedi bölge işgal altında. 1 milyon 250 bin insan doğdukları yerden kovulmuş bir vaziyette olması Azerbaycan için çok önde gelen ve ağır problemlerden birisidir. Ne yazık ki 2012 yılı bize ümit ettiğimiz sonuçları vermemiştir. Azerbaycan bu sorunla ilgili olarak görüşmelere devam etmektedir. Azerbaycan konunun sulh ile çözülmesi imkânı olduğunu düşündüğü için bu görüşmeleri devam ettirmektedir. Çünkü bilirsiniz ki AGİT’in Minsk Grubu üzerinden bu görüşmeler gerçekleştirilmektedir. Bu görüşmeler Dışişleri Bakanlığı, bazen Cumhurbaşkanları seviyesinde gerçekleştirilmektedir. Bugüne kadar yapıcı bir sonuç alınamamıştır. Bunun sebebi Ermenistan’ın yapıcı bir noktada olmamasıdır. Barışı sağlamak için görüşmeler yapmak lâzım. Bu görüşmeler eş başkanlarının teklif ettiği müzakereler üzerinde devam ettirilmektedir. Fakat hâlen bir sonuç alınamamıştır. Çok üzgünüz ki, bütün dünya bu işgale göz yummaktadır. Buna dair muhtelif uluslararası örgütlerin kararları var. Birleşmiş Milletler ’in dört kararı var. Genel Kurul’un iki kararı var. Ayrıca bu mesele tek Azerbaycan’ın meselesi değildir, Kafkasya bölgesinin daha ileriye gitmesine engel olan bir sorundur.

Yukarı Karabağ sorunun çözümü noktasında Minsk Grubu'nun faaliyetlerini biliyoruz ama uluslararası mânâda Azerbaycan neler yapmaktadır?

F. N. Baghirov: Uluslararası teşkilatlarda, uluslararası arenada Azerbaycan kendi haklarını korumakta son derece başarılıdır. 2012 Ocak ayından itibaren Azerbaycan'ın BM Güvenlik Konseyi'ne geçici üye olarak seçilmesi bunun en büyük göstergesidir. Dünyanın 155 ülkesi Azerbaycan'ı bu göreve seçmiştir. Bu da göstermektedir ki, Azerbaycan uluslararası arenada kendi görüşlerini ispat etmiş bir ülkedir. Bunu Azerbaycan'ın bir bölge gücüne çevirmenin bir adımı olarak kabul etmek gerekir. Bunlar bize göstermektedir ki, biz kendi görüşlerimizi, haklılığımızı bütün dünya üzerinde ispatlayabilmekteyiz, bu başarılabilmiştir. Dünyanın bütün ülkeleri Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü kabul etmektedirler. Buna dair de birçok Birleşmiş Milletler'in kararlarını söyledik, AGİT'in de kararları var, NATO'nun da kararları var, Avrupa Parlamentosu'nun, Avrupa Konseyi'nin kararları var. Bunların hepsi bizim haklılığımızı ispat eden âmillerdir. Azerbaycan'ın haklılığı kabul edilmesine rağmen Ermenistan devletine herhangi bir baskı uygulanmamaktadır. Ermeni silâhlı güçlerinin Azerbaycan topraklarından çıkarılması için baskı uygulanmaktadır. En büyük üzüntümüz budur.

Zaman zaman Ermeni politikacılarının Dağlık Karabağ bölgesinde bir plebisit yaparak Karabağ bölgesi ile Ermenistan'ı bütünleştirmek gibi çıkışları oluyor. Bu mümkün mü?

F. N. Baghirov: Tabiî ki bu mümkün değil. Bizim cumhurbaşkanımız defalarca söylemiştir ki, Azerbaycan toprağında ikinci bir Ermeni devleti yaratılmasına izin veremeyiz. Buna tabiî ki Azerbaycan izin vermeyecektir. Azerbaycan toprakları tabiî ki azat olacaktır. Bunun yolları var. Bunu herkes bilir. Azerbaycan günden güne güçlenmekte ve savunma kapasitesini artırmaktadır. Herkes bilmektedir ki, Ermenistan'ın nüfusu sürekli olarak düşmektedir. İnsanlar Ermenistan'ı terk etmektedir. Yukarı Karabağ'da ise umumiyetle bir yaşam yok gibidir. Oradaki durum Ermenistan'dakinden daha kötüdür. Bu şartlar altında ben inanmıyorum ki, Azerbaycan'ın güçlenip Ermenistan'ın zayıfladığı bu dönemde iki ülke arasındaki fark çok büyük olur. Bu nedenle bu istikâmette adımlar atılacağına inanmıyorum.

Karabağ'da 20. yüzyılın başında da büyük bir Müslüman katliamı yaşanmıştı. Aynı şey 1990'lı yıllarda da oldu. Bu kapsamda en büyük sorun Hocalı kasabasında yaşandı. Bu olay hakkında bilgi verir misiniz?

F. N. Baghirov: Azerbaycan'a karşı toprak iddiaları 1985 yılında başlamıştı. Sovyetler Birliği döneminde bu gerçekleşmişti. Daha önce de bu girişimler vardı. Fakat bu 20. yüzyılın sonunda bu iddiaların bir daha gündeme gelmesi, o zamanki Sovyetler Birliği yöneticilerinin Ermenistan'ı tam olarak desteklemelerinden kaynaklanmaktadır ve tabiî ki bu meseleye Azerbaycan halkının itirazı, Azerbaycan aydınlarının itirazı o derece çıktı ki, 1990 yılında Sovyet ordusu Bakü'yü ve Bakü'nün çevresindeki diğer şehirleri ve başka bölgeleri de işgal etti. Silâhsız insanları katlettiler 20 Ocak 1990'da. Bunun esas suçluları bellidirler ve hâlihazırda da yaşamaktadırlar. Esas suçlular o zaman Sovyetler Birliği'ni yönetenlerdir. Bir gece içerisinde 160 silâhsız insan vahşice katledilmiş, tankların altında ezilmiştir. Öte yandan 300'den fazla insanın akıbeti ise bugüne kadar belli olmamıştır. Tabiî ki, Sovyetler Birliği'nden sonra Azerbaycan'a karşı toprak talepleri daha da arttı. 1992 yılında Yukarı Karabağ'ın Hocalı şehrinde Azerilere karşı bir soykırım gerçekleştirildi ve o soykırım neticesinde 613 kişi vahşice öldürüldü. Onların arasında çocuklar, yaşlılar ve kadınlar vardır. Büyük bir gaddarlıkla ve büyük bir şiddetle bir gece içerisinde bu operasyon yapıldı. Bu kadar silâhsız, günahsız, abluka altındaki insanların katli gerçekleştirildi. O operasyonlarda bugün Ermenistan yönetiminde olan pek çok insan bulunmaktadır. Bunu da artık herkes bilmektedir. Bu sır değildir. 20 Ocak 1990'da verilen şehitler, Azerbaycan'ın bağımsızlığı sırasında hayatını kaybedenler ve Yukarı Karabağ meselesi nedeniyle şehit olanlar göstermektedir ki, Azerbaycan halkı toprak bütünlüğünü ve bağımsızlığını savunmaktadır ve bu durumu hiçbir zaman kabul etmeyecektir. Azerbaycan bayrağı bir daha Yukarı Karabağ'da dalgalanacaktır. Bunun başka bir alternatifi yoktur.

Dünyanın çok değişik yerlerinde Azerbaycanlılar yaşıyorlar. Onların birliği açısından çok önemli faaliyetler yürüttüğünüzü biliyoruz. Bu konulardan biraz bahsedebilir misiniz?

F. N. Baghirov: Bizim dış siyasetimizin esas istikâmetlerinden birisi de dışarıda yaşayan soydaşlarımızla, dışarıda yaşayan Azerbaycanlı kardeşlerimizle ilişkilerimizin kurulması, o ilişkilerin inkişaf ettirilmesidir. Bu bizim siyasetimizin ana istikâmetlerinden birisini teşkil etmektedir. 1990'lı yılların ortalarından itibaren Azerbaycan'da diaspora için bir devlet bakanlığı kuruldu ve bu bütün meseleler devlet bakanlığı tarafından hayata geçirilmektedir. Buna Azerbaycan devletinin büyük bir desteği var. Bu meseleler kalıcı bir şekilde hayata geçirilmektedir. Bizim 1991 yılında millî liderimiz Haydar Aliyev'in Nahcivan'da olduğu zamanda bütün dünya Azerbaycanlılarına bahşettiği güzel bir armağanı var. 31 Aralık tarihinde her yıl Dünya Azerbaycanlıları Dayanışma Günü olarak kabul edilir ve bu bayram sevinciyle, bu bayram vâsıtasıyla dünyanın hangi ülkesinde olursa olsun bütün Azeri vatandaşlarımız bir araya gelir, bu günü şenliklerle kutlar. Bu bizim önemli bir bayramımızdır. Bizim bugünkü şartlar altında bizim bir araya gelerek işbirliği yapmamızda çok büyük bir zaruret vardır, çok büyük bir fayda vardır. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde Azerbaycan ve Türk diasporaları birbirleri ile çok iyi faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Son olarak Fransa'da geçtiğimiz yıl sözde Ermeni soykırımı hakkında olan kanun teklifi neticesinde Azerbaycan ve Türk diasporalarının teşkilatları müşterek faaliyetlerle, işbirliği içinde büyük gösterilerin yapılması bize çok daha büyük bir güç verir, bize sorumluluklarımızın ne kadar büyük olduğunu bir kez daha bize gösterir. Çünkü bu ilişki, müşterek olan faaliyet sâdece ve sâdece Türkiye ve Azerbaycan'ın faydasına olan bir faaliyettir ve bu tabiî ki biz ileride de devam ettirmeye azimliyiz.

Sizin sözünüzden yola çıkarak 20 Ocak olaylarını okuyucularımıza bir daha hatırlatmak için açıklayabilir misiniz?

F. N. Baghirov: 1990 yılının Ocak ayında 1988 yılından başlayarak Ermenistan'ın Azerbaycan'dan toprak taleplerinde bulunmasına Azerbaycan halkı itiraz etmiş ve ayağa kalkmıştır. Azerbaycan halkı kendi topraklarının, kendi arazisinden talepte bulunanlara karşı isyân etmiştir. O zaman Azerbaycan da Sovyetler Birliği'ni oluşturan bir devletti. Azerbaycan kendi anayasasından istifade ederek, merkezî idareye itirazlarını göstermek maksadıyla harekete geçti ve buna karşı olarak Sovyetler Birliği yöneticileri, Kızıl Ordu'nun büyük bir birliğini, tanklarını, diğer vâsıtalarını Bakü, Sumgayıt ve diğer Azerbaycan şehirlerine 20 Ocak 1990 gecesi girmelerini sağlamışlardır. 20 Ocak tarihinde gece vaktinde gerçekleştirilen bu operasyon neticesinde silâhsız, günahsız insanlara kıyılmış, Bakü caddelerinde tanklar insanları ezmiş, insanları vahşice öldürmüştür. Bunlara dair çok sayıda dokümanlar vardır, fotoğraflar vardır. Bizim haklarımızı dile getiren insanlar bir gecede ortadan kaldırılmak yoluna gidilmiştir. Dediğim gibi 315 insan bir gecede kaybolmuş ve akıbetleri belli değildir. Bunun neticesi Azerbaycan halkının iradesi bununla sönmemiş, Azerbaycan halkı bağımsızlık fikrini devam ettirmiş ve 1991 yılında bağımsızlığına nail olmuştur. Ama tabiî ki 20 Ocak hadiseleri Azerbaycan'ın tarihine "Kanlı Ocak" olarak dâhil olmuş ve o gün şehit olan insanlarımızın ruhu için dualar okunur, onların hatırası yâd edilir. Azerbaycan'ın başkentinin en yüksekteki tepesinde Şehitler Hıyabanı vardır. 20 Ocak'ta katledilen şehitlerimiz orada defnedilmiş ve artık orası bir ziyaretgâh hâline gelmiştir. Özellikle şunu belirtmek isterim ki, o gece dininden ve milliyetinden başka bir vasfı olmayan Azerbaycan vatandaşları katledildi. Sovyetler Birliği'nin liderleri bunu öyle planladılar ki, bu olay gece yarısı gerçekleştirilirse örtbas edilecek, kimse bunu duymayacak, kimse bunu bilmeyecek.

Fakat Azerbaycan halkının başına gelen bu belada Azerbaycan halkı ve aydınları dünya kamuoyuna bunu derhal bildirdiler. Bütün dünya kamuoyu Sovyet yöneticilerini hemen kınadılar. Ne yazık ki, o zamanlar bizim de dâhil olduğumuz Sovyetler Birliği'nde bu hâdiseler doğru düzgün değerlendirilmemiştir. Neden bu yapıldı, kim bunu yaptı, kimler bu kararları aldı? O zamanlar Sovyetler Birliği'nin ajitasyon mekanizması sebebiyle bunlar ortaya çıkmadı. Fakat 1993 yılında Haydar Aliyev'in iktidara gelmesinden sonra bu olaylara ilişkin olarak doğru düzgün, siyasî, hukukî değerlendirmeler yapıldı ve bu cinayetleri emreden insanların isimleri açıklandı. Söylediğim gibi her sene Azerbaycan halkı, 20 Ocak tarihini bir hüzün günü olarak anmaktadır.

Karabağ'dan göçen insanların yaşadıkları dram büyük bir sorun. Bu insanların durumunu dünya kamuoyuna aktarmak için Azerbaycan neler yapmaktadır?

F. N. Baghirov: Sayıları 1 milyon 250 bin olan kaçkınların ve göçgünlerin muhtelif uluslararası teşkilatların, Birleşmiş Milletler teşkilatının Mülteciler Yüksek Komiserliği bu konuda da bilgileri vardır. Azerbaycan, bağımsızlık sonrasında çok çetin sorunlarla yüzleşmiş, çok büyük haksızlıklarla yüzleşmiş ve bu işgal neticesinde evlerinden kovulan bir milyondan fazla insan çok kötü bir şekilde yaşamışlardır. Ama kimse ümidini kaybetmemiştir ve kaybetmeyecektir de. Vakit gelecek herkes kendi doğduğu yere, kendi toprağına geri dönecektir. Tabiî ki onlar çok kötü şartlar altında yaşıyorlardı. Fakat bunu Azerbaycan devleti kabul edemezdi. Şükürler olsun ki, son devirde bu insanların, hayat şartları çok da güzelleştirilmiştir. Onlara yeni evler yapılmakta ve onlar bu evlere taşınmaktadırlar. Ama tabiî ki kendi doğdukları yerde değil, kendi topraklarında değildirler. Ama ona bakmayarak herkesin ümidi kalbindedir ve öyle bir gün gelecektir ki, bugün devlet tarafından yaratılan imkânlar onların doğdukları, büyüdükleri o topraklarda da Azerbaycan Cumhuriyeti tarafından temin edilecektir.

Hocalı'nın bir soykırım olarak kabul edilmesi için ne gibi faaliyetler vardır?

F. N. Baghirov: Hocalı'nın soykırım olarak tanınması için çalışmalar devam etmektedir. Bu büyük bir gururla söyleyebilirim ki, birçok ülke kendi kanun koyucu organlarında, yüksek meclislerinde, parlamentolarında bunu soykırım olarak tanımışlardır. Bu ülkelerin arasında Pakistan, Meksika, Kolombiya gibi ülkeleri söyleyebiliriz. Bazı ülkelerin federal seviyede olmasa da yerel meclis kararlarında Hocalı, 26 Şubat 1992 günü soykırım olarak tanınmıştır. Ankara Keçiören ve Kızılcahamam belediyeleri Hocalı hâdiselerini soykırım olarak tanımışlar ve buna yönelik olarak büyük anıtlar dikeceklerdir. Bunların kararları alınmıştır. Bu olaylar çok uzak bir tarihte değildir. Bundan sâdece 20 yıl önce gerçekleştirilmiş, bir cinayet ve faciadır. Bunun çok sayıda şahitleri vardır, bu hâdiseleri yaşamış insanlar vardır. Bu hâdiselerden tesadüfen sağ çıkan insanlar vardır. Bu iş tabiî ki devam ettirilecektir. Azerbaycan'ın haklı dâvâsı duyurulmaya devam edilecektir. Biz her zaman olduğu gibi Türkiye'den büyük ümitler beslemekteyiz ve ümitlerimiz boşa çıkmamakta, Türkiye bize bu konuda büyük destekler vermektedir. Bu ümitlerimizin bariz bir göstergesi olarak geçen yıl Hocalı hâdiselerinin 20'inci yılında İstanbul'da büyük bir mitingin düzenlenmiş olması, Türkiye'nin, her zaman olduğu gibi, Azerbaycan'a verdiği desteğin bir göstergesidir.

“Ermeniler, emperyalistler tarafından kullanılmıştır.”

Prof. Dr. Cemalettin TAŞKIRAN

Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

Tarihi açıdan “Ermeni Meselesi”ni değerlendirir misiniz? Emperyalizmin bir kartı olarak Ermeni sorunu nasıl gelişmiştir.

C. Taşkıran : Tarihle uğraşan, tarihçilik yapan, Ermeni meselesiyle ilgilenen herkes; 1914-15 yıllarında Anadolu’da Ermenilerin isyân ettiğini, Osmanlı’nın bu isyânı bastırmaya kalktığını, bu isyân ve bastırma sırasında “mukatele” dediğimiz karşılıklı öldürme olaylarının yaşandığını bilir. Osmanlı devletinin savaşa girmesiyle önce Sarıkamış, arkasından Kanal Harekâtı, arkasından Çanakkale cephelerinin -ki arka arkayadır 1914 Aralık, 1915 Ocak, Şubat, Mart aylarında- açılması sırasında Ermenilerin Osmanlı ordusundan kaçarak çeteler oluşturduklarını, bir kısmının Rus ordusuna sığındığını, bir kısmının Fransızların yanında gönüllü birlikler oluşturduklarını yine herkes bilir. Bu, tarihi bir hakikattir. Konunun tarihçilere bırakılacak bir tarafı kalmamıştır. Konu tarihî olarak, bilimsel olarak ortadadır. Bu soykırım değildir, 1948’de tanımlanan soykırım tarifinin içine de girmez. Elbette yönlendirilen ve bazı menfaatler için bu tarihsel gerçekleri çarpıtan insanlar olacaktır ama bunlar azınlıktadır. İlmî namusa sahip tarihçiler bu hususta hemfikirdir. Ermeni meselesinin ortaya çıkışında birinci derecede sorumlu olan ülkelerin başında Fransa’yı saymak durumundayız.

Birinci Dünya Savaşı sırasında hem Rus hem Fransız ordusunun içinde çok sayıda Ermeni, gönüllü olarak görev almıştır. Hatta Osmanlı Devleti’nin milletvekili olan Karakim Pastırmacıyan etrafında topladığı adamlarıyla birlikte Rus tarafına geçmiş, orada Rus ordusuyla birlikte kendi ülkesine karşı savaşmıştır. Ermeniler bu meselede hep kullanılan durumda olmuştur. Aslında bu kullanılmak meselesi sâdece Birinci Dünya Savaşı esnasında da değildir. Daha öncesi de vardır. 1877-78 Osmanlı Rus Savaşı’ndan sonra Ruslar Ermenileri,

Balkanlar'da da Slav ırklarını Osmanlı Devleti'ne karşı kullanmayı planlı ve sistemli bir şekilde uygulamışlardır. 1890'lardan itibaren Anadolu'da ağırlıklı olmak üzere Osmanlı coğrafyasında Ermeni isyânları baş göstermiştir, İstanbul dâhil olmak üzere… Tabiî her toplumun içinde iyiler kadar kötüler de vardır. Biz burada "Ermeniler" derken Osmanlı devletine sâdık kalanları kastetmiyoruz. Kendi ordusunda, yâni Osmanlı ordusunda savaşan, ölen ya da esir düşüp esir kamplarında kalan Ermeniler de var. Bunlar bizim Mehmet'imizden, Ahmet'imizden, Mustafa'mızdan farklı değildirler. Ama Fransızların ve Rusların kullandığı Ermeniler de vardır. Bir daha söylemek gerekirse, Ermeni meselesinin ortaya çıkışında Fransa ve Rusya'nın ve tabiî bunların arkasından da İngiltere'nin birinci dereceden sorumluluğu vardır.

Millî Mücadele sırasında Fransızların Çukurova'da bölgesindeki Ermenilere o bölgenin kendilerine verileceğine dair sözler verdiğini biliyoruz. Onun ötesinde işgal ettikleri Çukurova bölgesindeki polis teşkilatının büyük kısmını Ermenilerden oluşturmuşlardır. Ayrıca Fransız üniforması giyen askerlerin büyük kısmı Ermeni gönüllerdir. Ve bunlar bölgedeki halka karşı kötü muamelede bulunmaya başlamışlardır. Tabiî bu yaşananlar 1915 olaylarından sonradır. Fransızlar bu bölgede tutunamayacaklarını, Mustafa Kemal ve arkadaşlarının hareketinin başarılı olacağını gördükten sonra Ankara Antlaşması yaparak

Ermenileri âdeta kullanılmış bir eşya gibi bir tarafa bırakmışlar ve Çukurova'yı boşaltıp, çekip gitmişlerdir. Emperyalistler için insanın, insanlığın bir önemi yoktur, onların birinci önceliği çıkarlarıdır ve bunun için de insanları, toplulukları kullanmaktan, onları ezmekten, yok etmekten çekinmezler. Ermeniler de emperyalistlerin kullandığı halklardan biridir.

Yumurta Kapıya Dayandığında Tepki Gösteriyoruz

Türkiye haklı olduğu bir konuda nasıl oluyor da bu kadar geriye düşebiliyor?

C. Taşkıran : Bu soruyu şöyle de sorabiliriz: 2-3 milyonluk Ermenistan ve bir o kadar da diasporada yaşayan Ermeni'yi hesaba katarak değerlendirsek; nasıl oluyor da bu 5-6 milyonluk Ermeni Türkiye'nin aleyhine bir hava yaratabiliyorlar? Nasıl oluyor da 143 ülkede anıt dikebiliyor, diktirebiliyorlar? Nasıl oluyor da 20 ülkenin parlamentosunda soykırımı tanıtabiliyor? Bunların gücü nereden geliyor? Tabiî bu konudaki esas mesele bizim sistemli, sürekli ve uzun vadeli çalışmayışımızdan kaynaklanmaktadır. Yoksa Ermenilerin haklılığından ya da güçlü oluşundan kaynaklanmıyor. Türkiye'nin bu meseleyi, halk tabiri ile söyleyecek olursak, yumurta kapıya geldiği zaman, son anda bir öfke patlamasıyla ele almasından Ermeniler bu kadar mesafe alabilmişlerdir. Meselâ Fransa'da bu tasarı oylandıktan sonra bir hafta, on gün kadar "kahrolsun Fransa" dedik, elçiliklerin önüne siyah çelenkler bıraktık, Fransız mallarını boykot ettik. Ama bu dediğimiz gibi en fazla 15 gün sürüyor. 15 gün sonra da hiçbir şey olmamış gibi tekrar eskiye dönüyor. Bunu Fransızlar da çok iyi biliyor, diğer Avrupa ülkeleri de. "Türkler bağırır çağırır ama unutur" diyorlar. Evet, biz unutuyoruz. Meselâ Fransa Ulusal Meclisi'nde bu yasa tasarısı oylandığında ilk tepki olarak büyükelçimizi geri çektik. Ama birkaç gün önce de tekrar gönderdik. Fransız Senatosu'nda oylama yapılacak, "lobi faaliyeti

yapmak üzere yeniden gönderdik" deniliyor. O zaman niye çektik? Bunu önceden düşünüp çekmeyebilir ve faaliyetlerini sürdürmesini isteyebilirdik.

Belirlenmiş uzun vadeli bir politikamız yok. Sâdece günlük-anlık tepkilerle bu işi yönetmeye ve yürütmeye çalışıyoruz. Bu mesele, günlük-anlık politikalarla yürütülecek bir mesele değildir. 1915 olaylarının 3 yıl sonra 100 yılına gireceğiz. Ermeniler 2015 tarihine göre planlarını 1965'ten itibaren yapmaya başlamışlar. Sovyet rejiminin altında bu meselede nereye varacaklarını, hangi yıl ne mesafe kat edeceklerini planlamışlar, değerlendirmişler ve adım adım bunu uygulamaktırlar. Hedefleri 2015 tarihinde Türkiye'ye soykırımı kabul ettirmektir. Türkiye'yi son zamanlarda sıkıştırmalarının bir sebebi de budur. Önümüzdeki dönemde bu yöndeki faaliyetlerini artıracakları da kesindir: ama bizim böyle bir uzun vadeli planımız yok. Bırakın öyle 50-100 yıllık planları 15 gün önce çağırdığımız büyükelçimizi bugün geri gönderiyoruz. Bu daha çok iç kamuoyuna dönük bir faaliyet yaptığımızı gösteriyor. Bizim planlarımızın mutlaka uzun vadeli, sürekli ve sistemli olması lâzım. Bunu sağlayamadığımız sürece bu meseleden bir sonuç alamayız.

İkinci bir sıkıntımız daha var, içimizde bir bütünlük yok bu konuda. Eskiden bu böyle değildi yalnız, millî bir mesele olarak algılanıyor ve bu konuda bütün siyasî partiler birlikte hareket edebiliyorlardı. Ama özellikle son on yıldır Ermeni meselesi konusunda da bir birlik ve bütünlük olmadığını görüyoruz. Parlamentoda Türkiye Cumhuriyeti'nin milletvekilliğini yapanlar, "Türklerin geleneğinde soykırım vardır" diyebilecek kadar ileri gidebilmişlerdir. Bu ise ileride Türkiye'nin aleyhine kullanılabilecek bir husustur.

Bir başka önemli eksiğimiz ise yaptığımız yayınlar. Aslında az yayın yapmıyoruz, daha çok arşive dayalı yayınlar yapıldığından bunlar hem bilimsel hem de doğru. Ama bunları Türkçe yaptığımız için genellikle dünya kamuoyuna aktarmakta sıkıntı çekiyoruz. Bunun için uluslararası kamuoyunu aydınlatacak ve Ermeni meselesinin ne olduğunu bütün yönleriyle ortaya koyacak bilimsel yayınları mutlaka yabancı dilde basmalı ve bunları Avrupa'da dağıtmalıyız.

Ermenistan'a Karşı Politikamız Yok

Sorunu tarihçilere bırakmak mı gerekir?

C. Taşkıran : Normali budur. Eğer tarihî konuda bir anlaşmazlık varsa, bu konunun çözümü mutlaka tarihî açıdan olmalı ve tarihçiler tarafından yapılmalıdır. Ama tekrar söylüyorum, birkaç tane taraflı ve menfaat grubuna bağlı tarihçinin dışında, Ermeni meselesiyle ilgilenen dünyadaki tarihçilerin hemen hepsi bunun bir soykırım olmadığını söylemektedir. Ama artık bugün başımızı ağrıtan mesele siyasîdir. Nitekim 2001'de Türkler ile Ermeniler arasında bir uzlaşma komisyonu kurulmuştu. Aralık'ta kuruldu, Temmuz ayında bu komisyon dağıldı. Çünkü Ermeniler gördü ki, bilimsel platformda konuşmaya yapıldığında Türkler haklı çıkıyor. Ama onların derdi bilimsel olarak işin doğruluğu ya da yanlışlığı değil, siyasî olarak bu meselenin onlara kazandıracaklarıdır. Şunu da unutmamak lâzım; 1915 olayı diasporadaki Ermenileri bir arada tutan, onların âdeta varlık sebebidir.

Eğer bu mesele çözülür, ortadan kalkarsa, Ermenistan diasporasındaki Ermeniler hem birlikteliklerini yitirme hem de maddî kayıplara uğrama ile karşı karşıya kalacaktır. Bunun için de 1915 olayları sürekli olarak gündemde tutulmakta, olmamış olmuş gibi gösterilmeye çalışılmakta, siyaseten Türkiye'nin bu iddiaları kabul etmesi için baskı kurulmaya çalışılmaktadır.

Ermenistan 2015 tarihini hedef alarak büyük bir kampanya dâhilinde bu meseleyi yürütüyor ama bizim Ermenistan'a yönelik bir politikamız yok. Ülkelerin uzun vadeli politikaları olur, bu uzun vadeli politikalar yetkili kurumların ortak çalışması ile hazırlanır ve ona göre de bir planlama yapılır. Bu planlar sık sık değiştirilmemelidir. Kıbrıs ve Ermeni meselesi gibi millî meselelerde ana hatları sabit kalan, millî planların olması gerekir. Ama son zamanlara bu planlar değiştirilmiştir. Ama yeni planlarda da bir başarı elde edilememiştir. Ermenistan bağımsızlığını kazandığında ilk tanıyan ülkelerden birisi de biziz. Tanımakla da yetinmedik, komşuluk ilişkisi neyi gerektiriyorsa onu da yaptık. Ama buna rağmen Azerbaycan topraklarının yüzde 20'sini işgal ettiler. Karabağ'ın tamamını işgal ettiler, şu anda Karabağ'da bir tek Türk kalmadı. 1994'e kadar açık duran sınır bu olaydan sonra tamamen kapatıldı. Türkiye'nin Ermenistan'dan istediği şu: Soykırım iddialarından vazgeç, Kars Antlaşması'nı tanıyıp toprak talebinden vazgeç, işgal ettiğin Azerbaycan topraklarından çekil.

Türkiye'nin Ermenistan ile ilişki kurmamasından kaybedeceği bir şey yok. Çünkü Ermenistan'ın çıkış kapısı Türkiye'dir. Bir taraf Gürcistan'dır öbür taraf İran. İran ile ilişkileri iyi ama Gürcistan ile de sorunlar var. Türkiye'nin ilişkilerin kesilmesinden dolayı bir kaybı yoktur ama Ermenistan'ın büyük kayıpları vardır. Bugün Ermenistan'da halkın büyük çoğunluğu kaçak yolla Türkiye'de olmak üzere birçok ülkede göçmen işçi olarak çalışmaktadır. O hâlde Ermenistan için açılım yapmaya gerek yoktur. Protokollerin imzalanmasına da gerek yoktu. Bu sürece kadar yürütülen politika da yanlıştır. İsviçre, ki biliyorsunuz İsviçre'de soykırım iddialarını parlamentosundan geçirdiği bir yasa ile tanımıştır ve caza uygulaması getirmiştir, gibi bir ülkede yürütülen gizli görüşmelerle protokoller önce paraf edildi, sonra imzalandı. Şimdi Meclis'e getirildi ve bekletiliyor. Meclis'te gündeme getirilmemesinin sebebi de hem kamuoyunun yoğun tepkisi hem de Ermenistan'ın tavizkâr olmayan tutumudur. Onlar hâlen, "Kars Anlaşması'nı tanıyoruz, Türkiye'nin Doğu Anadolu'daki topraklarının bir kısmını Batı Ermenistan olarak nitelendirmekten vazgeçiyoruz, Azerbaycan topraklarını işgalden vazgeçiyoruz" demiyorlar. Bunu demedikleri için de ilişkiler donuktur.

Karşı taraf bir adım atmadan bizim koşar adım ona yaklaşmamız da fayda etmemiştir ve yanlış bir politika olarak tarihteki yerini almıştır. Tabiî bizim bu politikalarımız Türkiye'nin ABD ve Batı tarafından belirli şart-

lara zorlanacağı şeklinde hem Ermenistan'da, hem de dünya kamuoyunda bir algı oluşmasına sebebiyet vermiştir. Böyle bir kanaatin doğması da bu meselenin çözümünün önündeki en önemli engeldir. Dolayısıyla Türkiye bu konudaki politikasını mutlaka gözden geçirmelidir.

Ermenilere Karşı Neler Yapılabilir?

Konuşma içinde aslında neler yapılması gerektiğini söylediniz ama bir toparlama adına son olarak ermeni iddialarına karşı neler yapılmalıdır?

C. Taşkıran : Kesinlikle bir millî strateji geliştirilmeli ve süreklilik arz eden bir ciddîyetle de bu strateji uygulanmalıdır. Ayrıca Türkiye'de yayınlanan eserler yabancı dile çevrilmeli ve yurtdışında dağıtılmalıdır. Bu konuda belgesel türü, görsel yayınlar yapılmasına hız verilmeli. Yurtdışında yaşayan önemli sayıda Türk kökenli insanımız vardır. Onların örgütlenerek bu meselede bir aktör hâline getirilmesi konusunda çalışmalar yapılmalı, ayrıca bu insanlarımız sürekli olarak bilgilendirilmelidir.

Hocalı Katliamı Unutulmamalı

Önümüzde Ermenistan'ı uluslararası kamuoyunda sıkıntıya düşürecek bazı örnekler var. İşte Şubat ayı geliyor ve hepimiz yine Hocalı Katliamı'nı konuşacağız. Ermeniler bütün dünyanın gözleri önünde, bütün yolları kapatarak, Hocalı yerleşim yerine girerek orada kadın, çocuk, yaşlı, genç demeden rastladıkları bütün Türkleri sokaklarda ve evlerinde hunharca katlettiler ve soykırıma tâbi tuttular. Bu bütün dünyanın gözleri önünde oldu, şahitleri hâlen yaşıyor, belgeleri var. Biz bunu Şubat ayında anarak geçiştiriyoruz. Zaferlerimizi nasıl unutmuyorsak, acılarımızı da, sıkıntılarımızı da unutmayacağız onun için anmak önemli ama yetmiyor.

Bu katliamın sorumluları hayattadır. Sarkisyan, bunlardan biridir. O bölgede komutandı. Bunlar için uluslararası örgütlere suç duyurusunda bulunabiliriz. Bunların ceza alması için çaba harcayabiliriz. Ama böyle bir çabanın içinde değiliz. Aralık'ın son günlerinde, Fransızlar parlamentodan bu yasayı geçirdikten sonra Meksika Parlamentosu, da "Hocalı Katliamını soykırıma varan bir olay olarak tanıdığını ve parlamentosunda kabul ettiğini" ilân etti. Bu Meksika'dan önce bize düşmez mi? Biz bunu yaparsak hem Ermenistan'ı hem de Fransa ve bu işlere hevesli olan diğer ülkeleri sıkıştırmış oluruz. Ama böyle bir politikamız yok. Yâni Ermenistan'a ve onu destekleyenlere tavır olabilecek her türlü fırsatı mutlaka değerlendirmemiz lâzımdır. Bilindiği Karabağ meselesinin çözümü için kurulmuş olan AGİT Minsk Grubu vardır. Fransa bu grubun bir üyesidir. Ama almış olduğu bu karala Fransa tarafsızlığını yitirmiştir. Azerbaycan'dan da bu yönde bir açıklama gelmiştir ve biz de destek vererek Fransa'nın dışlanmasını sağlamalıyız. Bu yaptırımı yapabilirsek, Fransa bundan sonraki adımlarını daha dikkatli atacaktır.

Başbakan'ın Fransa'ya yaptırımlar konusunda yaptığı açıklamaların ardından Ekonomi Bakan'ı Fransa'ya serbest piyasa şartları içinde ekonomik bir yaptırım olamayacağını açıkladı. Bu da Türkiye'nin kısa süreli bile olsa yaptığı açıklamaların arkasında duramadığının en önemli göstergesidir. Onun için alacağımız yaptırım kararlarını sıkı ve tavizsiz şekilde uygulamak zorundayız. Yoksa ciddiyetimiz kalmaz. Hangi kararı alırsak alalım uygulama yapabilmemiz için Türkiye'nin siyasî, ekonomik ve askerî açıdan mutlaka güçlü olması gerekir. Eğer yeterince güçlü değilseniz alacağınız kararlar çok fazla kalıcı olmaz. Şu anda bir sonuç alamıyorsak, dönüp bu noktadaki eksikliklerimize bakmamız gerekiyor. Eğer Türkiye gerçekten güçlü bir ülke ise aldığı kararlar ülkeler üstünde etkili olmalıydı. Bir ülke kendi iradesiyle sorunlarını çözebiliyorsa onun sözü dinlenir, onun aldığı kararlar caydırıcı olur. Ama daha çok dışarıya bağımlı, dışarıdan yönlendirilen ve onun telkinleriyle karar alıyor şeklinde ülkeye ilişkin bir kanaat var ise o ülkenin alacağı kararlar sonuç vermez. Türkiye'nin bunları düşünerek Ermeni meselesi konusunda neler yapacağını gözden geçirmesi ve "Ermeni Açılımı"nı tekrar değerlendirmesi gereklidir.

> “Ermeni meselesi, Ermeniler için bir kimlik inşa etme meselesidir.”

Prof. Dr. Altan ÇETİN

Gazi Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi Dekanı

2015 yılı Ermeni diasporasının 100. yıl faaliyetlerini gündeme getirdi. Türkiye’nin Ermenistan’la ilişkileri kapsamında; dış politikamız açısından Ermeni Meselesi’ni nasıl yorumlarsınız?

Türkiye bu konuda neler yapmalı ?

A. ÇETİN: Ermeni meselesi, Ermeniler için bir kimlik inşa etme meselesidir. 21. yüzyılda bir millet olarak kendilerini ortaya koymalarını sağlayan travmadır bu. İnşa edilmiş, gerçek dışı, efsanevi mistik motiflerle süslenmiş bir ezberdir bu. Eğer 20. ve 21. yüzyılda Ermenilerin gündeminden bu sevk ve iskan meselesini çıkarırsanız kendilerini inşa edecekleri herhangi bir siyasi argüman kalmadığını göreceksiniz.

İkincisi bu durum diasporanın uluslararası arenada kendilerini mağduriyet üzerinden ifade ettikleri ve dikkate alınmalarını sağlayan bir hususdur. Üçüncüsü Anadolu’daki emellerini gerçekleştirme noktasında hem içerden hem dışarıdan birtakım güç unsurlarının onları teşvik ve tahrik ettiği bir konudur. Dolayısıyla çok yönü olan siyasallaşmış bir meseledir. Bizim açımızdan bakarsanız, Çanakkale savaşının yaşandığı yıllarda çok ilginç bir şekilde biz 18 Mart 1915’te deniz savaşlarını yaparken Ermeni olaylarının bir anda patladığını görüyoruz. Yine 24 Nisan bir takım tutuklamaların olduğu tarihtir ki kara savaşlarının başladığı bir olaydır.

Osmanlı Devleti Ermeniler tarafından çıkan isyanlara karşı önlem almıştır. Masum insanların kırılmaması adına bazı Ermeni unsurları kendi coğrafyası içerisinde bir yerden başka bir yere sevk etmiştir. Dolayısıyla mesele bir isyanın bastırılması, masum insanların korunması ve bu anlamda da birinci dünya savaşı şartlarında ortaya çıkan hem Rusya hem de Avrupalı konjonktürde oluşturulmuş olan bir meselenin sona erdirilmesidir. Ancak mesele siyasallaştığı için artık tarihçilerin ve belgelerin konuşmasından çok mavi kitap örneğinde olduğu gibi demagojinin hâkimiyetiyle yürütülen ve hegomon devletlerin ya da birtakım devletlerin Türkiye'ye bakış açısına göre yorumladıkları, değerlendirdikleri ve bununla ilgili konuşmanın suç sayılacağı kadar düşünce özgürlüğüne aykırı tavırların sergilendiği bir hale gelmiştir. Dolayısıyla bu Ermeni meselesi demagojisi hem coğrafyasında Türkiye'yi köşeye sıkıştırmak için hem de daha genel çapta siyasi birtakım amaçlara ulaşmak için üretilmiş, kurgulanmış bir meseledir ve bu mecrada da devam etmektedir. Türkiye'nin buna karşı yapması gereken şeylerden biri şudur. Bin yıldır Ermenilerle birlikte yaşayan Türklerin onlarla yaşadıkları hikâyeleri ortaya konmalıdır. Ermenilere karşı Türk toplumunda bir ön yargının olmadığını çıkarılan Ermeni harfli Türkçe gazetelerin Ermeni asıllı müzisyenlerin devlet adamlarının, Osmanlı Devletinde nasıl yer alabildiğinin ortaya konulması gerekir. Yani bizim birlikte yaşatma kültürümüzün bir parçası olarak Ermeniler takdim edilmelidir. İkincisi 1915'te yaşanan olaylar öncesindeki uzun süreçli isyanlar ortaya konulmalı, bunun dış bağlantıları, yani Rusya gibi, Fransa gibi dış bağlantıları iyi tespit edilmelidir. İçerde ve dışarıda sakin bir üslupla savunmacı bir tarzdan çok vakayı tespit eden bir vakarla ortaya konulmalıdır Belgeseller, filmler ile dönemin zor şartları ifade edilmeye çalışılmalıdır. Dediğim gibi bu bir demagoji meselesi haline gelmiştir, siyasallaşmış bir meseledir, herkes kendi işine geldiği yerden meseleye bakmaktadır. Hani Mevlana'nın şu fil metaforundaki gibi karanlık bir odada herkes file kendince dokunmakta ve kimse mum yakmak istememektedir. Buyurun gelin, mum yakalım dendiği zaman da masadan kaçmaktadırlar. Meseleyi böyle değerlendirebiliriz.

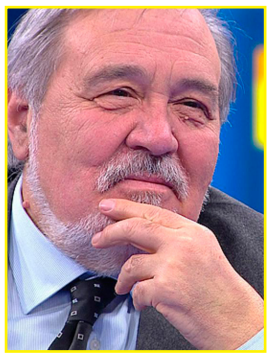
Ermeni Diasporası, sözde "Ermeni Soykırımı" nı, dünyaya kabul ettirmek için, akla gelen/ gelmeyen her türlü sahtekârlığı uygulamaktan kaçınmamaktadır.

Orjinal Fotoğrafta ATATÜRK'ün ayağının dibinde duran köpek yavruları yerine, barsakları dışarı çıkmış bir çocuk cesedi monte edilmiş.

Ermeni Diasporası, bu fotoğrafı bir soykırım iftirasının belgesi olarak sunmaktadır. Diasporanın amacı: bir ulusu, Türkiye Cumhuriyet rejimini ve onun kurucusu Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'ü karalamak ve bu oyunu tüm dünyaya "Soykırım" diye kabul ettirmektir.

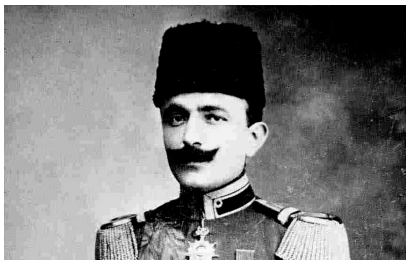
Ermeniler tarafından fotomontajla, Ermeni çocuk cesedi resmi köpek yavrularının üzerine yerleştirilerek nasıl manşet fotoğrafına çevrildiği Prof. Dr. Türkkaya ATAÖV tarafından ortaya çıkarılmıştır.

Soykırım İddialarının Arkasındaki Gerçekler

Prof. Dr. İlber ORTAYLI
Galatasaray Üniversitesi Öğretim Üyesi

29 Ekim 1914'te Osmanlı İmparatorluğu, Alman-Avusturya bloku yanında savaşa girdi. Bütün Türk tarihinde, böylesine çocukça ve hayalperest bir fiil görülmez. Zira uzun Türk devlet geleneği, gerçekçi davranışlar etrafında var olabilmiştir. Zaferine inanılan cephe, yani Alman orduları, Marne'da 'muzaffer Fransa' tarafından durdurulmuş ve geri çekilmiştir.

Enver Paşa'nın ordu komutanlığı ile alakası olmadığı, en seçkin kıtalarımızı Sarıkamış cephesinde perişan etmesiyle anlaşıldı. Alman Genelkurmayı'nın ikna ettiği Başkumandan Vekili, ilk anda Rus cephesine saldırmıştı. Ancak ne askerimizi sevk edecek yol (demiryolu Ankara'da bitiyordu) ne de askeri kış savaşına hazırlayacak donanım vardı.

DÜŞMANLA İŞBİRLİĞİ

Seçkin askerlerimizi, siperlerinde bekleyen Ruslar değil, ağır kış şartları telef etti. Çekilen kolordumuzun yarattığı boşluğu doldurmak için ilerleyen Rus ordularına, Ermeni komitaları öncülük ediyordu. Bölgedeki Müslüman halka karşı çok gaddar davrandılar; katliamda bulundular. Öncü Ermeni komitalarının bu acımasızlığını bizzat Rus Genelkurmayı belirtmektedir. Olaylar niye böyle gelişiyordu?

Taa Selçukilerin Türkiye'yi kurmalarından beri, müttefik Hıristiyan halk, Ermenilerdi. Ananeleri, mutfakları, musikileri, kaçgöç anlayışları, aile düzenleri itibariyle Ermenilerin Anadolu Türklerinden ayırd edilmeleri çok zordu. Ama tarihte, Habeşistan (Etiopya) halkı gibi, ilk milli kiliseyi oluşturuyorlar ve dolayısıyla dinleri ve ibadetleriyle dilini koruyan bir halk sayılıyorlardı.

19. yüzyılda Ermeniler, özellikle Yunan ayaklanması sonrası, Babıali'de, Tercüme Odası'ndaki ve Hariciye Nezareti'ndeki görevleri ele geçirdiler. Ticarette beynelmilel bir konuma yükselmişlerdi; yetişkin gençleri, çalışkanlıkları ve sanatkâr yetenekleriyle Türk devletinde resmi mimarlık, barutçuluk, Darphane Nazırlığı gibi stratejik görevleri de Ermeni seçkinleri yani âmira sınıfı yüklenmişti. Bununla birlikte, Ermeni halkı arasında, farklı bölgelere ve bilhassa farklı mezheplere mensup olmaktan ileri gelen çekişme ve gerilim, eksik değildi.

BÖLGENİN ŞARTLARI

Yunan bağımsızlığından sonra bütün Osmanlı Hıristiyanlarını harekete geçiren bağımsızlık isteği, Ermenileri de sardı, bu kaçınılmazdı. Ne var ki Ermeni siyasi liderleri, aralarında iyi iletişim kuran, siyasi tecrübe bakımından yetişkin kadrolar değillerdi. Evvela tarihi haklarına dayanarak, nüfusça azınlıkta oldukları bir bölgede devlet kurmak istediler. Etraflarında Kürtler ve Türklerden, Arapça konuşanlardan

oluşan Müslüman bir nüfus, Süryanîler ve Kaldanîler gibi dindaş ama ayrı bir dil ve kültür taşıyıcısı milletler vardı.

Böyle bir ortamda Ermenilerin bağımsızlık mücadelelerine, Balkanlardaki Bulgar komitalarının örgütlenme biçimine benzer örgüt ve yöntemlerle girişmeleri; bölgenin Müslümanlarına karşı kanlı bir mücadele yolunu seçmeleri, tepki ve intikam hissi uyandırmıştır.

NEDEN TÜRKİYE?

Batı Avrupa'daki çevreler, 'genocide' suçunun ne olduğunu biliyor ve solcusundan sağcısına, bu suçu Türkiye'ye yamıyorlar. Amaç; bazı siyasilerimizin temcit pilavı gibi tekrarladıkları, sadece siyasi, iktisadi kontrol kurmak, bölgeyi bölmek değildir. Tek başına Ermeni propoganda imkânlarının da bu kadar yaygın sonuç elde etmesi mümkün değildir.

Bizim ülkemizde ise ne hükümet çevreleri ne milliyetçi tarihçiler, ne liberal entelektüeller 'genocide' kavramını yeterince tanımıyorlar. Genocide, mürur-u zamana (zamanaşımına) tabi olmayan bir suçtur. Hukuki sonuçları yanında, kültürel olarak da bir milletin hem mazisini hem de geleceğini bağlar.

Sözün kısası 'genocide', sadece yapanı değil, onun mensup olduğu milleti de bağlar. Yahudi soykırımından dolayı benzer fikirleri savunan Martin Luther ve Protestanlık, Hitler kadar suçludur. Her şeye rağmen bugünkü Alman kuşakları da babalarının fiilini ister istemez üstünde taşımaktadır. Soykırım faaliyetlerine iştirakten dolayı sadece Vichy Hükümeti suçlu değildir. Fransız kültüründe bu işin kökleri Voltaire'e kadar gider.

Soykırım ne devletle ne idare adamlarıyla ne de belirli bir partinin ideoloji ve fiiliyle sınırlı kalır. Bunlarla aynı kimliği paylaşan herkes 'bunlardan biri' olarak tavsif edilir.

1915 olayları, tıpkı müteakip Pontus hadiseleri gibi, yanlış politikaların, gerçekçi olmayan isteklerin, dış kışkırtmaların da hızlanmasıyla yaratılmış, geliştirilmiş boğazlaşmalar, acı tarihi sayfalardır. Bunları soğukkanlı biçimde incelemek ve sağlıklı sonuçlar elde ederek, birbirine çok yakın yönleri olan iki halkın yakınlaşmalarını temin etmek icab eder. Ermenistan ve Türkiye, bir arada yaşaması ve karnını doyurması gereken iki devlettir.

SOYKIRIM NEDİR?

Her boğazlaşma, her etnik çatışma, 'genocide' olarak nitelendirilemez. Reich Almanya'sının bu özgün suçu, rastgele dönemleri ve kavimleri nitelendirmek için uygun değildir ve beşeriyetin her kesimini bu suça ortaklıkla itham etmek de, sağlıklı ve adil bir değerlendirme değildir.

Soykırım için gerekli olan önyargılar, küçümseyici ifadeler, olumsuz bir ayrımcılık (negative discrimination) Osmanlı-Türk kültüründe yoktur. Hatta Ermeniler hakkında bir takım Hıristiyan milletlerin kültüründe var olan bu gibi önyargıların onda birine, Müslümanlar ve Türkler arasında rastlanmaz. 1914'te harbe giren İmparatorluğun hükümetinde, Ermeni nazırlar vardı (bunların, savaşın ilanına karşı çok vatanperverane bir tepki göstererek, istifa ettiklerini de belirtmeliyiz).

Hayat görüşlerini ve yaşam biçimlerini paylaşan iki kavmin arasında, 'genocide'i uygulatacak bir münâferet (soğukluk) ortamı yoktu. Dahası, bizzat İttihat ve Terakki çevrelerinde, tehcir kararını tasvip etmeyen kimseler vardı.

Ermenilerin tarihi gelişimleri ve ulaşacakları hedef, zamansız ve gereksiz bir harple sapmaya uğramıştır. Çoğunlukta olmadıkları bir bölgedeki gerçekleşmesi zor siyasi amaçları, diğer grupların tepkisini yaratmıştır. Harbin getirdiği ani yıkımın yarattığı panik, bu olaylar zincirini ortaya çıkartmıştır. Bunu böyle bilmeli, olayların tarihini olduğu gibi konuşmalı, yazmalı ve soykırım suçlamasını devletten önce halk olarak reddetmeliyiz.

Yüzüncü Yılında Ermeni Sorununun Düşündürdükleri ve İzlenmesi Gereken Stratejiler

Prof. Dr. İlyas DOĞAN
Yükseköğretim Denetleme Kurulu Üyesi

Ermenilerin 1915'teki tehciri halen Türkiye'nin önünde ciddi bir uluslararası sorun olarak durmaktadır. Esasen durum Türkiye'ye bu şekilde dayatılmaktadır. Neden böyle bir tablo ile karşı karşıya kalındığı hususunda bilim insanlarımızın ve aydınlarımızın ciddi bir muhasebe yapmaları icap etmektedir. Bu bağlamda nasıl bir strateji izlenmesi gerektiği üzerinde genel bir çıkış yolu bulmak gerekmektedir. Ancak bunu yaparken konu doğru bileşenler üzerine inşa edilmelidir.

Zorunlu iskân ve sürgün Avrupa terminolojisinde Türkçede olduğu gibi anlaşılmamaktadır. Türkçede sürgün ülkenin bir bölgesinden başka bir bölgesine topluca nüfus nakli olarak anlaşılırken Avrupa tarihinde sürgün, belirli bir grubun sınır dışı edilmesi manası taşır.

Sadece Ermeniler mi Sürgün Edildi?

Sürgün kuşkusuz başta ruhsal bakımdan olmak üzere hem bireyler hem de halk grupları üzerinde birçok olumsuz sonuç doğurur. Ne var ki Avrupa tarihi bir nevi sürgünler tarihi olarak da okunabilir. 1306'da 100.000 Yahudi Fransa kralı IV. Philip tarafından sınır dışı edildi. 1492'de 150.000, 1570'te 600.000 Yahudi İspanya'dan sınır dışı edilmiştir. 1627'de Avusturya kralı II. Ferdinand, 27.000 Protestanı Katolikliğe geçmediği için sınır dışı etmiştir. 1685'te 200.000 Protestan Fransa'yı terk etmek zorunda bırakılmıştır[1].

Osmanlı Devleti'nin güç kaybettiği Balkanlarda ve Kafkasya'da Türklere ve Müslümanlara karşı çok yaygın bir şekilde sürgün etme uygulamaları gerçekleşmiştir. 1867'de Sırbistan 150.000 civarında Türk ve Boşnak nüfusu Türkiye'e göç etmek zorunda bırakmıştır. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında 40.000 Arnavut Sırplarca sınır dışı edilmişlerdir[2]. 1908-1923 yılları arasında 300.000, 1923–1933 yılları arasında da 350.000 Türk Sırbistan'dan göç etmiştir. 1912-1918 yılları arasında 200.000 Arnavut Kosova'yı terk ederek Arnavutluk'a göç etmek zorunda bırakılmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Sırbistan'dan ve Bulgaristan'dan Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan nüfus ve 1989'da Bulgaristan'dan zorunlu göç ile ülkelerini terk etmek zorunda kalan Türk ve Müslüman nüfusu Türkiye nüfusunun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Osmanlı Devletinin güç kaybetmesine paralel olarak Rusya Çarlığının uyguladığı sınır dışı etme amaçlı sürgün politikası Kafkasya'da yaşayan Müslüman ve Türk kökenli halklar için son derece yıkıcı neticeler doğurmuştur. 1864'te başlayan süreç sonucu bir buçuk milyonu aşkın Kafkasya Müslümanı yerli halk, yurtlarını

1 Ayrıntılı bilgi için bkz. İlyas Doğan, **Devletler Hukuku**, 2.Baskı, Astana Yayınları, Ankara 2013, s.382 vd.

2 Doğan, **Devletler Hukuku**, s. 382

terk etmeye zorlanmıştır[3]. Osmanlı Devleti egemenlik alanından çıkan bu bölgelerdeki Müslüman halkları kendi ülkesine kabul etmiştir. Ancak Rusya'nın uyguladığı bu tehcir sırasında zorlu deniz ve kara yolculuğu, yerleşilen bölgelerin iklimine uyum sağlayamama gibi etkenlerle bu halkların göç eden nüfuslarının üçte birinin hayatına mal olmuştur. Bu bağlamda Çerkez, Abaza, Oset, Çeçen ve İnguşlar gibi Müslüman halklar ile Karaçaylar gibi Türk kökenli halklar, nüfuslarının büyük bir kısmını tehcir nedeniyle kaybetmişlerdir.

Avrupa ülkeleri yakın zamana kadar sürgünü siyasi bir araç olarak kullanmışlardır. Buna yönelik sadece Afrika'dan verilecek bir örnek bile durumu açıklamaya katkı sağlayacaktır. Almanya 1903-1905 yılları arasında sömürge yönetimi altındaki Namibya'nın iki yerli halkını Kalahari Çölüne sürmüştür. Herero ve Nama halkları yaklaşık 1700 kilometrelik, su kıtlığı çekilen ve aşılması mümkün olmayan bu mesafeyi geçmeye zorlanmıştır. Üstelik çöle sürülen bu nüfusun hedefe ulaşması halinde yerleşecekleri bir bölge de belirlenmiş değildi. Sonuçta bu halklar sürgün sırasında susuzluk, açlık ve yırtıcı hayvan saldırılarından dolayı nüfuslarının %80'ine yakınını kaybetmişlerdir[4]. Kısaca iki yerli halk sömürge yerleşimcilerine karşı düzenledikleri sadece bir saldırıdan dolayı cezalandırılmış, çölde var olan insan yaşamına imkan vermeyen şartlar altında yok edilmişlerdir. Namibya'nın yerli halklarının tehcir sırasında yok edilmesi de uluslararası camiada asla gündem konusu olmamaktadır.

Avrupa'nın çok yakın tarihinde de sürgün sıkça uygulanan bir yöntem olarak dikkati çeker. Sovyetler Birliği 1943'ten itibaren Kırım Tatar Türklerini, Çeçenleri ve İnguşları, Karaçay Türklerini, Almanları ve 1944'te Ahıska Türklerini Batılıların Orta Asya olarak adlandırdıkları Batı Türkistan'a sürgün etmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sonunda 1945'te galip devletler arasında düzenlenen Postdam Zirvesinde ABD, İngiltere ve SSCB arasında varılan mutabakat sonunda Polonya, Macaristan ve Çekoslovakya'da yaşayan Almanların Batı Almanya topraklarına sürgün edilmelerine karar verilmiştir. Üstelik bu karar 1945'te savaş resmî olarak sona erdikten sonra alınmıştır[5]. Bu karar sonrası yaklaşık 4 milyon Alman yaşadıkları bu ülkelerce vatandaşlıktan çıkarılmış, malları herhangi bir karşılık ödenmeksizin devletleştirilmiş ve trenlerle Almanya'nın batı bölgelerine gitmek üzere zorla sınır dışı edilmiştir. Bir başka ifade ile Ortaçağda Avrupa devletlerinin olağan uygulaması niteliğindeki kendi vatandaşını ülke dışına sürgün etme uygulaması 1945'te bir kez daha tekrar edilmiştir. Güçlü ya da Türkiye hakkında Ermeni tehcirini soykırım olarak parlamentolarında tanıyan güçlü veya küçük devletlerin hiçbiri Ermeni tehcirinden hemen önce gerçekleşen Namibyalıların tehcir edilmesi, İkinci Dünya Savaşı yıllarında SSCB tarafından sürgün edilen Hristiyan, Müslüman ve Türk halkların ya da savaş sonunda Doğu Avrupa'dan sürgün edilen Almanların durumu hakkında kınamada bile bulunmamakta iken bu devletlerin sürekli olarak Ermeni tehcirini gündemde tutmaları dikkat çekicidir.

Sürgün Ne Zamandan Beri Hukuka Aykırı Sayılmaktadır?

Yukarıda da ifade edildiği gibi Avrupa devletleri 1945'e kadar sürgünü sıkça uygulamışlardır. Hatta Bosna Müslümanlarına karşı gerçekleştirilen sürgünün üzerinden henüz 20 yıl bile geçmiş değildir. Sürgün 1907 Lahey Sözleşmelerinde bir devletler hukuku suçu olarak kabul edilmemiştir. Ancak sürgünü hukuka aykırı sayma eğilimi Nazilerin yargılandığı Nürnberg Mahkemelerinde dikkate alınmış olsa bile açık bir yasağın kabulü için 1998 Roma Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsünü beklemek gerekmiştir.

ABD, Çin gibi dünyanın en güçlü devletleri henüz bu sözleşmeyi onaylamış değildir. Hatta ABD önce bu sözleşmeyi onaylama eğilimine girmiş fakat daha sonra bundan açıkça vazgeçmiştir. Böyle olunca sürgün fiili 1998'de hazırlanan Roma Statüsünün 2002'de yürürlüğe girmesi ile birlikte bir devletler hukuku suçu haline gelmiştir demek gerekir. Bu durumda Türkiye hakkında parlamentolarını harekete geçiren ülkelere Ermenistan'ın Karabağ'ı işgal ederek Azerbaycan Türklerini sürgün etmesini, Sırbistan'ın Bosna Savaşında Boşnakları yaşadıkları bölgeden çıkarması ve binlercesini soykırıma tabi tutmasını hatırlatmak gerekir. Bu bağlamda

3 Ayrıntılı bilgi için bkz. "Kafkaslar ve Balkanlar'da Acı Dinmiyor", 21.04.2009 tarihli Cumhuriyet Gazetesi

4 Ayrıntılı bilgi için bkz. Doğan, **Devletler Hukuku**, s.356 vd.

5 Ayrıntılı bilgi için bkz. Doğan, **Devletler Hukuku**, s.358

20 yıl önce gerçekleşen sürgün ve soykırımları bir yana bırakarak yüz yıl öncesinden bir türlü vazgeçememelerinin sebepleri üzerinde dikkatle durmak gerekir.

Türkiye Ermeni Tehcirinden Dolayı Sorumlu Tutulabilir mi?

Bilindiği üzere devletler arası alanda güç, temel belirleyicidir. Ancak devletlerin üzerinde mutabık kaldıkları teamül kuralları ve çok sayıda devletin katılımı ile kabul edilen sözleşmelerde yer alan kurallar, devletlerin uyması gereken normlar olarak kabul edilir. Ancak devletler hukuku kurallarının iç hukukta olduğu gibi zorla uygulanma kabiliyeti zayıftır ve en güçlü devletlere karşı tümüyle mutabık kalınan kuralların uygulanması bile ciddi aksamalarla karşı karşıyadır. Bununla beraber devletlerin büyük çoğunluğunca ses çıkarılmayan uygulamaları bir devletler hukuku kuralı olarak kabul etmek mümkündür. Aynı şekilde devletler camiasının şiddetle tepki gösterdiği yasaklar da ilgili devlet ya da devletlerin sorumluluğuna yol açma potansiyeline sahip kabul edilir. Devletlerin hukuka aykırı fiil ve işlemlerinden dolayı sorumlu tutulması için 19. ve yirminci yüzyılın ilk yarısında kusur en önemli koşul olarak görülürken günümüzde zarar ile devlet arasında bağlantı kurulmasını yeterli görmeye dönük bir anlayış değişikliği cereyan etmekte ve bir nevi kusursuz sorumluluk esasına doğru gidilmektedir. Ancak bu anlayış değişikliği dahi ancak gelecekte gerçekleşecek olaylara uygulanma kabiliyeti taşır. Bugünden kalkarak geçmişi günümüzdeki hukuk kurallarına göre değerlendirmek hiçbir hukuk normuna uygun değildir.

Her olay gerçekleştiği dönemde var olan anlayışa göre değerlendirilir. Bu bağlamda 1915 tehciri de gerçekleştiği dönemde var olan devletler hukuku kuralları ve anlayışına göre değerlendirilmek durumundadır. Çünkü toplumlar değiştikçe algılar da değişir ve bu değişim hem iç hukukta hem de uluslararası hukukta yansımasını bulur. Ancak gerçekleştiği dönemde hukuka aykırı sayılmayan bir fiil sonradan ortaya çıkan kurallardan hareketle hukuka aykırı sayılamaz. Böyle olunca içinde bulunduğumuz 2015 yılından hareketle geriye doğru, Osmanlı Devleti makamları tarafından savaş sırasında önemli bir nüfusun bir bölgeden başka bir bölgeye iskân edilmesini değerlendirmek ve buna göre hukuki sonuca varmak mantıken ve hukuken mümkün değildir. Konunun 20.yüzyıl başlarındaki devletler hukuku anlayışına göre değerlendirilmesi gerekir. Ancak bilindiği gibi uluslararası alanda var olan tartışmalar salt hukuki nitelikte değildir. Bununla beraber bir devletin sorumluluğundan söz edebilmek için uluslararası bir yargı kararı gerekir ki böyle bir karar mevcut değildir.

Türkiye diğer Avrupa devletlerinin yaptığı gibi kendi vatandaşlarını başka ülkeye sınır dışı etmiş değildir. Kendi ülkesinin bir bölgesinden başka bir bölgeye nüfusu nakletmiştir. 1915'te devletlerin kendi vatandaşları ile yaşadıkları sorunlar devletler hukuku alanına ilişkin bir konu olarak görülmemekteydi. Hatta bugün bile Avrupa Konseyi ülkeleri dışında devletlerin kendi vatandaşları ile yaşadıkları uyuşmazlıklar oldukça sınırlı bir şekilde uluslararası hukukun ilgi alanında kabul edilmektedir. Konu özel mülkiyet hakkı bağlamında ele alınırsa sadece Avrupa Konseyi'ne üye devletlerde, devletlerin bireylere ait mülkiyet konusunda uyuşmazlıklarda dava edilmesinin 1953'ten sonra mümkün hale geldiği görülmektedir.

Görünen odur ki Türkiye aleyhine siyasi menfaatler güden devletler aslında en geniş şekilde sürgün ve soykırımdan zarar gören Türk Milleti'ne bir suç yükleyerek henüz tümünü gerçekleştiremedikleri bazı emellerini kolayca hayata geçirmeye çalışmaktadırlar. Bunu yaparken hiçbir ahlak ya da etik sorgulamasına gerek duymamaktadırlar. Böylece gerçekleştiği dönemde delilleri ortaya konamayan bir olaydan hareketle Türk Milleti'ni karalamaya çalışmaktadırlar. Bu noktada Türkiye'nin devlet adamlarına, bilim insanlarına ve aydınlarına milletimizin bir haksızlığa uğramasını önlemek konusunda büyük bir sorumluluk düşmektedir.

Türk Devlet Adamlarına Düşen Sorumluluk

Tehcir yüz yıl önce gerçekleştiğine göre Ermenilerin bu konudaki iddialarını sürdürmekte nasıl bir amaç güttüklerine bilhassa dikkat etmek gerekmektedir. Ermeni çevrelerinin beklentisi Türkiye'nin özür dilemesini sağlayarak bir sorumluluk oluşturmak ve bunun bir sonucu olarak Ermenistan'a tazminat ödenmesinin yolunu açmaktır. Diaspora önderleri de tıpkı 1915'te Osmanlı Devleti yöneticilerinin tarihten gelen tecrübe ve strateji bilgisini görmezden gelerek içine düştükleri tarihî hatayı sürdürmektedirler. Diaspora ileri gelenleri aslında tehcir ve Türkiye'ye karşı nefret söylemi ile büyük çoğunluğu

Hristiyan ülkelerde yaşayan dağınık durumdaki Ermenilerin ulusal kimliklerini muhafaza etmesini sağlamaya çalışmaktadırlar. Kısaca diasporanın yaptığı tam da acılara dayalı bir ulus inşasıdır. Konunun bu yönü daha çok Ermenileri ilgilendirir. Ancak "şirin" gözükme merakıyla özür dilemek, başta Anadolu'yu Türk yurdu haline getiren şehitlerimiz olmak üzere bütün milletimize karşı tarihi bir vebal olacaktır. Bu vebal sadece devlet yöneticilerini değil aydınları ve bilim insanlarını da yakından ilgilendirmektedir.

Tarihi gerçeğin ortaya çıkarılması için üniversitelerimiz ve aydınlarımız ne yazık ki üzerlerine düşeni gereğince yerine getirmemişlerdir. Özellikle devletler hukuku alanında bu eksiklik daha açıktır. Fransa, Rus ve Ermenistan arşivleri henüz incelenememiştir. Alman ve İngiliz arşivleri, ABD'nin elindeki arşivler yeterince irdelenebilmiş değildir. Konunun sadece tarihçiler tarafından değil hukukçularca da incelenmesi gerekmektedir. Tarihçilerin ve hukukçuların birlikte yürütecekleri araştırmalar maddi gerçeği ortaya çıkaracaktır. Fransa'nın Ermenilerin en yakın yönlendiricisi olduğu ve Rusya'nın Ermenileri beklenmedik hayallere sevk ettiklerinin izleri arşiv belgelerinden hareketle irdelenebilir. Farklı bir sonuç ortaya çıkacak olsa bile bundan kaçınmamak gerekir. Türk Milleti'ne karşı yürütülen komplolar, ancak bütün kurumlar gayret içinde olurlarsa durdurulabilir.

Ermenilerin iddiaları açısından gündeme getirilebilecek tek somut konu, mülkiyet iddialarıdır. Ancak olayın 1915'te gerçekleştiği dikkate alındığında konunun 1953'te yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi açısından bir anlam ifade etmeyeceği açıktır. Bununla beraber Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bir özel mülkiyet hakkı iddiasını dikkate almak için bazı koşullar varsa olayın eski zamanda gerçekleşmesini bir engel olarak görmeyebilmektedir.

1945'te Polonya, Macaristan ve Çekoslovakya'dan (şimdiki Çek Cumhuriyeti ve Slovakya Cumhuriyeti) sürgün edilen Almanların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde mülkiyet hakkı ihlali iddiasıyla açtıkları davaların tamamı reddedilmiştir[6]. Mahkeme başvuruları reddederken bu devletlerin 1953'te yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 1.Ek Protokolünün 1.maddesinde garanti edilen özel mülkiyet hakkının bu devletlerce 1992'de onaylanmasını gerekçe göstermiştir. Yani Mahkeme zaman bakımından yetkili görmemiştir. Ancak AİHM, bu kararlarda ilgili Sözleşme 1992'de onaylanmış olsa bile belirli şartların varlığı halinde açılan bu davaları kabul edebileceğini de ifade etmiştir. Buna göre bu devletlerin yöneticileri ya da parlamentoları sürgün edilen Almanların mülkiyet haklarının varlığını kabul edecek bir davranış içine girmeleri halinde bu tutum iç hukuk bakımından bu kişilerin özel mülkiyet haklarının var olduğu şeklinde anlaşılabilecektir. Bir başka ifade ile söz konusu devletler tavırlarını değiştirdikleri takdirde özel mülkiyet iddialarına dayalı davalar başarıya ulaşma şansı elde edecektir.

Sürgün edilen Almanların AİHM'de özel mülkiyet hakkı ihlallerine dayalı açtıkları davalarda mahkeme tarafından ortaya konan gerekçeler hukukçular, bundan daha önemlisi Türkiye Devleti'ni dış dünyaya karşı temsil eden yöneticiler tarafından ciddiyetle dikkate alınmalıdır. Yüzüncü yıl nedeniyle özür dilenmesi, "yaşanan olayların sonuçlarını gidermek için çaba harcanacağı" gibi bir ifade her şeyi baştan başlatabilir. Esasen uluslararası otoriteler Türk devlet yöneticilerinin bu şekilde bir hata yapmaları için ellerini ovuşturmaktadır. Böyle bir hata Türk Milleti'ni gelecekte Ermenistan'ı en az yüz yıl finanse etme zorunluluğu ile karşı karşıya bırakabileceği gibi mülkiyet iddiaları konusunda bir beklenti uyandırılması, bütün Türkiye'de mevcut mahkemeler çalışsalar bile altından kalkamayacağı bir iş yüküne de yol açabilir. Bu nedenle sorumluluk sahibi herkes istisnasız bu bilinci göz ardı etmemelidir.

Haklı olmak biraz da kendini anlatmaya bağlıdır. Yüz yıl önceki tehcirin hala güncelliğini koruması bunun somut göstergesidir. Aynı şekilde Balkanlarda, Kafkasya'da ve Kırım'da gerçekleşen sürgünlerin dünya gündeminde yer bulamaması da öncelikle konuya ilgi göstermesi gerekenlerin ilgisizliğinden kaynaklanmaktadır. Bütün bu gerçeklere rağmen bazı dar çevrelerin takdirini kazanmaya dönük budalalıklardan kaçınmak tarihimize karşı sorumluluğun yüzyıllar sonrasına dönük yüklediği bir borçtur.

6 Söz konusu AİHM kararları için ayrıntılı bilgi için bkz. Doğan, **Devletler Hukuku**, s.407-414

Ermenilere Yönelik Sevk ve İskân Kararı ve Uygulaması

Prof. Dr. Yusuf SARINAY
TOBB-ETÜ
Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı

Tarihin amacı; sebep sonuç ilişkisi içinde olayları belgelere dayanarak gerçeklere mümkün olduğu kadar yaklaşarak göz önüne sermek ve değer yargısını okuyucuya bırakmaktır. Hele yazılan tarihi olay geçmişi olduğu kadar bugünü ve geleceği de etkiliyorsa durum çok daha büyük bir dikkati ve objektifliği gerektirir. Bu objektiflik, tarihin başvurduğu kaynaklar arasında önemli bir yere sahip olan belgelere başvurularak oluşturulur. Çünkü belgeler tarihin en güvenilir şahitleridir. Bu şahitler olmadan ortaya çıkacak sonuçlara şüpheyle bakılmalıdır. Bu sebeple geçmiş olayları incelerken arşivlere dayanma zorunluluğu vardır. Çünkü arşivlere dayalı bilimsel çalışmalar önyargı ve yanlı bilgilendirilmeden kaynaklanan taraflı siyasi yaklaşımları ortadan kaldıracaktır.

Çünkü Ermeniler tarihi ve bilimsel temellerden ziyade hatırat türü, sübjektif veya sahte belge ve bilgiye dayanan propaganda eserleriyle suni bir tarih ve sanal bir bellek yaratmışlardır. Gerçekte katliama ve zulme uğrayan Türkler olmasına rağmen, düşmanlıkları körüklememek adına suskun davranmış ve bu suskunluk suçluluk gibi algılanmıştır. Sonuçta 20.yy boyunca milli kimliklerini Türk düşmanlığı ve soykırım efsanesine dayandıran Ermenilerin faaliyetleri sonucu günümüzde 20 civarında ülke parlamentosu soykırım iddialarını kabul eden kararlar almıştır. Bu propaganda ve meclis kararlarının temelinde Ermenilerin Türkiye'ye baskı yoluyla soykırım iddialarını kabul ettirmek ve sonra da bunun bedelini Türkiye'den tazminat ve toprak olarak alma amaçları yatmaktadır.

Ermeni konusunda başta Osmanlı arşivi belgeleri olmak üzere tarihi kaynaklar objektif olarak değerlendirildiğinde, Osmanlı Devleti'nin son elli yılına damgasını vuran Ermeni sorununun Berlin Antlaşması ile uluslararası bir mahiyet kazandığını, böylece büyük devletlerin desteğini elde eden Ermeni milliyetçilerinin Osmanlı sınırları içinde ve dışında ihtilalci-silahlı terörizmi mücadele metodu olarak seçen Kara Haç, Armenekan, Hınçak ve Taşnaksutyun gibi parti ve dernekler kurarak 1890 yılından itibaren silahlı eylemlerini yoğunlaştırdıklarını görmekteyiz.[1] 1890-1914 yılları arasında Doğu Anadolu'dan Akdeniz'e, Orta Anadolu'dan İstanbul'a kadar uzanan bölgelerde, Ermeni örgütleri 40'tan fazla isyan çıkarmış ve terör olayı gerçekleştirmişlerdir.[2] Ermeni milliyetçilerinin mücadele metodu olarak terörü seçmelerinin iki önemli sebebi vardır. Birincisi, kendilerinden önce bağımsızlık hareketlerine girişen Sırp, Yunan ve Bulgarlar gibi aynı yolu izlemelerine rağmen Osmanlı Devleti'nin hiçbir yerinde çoğunluğa sahip değillerdir.[3]

---

1 Ermeni Kuruluşları için bkz. **Ermeni Komiteleri (1891-1895)**, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayınları, Ankara, 2001; Esat Uras; **Tarihte Ermeniler ve Ermeni Meselesi,** Geliştirilmiş 2. Baskı, Belge Yayınları, İstanbul, 1987, s. 421-457.

2 **BOA. Y.EE**. No: 7/2; 179/5.

3 Osmanlı devletinde Ermeni nüfusu hakkında geniş bilgi için bkz. Hikmet Özdemir ve diğerleri; **Ermeniler: Sürgün ve Göç,** Türk Tarih Kurumu yay. Ankara, 2004, s. 5–52.

Bu sebeple Ermeni milliyetçileri bağımsız devlet kurmayı amaçladıkları bölgedeki Türk-Müslüman çoğunluğu ya katlederek, ya da göçe zorlayarak bölgede çoğunluğu sağlamayı amaçlamışlardı. İkincisi, meydana gelen olayları batı dünyasında "Ermeni katliamı" olarak propaganda ederek Avrupalı devletlerin Ermeniler lehine askeri ve siyasi müdahalesini sağlamaktı. Nitekim meydana gelen olayları bahane eden büyük devletler de bir taraftan Ermeniler lehine ıslahat yapılması için Osmanlı Devleti'ne baskı yaparken, diğer taraftan Ermeni milliyetçilerini isyana teşvik etmişlerdir.[4]

Büyük devletlerin Ermeniler için reformlar yapılması hususunda Osmanlı Hükümetine baskıları I. Dünya Savaşı öncesine kadar devam etmiştir.[5] Dolayısıyla Berlin Antlaşması'ndan 1915 yılına kadar geçen 37 yıllık süreçte meydana gelen olaylarda ve Ermenilerin tehcir edilmesinde dönemin büyük devletlerinin politikalarının önemli rol oynadığını vurgulamak gerekir.

Ermenilere Yönelik Sevk ve İskân Kararının Alınması ve Uygulanması

I. Dünya Savaşı'nın başlaması ve Osmanlı Devleti'nin itilaf devletlerine karşı Almanya'nın yanında savaşa girmesi Ermeni milliyetçileri tarafından amaçları olan bağımsız Ermenistan'ın kurulabilmesi için büyük bir fırsat olarak görülmüştür. I. Dünya Savaşı'na kadar büyük ölçüde silahlandırılan Ermeniler, savaş başladığında vatandaşı oldukları Osmanlı Devleti'ne karşı savaşarak bağımsız Ermenistan'ı kurmak amacıyla başta Rusya olmak üzere İtilaf devletleri ile işbirliği içine girmişlerdir. Osmanlı ordusunun Sarıkamış'ta yenilmesi ve arkasından İngiltere ve Fransa'nın Çanakkale'ye saldırmasına paralel olarak Ermeni komitecileri savaşan Osmanlı ordularını arkadan vurmak ve ikmal yollarını kesmek için harekete geçmişler ve silahlı isyanlara başlamışlardır.[6]

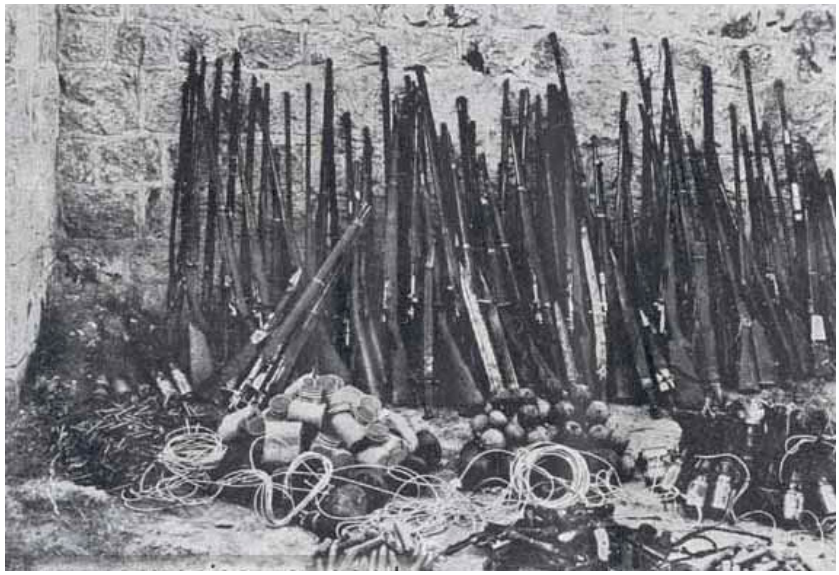
4 Geniş bilgi için bkz. **Osmanlı Belgelerinde Ermeni-Fransız İlişkileri c. I-III**, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayını, Ankara, 2002; **Osmanlı Belgelerinde Ermeni-İngiliz İlişkileri c. I-IV**, Ankara, 2004, 2005; **Osmanlı Belgelerinde Ermeni-Rus İlişkileri c. I-III,** (Baskıda)

5 Geniş bilgi için bkz. Münir Süreyya Bey; **Ermeni Meselesinin Siyasi Tarihçesi (1877–1914)**, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü yayınları, Ankara, 2001, Ercüment Kuran; "Ermeni Meselesinin Milletlerarası Boyutu" **Yeni Türkiye**, Sayı: 37, (Ocak-Şubat–2001) s. 235–244 ve Ali Karaca, **Anadolu Islahatı ve Ahmet Şakir Paşa (1838–1899)**, İstanbul 1993.

6 Ermeniler Birinci Dünya Savaşı'nın başlarında gönüllü birlikler oluşturarak Rus ordusuna katılmışlar ve vatandaşı oldukları Osmanlı ordu-

Osmanlı Hükümeti, Ermenileri yatıştırmak amacıyla öncelikle bir takım ikazlarda bulunmuştur. Nitekim Talat Paşa, Erzurum mebusu Vartkes Efendi ve Taşnak komitesinin tanınmış üyelerine, Enver Paşa da Ermeni patriğine Ermenilerin isyan ve ihtilal hareketlerine yönelmeleri halinde şiddetli tedbirler almak zorunda kalacaklarını bildirmişlerdir.[7] Bu ikazlara rağmen, binlerce Ermeni gönüllü gibi mebuslar Vahan Papazyan, Karakin Pastırmacıyan ve Viramyan da Kafkasya'ya geçerek Osmanlı ordusuna karşı savaşa başlamışlardır. Diğer taraftan Ekim 1914'te Talat Paşa'ya karşı hazırlanan Hınçak lideri Sabah Gülyan'ın organize ettiği suikast girişimi tetikçilerin İstanbul'da yakalanması ile önlenmiştir.[8]

Osmanlı Hükümeti, I. Dünya

Savaşı'nın başlarında bazı ikazlar ve idari tedbirlerle olayları önlemeye çalışmıştır. Ermenilerin terör olayları, isyanlar ve düşmanla işbirliği gibi faaliyetlerine paralel olarak alınan tedbirler giderek artırılmıştır. Dolayısıyla, Osmanlı Hükümetinin aldığı tedbirlere baktığımızda önceden planlı ve siyasi amaçla olmadığını gelişen olaylara bağlı olarak askeri ve güvenlik sebebiyle alındığını görmekteyiz.

Nitekim bütün ikazlara rağmen; yapılan aramalarda Ermenilerin topyekûn bir isyan hazırlığı içinde olduklarının anlaşılması üzerine Başkumandanlık 27 Şubat 1915 tarihinde askeri birliklere verdiği talimatla; Ermenilerde yakalanan silah, bomba ve bir takım şifre belgelerinin bir ihtilal hazırlığını gösterdiği, bu sebeple ordudaki Ermeni askerlerin silahsızlandırılması, Ermeniler içinde devlete sadakatle bağlı olanlara zarar verilmemesi, sadece komite mensubu olan Ermeni memurların azledilmeleri emredilmiştir.[9] Osmanlı ordularının Doğu Anadolu'da Rusya karşısında yenilmesinden sonra Çanakkale Savaşları ile İstanbul'un tehlike altına girdiği bir dönemde Zeytun, Bitlis, Muş ve Erzurum'un ardından Van'da isyan patlak vermeş, Türklere yönelik katliamlar artmıştır. Bu katliamlarda Kars ve Ardahan'da 30 bin, Van'da 40 binden fazla Türk ve Müslüman, Ermeni komiteleri tarafından öldürülmüştür. Daha sonra katliamlarına devam eden Ermeni komitecileri, 1915 yılı ve sonrasında Doğu Anadolu Bölgesi'nde 520 bin civarında Türk ve Müslüman'ı katletmişlerdir.[10]

Bu gelişmeler üzerine, Osmanlı Hükümeti 24 Nisan 1915 tarihli meşhur genelgeyi yayınlamıştır.[11] Vilayetlere ve mutasarrıflıklara gönderilen bu genelge ile Ermeni komitelerinin kapatılma-

suna karşı savaşmışlardır. Doğu Anadolu bölgesinde Müslümanlara karşı toplu katliamlar yapmışlardır. 1914 ve 1915 yılının ilk yarısında Kars, Ardahan, Van, Bitlis vb. bölgelerde yapılan katliamlar için bkz. **Ermeniler Tarafından Yapılan Katliam Belgeleri** C. I. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2001, Ayrıca Ermenilerin Rusya, İngiltere ve Fransa ile işbirliği için bkz. Özdemir ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 58–60; Recep Karacakaya, **Türk Kamuoyu ve Ermeni Meselesi (1908–1923),** İstanbul, 2005, s. 237–248.

7 **Talat Paşanın Anıları**, Yay. Haz. Alpay Kabacak, İstanbul, 1991, s. 71; *Ermeni* **Komitecilerini Amal ve Harekat-ı İhtilayiyyesi, İlan-ı Meşrutiyetten Evvel ve Sonra,** İstanbul, 1332, s. 235-237.

8 Bu suikast girişimi için bkz. *Arşiv Begeleriyle Ermeni Faaliyetleri c.III*, Genelkurmay Başkanlığı yay., Ankara, 2006.

9 **Askeri Tarih Belgeleri Dergisi**, Sayı: 85. (Aralık–1985) belge no: 1999, s. 23–24.

10 Bu katliamlar için bkz. **Ermeniler Tarafından Yapılan Katliam Belgeleri,** C.I-II, Ankara, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, 2001.

11 (Başbakanlık Osmanlı Arşivi Dâhiliye Nezareti Şifre Kalemi) **BOA. DH. ŞFR**. Nr. 52/96–97–98.

sı, belgelerine el konulması, liderlerinin tutuklanması, bunlardan bulundukları yerlerde kalmaları ve sakıncalı görülenlerin uygun yerlerde toplanması istenilmiştir. Dâhiliye Nezareti tarafından yayınlanan bu genelge üzerine İstanbul'da komite mensubu 235 kişi tutuklanmıştır.[12] Bu sırada İstanbul'da Alman Büyükelçisi olarak görev yapan Wangenheim 30 Nisan 1915 tarihinde Alman Başbakanına verdiği raporda; birçok Ermeni ev ve kilisesinde patlayıcı maddeler, bombalar ve silah bulunduğunu belirtmiştir. Ermenilerin 27 Nisan 1915'te Bab-ı Ali'ye ve bir kısım resmi binalara bombalı saldırıda bulunacaklarını bu sebeple, 24/25 Nisan'da İstanbul'da Taşnak örgütü üyesi 500 kadar Ermeni'nin tutuklandığını belirtir.[13] Tutuklananların sıradan Ermeniler değil, Taşnak, Hınçak ve Ramgavar gibi örgüt üyeleri olduğu İngiliz istihbaratı tarafından da doğrulanmaktadır.[14] Bu tutuklananlardan bir kısmı Haydarpaşa'dan trenle Ankara ve Çankırı'ya yerleştirilmiştir.[15] Bu komitecilerden Çankırı'ya gönderilenlerden Agop Nargileciyan, Kazabet Keropeyan, Zare Bardiyan, Pozant Keçiyan, Pervant Tolayan, Rafael Karagözyan ve Vartabet Komidas'ın suçsuz olduğu anlaşıldığından serbest bırakılarak İstanbul'a dönmelerine izin verilmiştir.[16] Diran Kelekyan ise İstanbul'a dönmemek şartıyla, ailesi ile birlikte başka bir yerde yaşamak üzere serbest bırakılmıştır.[17] Bu genelgeyle 24 Nisan'da tutuklananların 155'i Çankırı'ya zorunlu ikamete tabii tutulmuş, 71 kişi Ayaş Askeri Cezaevi'nde tutuklanmıştır. 24 Nisan aramalarında sadece İstanbul'da 19 mavzer, 74 martin, 111 vincester, 9 maniher, 78 gıra, 358 filovir marka silah ile 3591 tabanca ve 45.221 mermi yakalanmıştır.[18] 24 Nisan'da, Diyarbakır, Urfa, Elazığ, Sivas, Aydın, Samsun, Kayseri gibi yerlerde de 321 örgüt üyesi tutuklanmış, çok sayıda silah ve cephane yakalanmıştır.[19]

Ermeniler bu genelgenin yayınlandığı 24 Nisan'ı her yıl soykırım günü olarak anmaktadırlar. Hâlbuki 24 Nisan tutuklamaları sırasında herhangi bir çatışma ve ölüm olayı söz konusu olmamıştır. Ermenilerin 24 Nisan tarihini *"soykırım günü"* olarak ilan etmesinin temel sebebi ülke içinde örgütlenmeyi sağlayan, yurtdışı bağlantıları ve işbirliğini yürüten lider kadronun bu tarihte etkisiz hale getirilmiş olmasıdır.

Osmanlı Hükümetinin Ermeni komitelerini kapatması, elebaşlarının bir kısmını tutuklaması, Ermeni isyanlarını önlemeye kâfi gelmemiştir. Çünkü 1915 yılının bahar aylarında Ermeni komitecileri tarafından çıkarılan isyan, sabotaj ve terör olayları birkaç cephede aynı anda savaşmakta olan Osmanlı Devleti'nin milli güvenliğine yönelik ciddi bir tehdit ortaya çıkarmıştı.[20] Rus ordusunun Doğu Anadolu'da ilerlemesi, Çanakkale Savaşları ile İstanbul'un dahi tehlike altına girdiği bir dönemde Zeytun, Bitlis, Siirt, Muş ve Erzurum'un ardından 15 Nisan'da Van isyanı patlak vermiş ve şehir Ermeni kuvvetlerinin desteği ile 18 Mayıs'ta Ruslar tarafından ele geçirilerek yakılıp yıkılmış binlerce Türk öldürülmüştür.[21]

Nitekim Zeytun, Maraş, Van, Erzurum, Bitlis, Muş ve Sason bölgelerindeki Ermeni isyanlarının büyük boyutlara ulaşması üzerine Talat Paşa bizzat sorumluluğu üzerine alarak Ermeni sevkiyatını başlatmıştır. Talat Paşa öncelikle Zeytun ve Maraş civarında isyan eden zararlı Ermenileri Konya'ya sevk etmeye başlamıştır.[22] Fakat burada da toplu halde bulunmaları ve ordunun ikmal yollarını kesme tehlikesinin ortaya çıkması üzerine, bundan sonra Ermeniler güney bölgelere sevk edilmeye başlanacaktır.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi; Osmanlı Hükümeti seferberlik ilanından itibaren dokuz ay dayandıktan

12 **Ermeni Komitelerinin Amal ve Harekât-ı İhtilaliyyesi, İlan-ı Meşrutiyetten Evvel ve Sonra,** İstanbul, 1332, s. 242.

13 Nejat Göyünç, "Ermeni Tehciri ve Soykırım İddiaları" **Yeni Türkiye,** (Ocak-Şubat 2001), Yıl: 7. Sayı: 37, s. 296–297.

14 Özdemir ve diğerleri, **a.g.e**., s. 62.

15 **BOA, DH. ŞFR**. Nr. 52/102.

16 **BOA. DH. ŞFR.** Nr. 52/255.

17 **BOA. DH. ŞFR**. Nr. 52/266.

18 **BOA. DH EUM.** 2.şb. Nr. 16/48.

19 Sarınay, **a.g.m**. s.83.

20 Edward J. Erickson, *"Ermeni Tehciri ve Osmanlı Milli Güvenliği: Askeri Bir Gereklilik mi Yoksa Soykırım İçin Bir Bahane mi?"*, **Yeni Türkiye**, C.IV. Sayı:63 (Eylül-Aralık 2014), s.2798-2803.

21 Geniş bilgi için bkz. Hasan Oktay *"Ermeniler ve Van İhtilal Örgütü 1896-1915"*, **Ermeni Araştırmaları**, Sayı:5 (Bahar-2002), s.84-137; Justin Mccarthy ve diğerleri, **The Armenian Rebellion at Van**, Salt Lake City, University of Utah Press, 2006; **Ermeniler Tarafından Yapılan Katliam Belgeleri**, C.I, s.1-71.

22 **BOA. DH. ŞFR**. Nr. 52/286.

sonra Ermeniler konusunda köklü tedbirler almak zorunda kalmıştır. Durumun aciliyeti karşısında Dâhiliye Nezareti tarafından Mayıs ayı başlarından itibaren başlatılan sevk ve iskân uygulamasını Osmanlı Hükümeti o günün şartlarında bir kanuna dayandırmış, keyfi bir uygulamaya gitmemiştir. Nitekim Dâhiliye Nazırı Talat Paşa, 26 Mayıs 1915 tarihinde Ermeni ayaklanmaları ile sevk ve iskâna dair Sadarete bir tezkere göndermiştir.[23] Bu tezkerede; savaş bölgelerine yakın yerlerdeki Ermenilerin ordunun hareketini zorlaştırdıkları, düşmanlarla aynı gayeyi paylaşarak bir kısmının onların safına katıldıkları vurgulanmakta ve Van, Bitlis, Erzurum vilayetleri ile Adana, Mersin, Kozan, Maraş (şehir merkezleri hariç olmak üzere) ve İskenderun gibi yerlerdeki Ermenilerin Musul vilayeti ve Zor Sancağı ile Halep vilayetinin doğu ve güney doğusu ile Suriye vilayetinin doğusuna nakledilmesi teklif edilmektedir. Talat Paşa'nın tezkeresinden bir gün sonra 27 Mayıs 1915 tarihinde "Vakt-i seferde icraat-ı hükümete karşı gelenler için cihet-i askeriyece ittihaz olunacak tedâbir hakkında kanun-ı muvakkat"[24] adıyla sevk ve iskân kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla askeri yetkilere; asayişi bozan silahlı saldırgan ve direnişçiler ile casusluk ve vatana ihanet eden köy ve kasaba halkını tek tek veya toplu halde başka yerlere sevk ve iskân yetkisi veriliyordu. Dört maddeden oluşan bu kanun tamamen devleti ve kamu düzenini korumaya yönelik olup, şiddeti önlemeyi amaçlamaktadır. En önemli özelliği ise, kanun metninde herhangi bir etnik veya dini grubun belirtilmemiş olmasıdır.

Diğer taraftan, çıkarılan sevk ve iskân kanununun uygulanması, idarecilerin yorum ve kabiliyetine bırakılmamış; uygulamada idarecilerin neyi nasıl yapacakları da esasa bağlanmıştır. Nitekim Meclis-i Vükela 30 Mayıs 1915'te Dâhiliye Nezareti'nin teklifini onaylamış, sevk ve iskânın nasıl yapılacağının da esaslarını belirlemiştir.[25] Meclis-i Vükela kararına göre; Ermenilerden sevke tabi tutulacaklar kendilerine tahsis edilen bölgelere rahat bir şekilde, can ve mal güvenlikleri sağlanarak nakledilecektir. İaşeleri muhacirin tahsisatından karşılanacak, eski mali ve iktisadi durumları göz önünde tutularak kendilerine emlak ve arazi verilecek, çiftçi ve zanaat erbabına tohumluk ve alet temin edilecek ve muhtaç olanlara hükümetçe mesken inşa edilecektir. Ayrıca, taşınır malları kendilerine verilecek, taşınmaz malların bedelleri veya kiraları sahiplerine ödenmek üzere mal sandıklarınca emanete kaydedilecek ve bu konuda bir talimatname hazırlanarak, özel komisyonlar teşkil edilecektir. Bahsedilen talimatname 10 Haziran 1915 tarihinde yayınlanmış ve Emvali Metruke Komisyonu kurularak sevk edilen Ermenilerin malları koruma altına alınmıştır.[26]

Osmanlı Hükümetinin aldığı sevk ve iskân kararı, başlangıçta tamamen cephelerin güvenliğini sarsacak bölgelerde uygulanmıştır. Ancak, Haziran ayından itibaren Ermenilerin Şarkikarahisar'da Türklere saldırmaları, Adapazarı, İzmit ve Bahçecik'te bomba ve silahların yakalanması ve Türklere saldırmaları, Bursa ve civarında isyan çıkarmaları, Boğazlıyan kazasında Ermeni çetelerinin saldırıları, Urfa'da jandarmalara silahlı saldırıda bulunmaları gibi olayların artması ve bütün ülkede bir iç savaş ortamının yaratılması üzerine, sevk ve iskân uygulaması, isyan çıkaran ve Ermeni komitecilerine yardım eden diğer Ermenileri de kapsamıştır. Bu çerçevede, başlangıçta Katolik ve Protestan Ermeniler tehcir dışında tutulmasına rağmen, daha sonra onların da zararlı faaliyetlerde bulunmaları sebebiyle bir kısmı sevke tabi tutulmuştur.[27]

Ancak sevk ve iskân kararı bütün Ermenilere uygulanmamıştır. Özellikle İstanbul, Kütahya sancağı ve Aydın vilayetindeki Ermeniler, Antalya Ermenileri -komite mensubu olanlar hariç- tamamı sevke tabii tutulmamışlardır.[28] Trakya bölgesindeki Ermenilerin de çoğunluğu göçe tabii tutulmadığı gibi, Karahisar-ı Sahip (Balıkesir) Ermenilerinin de çevre köylere dağıtıldığı bilinmektedir.[29] Ayrıca, sevk ve iskâna tabi tutulan bölgelerde de; güçsüz kadınlar,

23 **BOA**. (Babıâli Evrak Odası) **BEO**. Nr. 236758.

24 **Takvim-i Vekayi**, Nr. 2189, 1 Haziran 1915.

25 **BOA,** Meclis-i Vükela Mazbatası Nr. 198/24.

26 **Arşiv Belgeleriyle Ermeni Faaliyetleri (1914–1918),** C. I, Genelkurmay ATASE ve Genelkurmay Denetleme Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2005, s. 435–438.

27 Yusuf Halaçoğlu, **Ermeni Tehciri ve Gerçekler (1914–1918)**, Türk Tarih Kurum Yayınları, Ankara, 2001, s. 53–54; Karacakaya, **a.g.e**., s. 258–259.

28 Davut Kılıç, "1915'te Tehcir Edilmeyen Ermeniler" **Ermeni Araştırmaları I. Türkiye Kongresi Bildirileri**, II. Cilt. ASAM Ermeni Araştırmaları Yayınları, Ankara, 2003, s. 114.

29 **BOA. DH. ŞFR**. Nr. 63/137.

askeri imalathanede çalışanlar, Ermeni Katolik misyonerleri, Duyun-u Umumiye'deki Ermeni memurlar, Ermeni milletvekillerinin aileleri, şimendifer memurları ve ameleleri, asker, subay ve sıhhiye subaylarının aileleri ile ticaretle uğraşanlar göçe tabi tutulmamışlardır.[30]

Osmanlı Hükümeti, sevk ve iskân kararından sonra, Ermenileri kendileri için de emniyetli olacağını düşündüğü güney bölgelerine göç ettirmeye başlamıştır. Sevk ve iskân kararı ile ülkede yeni isyanlar ile bir iç savaş çıkmasını önlemeyi amaçlayan hükümet; sevk edilen Ermenilerin gittikleri yerlerde nüfuslarını kontrol etmiş, bölge ahalisinin %10'unu geçmemesine özen göstererek Ermenileri farklı köy, kasaba ve şehirlere yerleştirmiştir.[31] Bu amaçla, 5 Temmuz 1915 tarihinde vilayetlere gönderilen bir tebligatla Ermenilerin iskânlarına tahsis edilen bölge genişletilmiştir.[32] Buna göre; Ermeniler, Kerkük sancağının İran sınırına seksen kilometre mesafede bulunan köy ve kasabalar ile Musul vilayetinin güney ve batısı, Diyarbakır'dan yirmi beş kilometre içeride Habur ve Fırat nehirleri vadisi, Zor sancağının güney ve batısı ile Halep vilayetinin kuzeyi hariç diğer köy ve kasabalarla, Suriye vilayetinin Havran ve Kerek sancakları dâhil olmak üzere tren yolu güzergâhından yirmi beş kilometre dışarıdaki köy ve kasabalara Müslüman nüfusunun %10'unu geçmeyecek şekilde yerleştirileceklerdi.[33] Ermeni sevkiyatının kolaylıkla gerçekleştirilmesi amacıyla tehcir yolu olarak ana yollar ile tren hatları seçilmiş, beş merkez ana toplama alanı olarak belirlenmiştir. Sevk ve iskâna tabii tutulacaklara belirli bir süre tanınmış, kafileler büyük oranda jandarma koruması altında sevk edilmiştir.[34] Bununla birlikte, Osmanlı Hükümeti Ermenilerin yerleştirilecekleri bölgelerde de gerekli tedbirleri almıştır. Bu amaçla 10 Haziran 1915 tarihinde yayınlanan talimatnamede özetle;

30 Geniş bilgi için bkz. **BOA. DH. ŞFR**. Nr. 53/295, 53/303, 54/55, 54/221, 55/19, 55/20; 55/48, 55/42, 55/18.

31 **BOA. DH. ŞFR.** Nr. 54/308.
32 **BOA. DH. ŞFR**. Nr. 54/315.

33 **BOA. DH. ŞFR**. Nr. 54/315.
34 **BOA.DH.ŞFR**, No: 55/292.

1- Sevk edilen Ermenilerin, taşınabilir bütün mallarını ve hayvanlarını yanlarında götürebilecekleri,

2- Sevk edilen Ermenilerin can ve mallarının korunması ile iaşe ve istirahatlarının sağlanmasından güzergâhta bulunan mahalli görevlilerin sorumlu olacağı,

3- Ermenilerin ya mevcut köy ve kasabalarda ayrı ayrı inşa edilecek evlere, ya da mahalli idareciler tarafından tespit edilecek yerlerde kurulacak köylere yerleştirileceği, bu köylerin tarıma ve gelişmeye uygun yerlerde kurulması gerektiği,

4- İskân bölgelerinde Ermenilerin yerleştirilebileceği devlete ait arazi bulunmaması halinde devlete ait çiftlik ve köylerin iskân için tahsis edilmesi,

5- Mevcut köy ve kasabalar ile yeni kurulan köylere yerleştirilen Ermenilerin nüfus kütüklerine düzenli olarak kaydedilmesi,

6- İskân yerlerine varan Ermenilerin iaşeleri ve muhtaç bulunanların ev inşası için gerekli paranın muhacirin tahsisatından karşılanacağı,

7- İskân edilen her aileye daha önceki iktisadi durumları ile mevcut ihtiyaçları dikkate alınarak uygun miktarda arazi verilmesi,

8- Muhtaç durumda olan çiftçi ve meslek sahiplerine yeterli sermaye veyahut alet ve edevat verileceği belirtilmektedir.[35]

Osmanlı Hükümeti I. Dünya Savaşı'nın olağanüstü şartlarına rağmen, Ermeni sevkiyatının düzenli ve güvenli bir şekilde uygulanması ve sevk edilen Ermenilerin can ve mallarının korunması amacıyla mümkün olan önlemleri almıştır. Osmanlı Hükümetinin Ermeni sevkiyatını büyük bir intizam içinde gerçekleştirdiğini bölgede görev yapan yabancı misyon görevlilerinin bir kısmı da doğrulamaktadır.[36] Bu konuda ABD Halep konsolosu J. B. Jackson'ın İstanbul'da bulunan ABD Büyükelçisi H. Morgenthau'ya 8 Şubat 1916 tarihinde yazdığı raporda; Halep, Şam ve Zor bölgesine gelen ve yardıma ihtiyaç duyan 486.000 Ermeni göçmenin bulunduğunu belirtmektedir.[37] Zaten Talat Paşa da 29 Ağustos 1915 tarihinde valilik ve mutasarrıflıklara gönderdiği tebligatta sevk ve iskân kararının amacının; Ermenilerin hükümet aleyhine bulunmalarını önlemek ve bir Ermenistan hükümeti kurma konusundaki emellerini takip edemeyecek hale getirmek olduğunu, bunların imhasının söz konusu olmadığını, bu sebeple sevk sırasında kafilelerin can güvenliğinin sağlanması ve iaşelerinin karşılanmasını, Ermenilere kötü muamelelerde bulunan jandarma ve memurların derhal azledilerek Divan-ı Harplere teslim edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.[38]

Haziran 1915'te başlayan sevk ve iskân, 25 Kasım 1915 tarihinde geçici olarak 15 Mart 1916'da da tamamen durdurulmuştur.[39] Osmanlı Hükümeti, savaş şartları içinde göç ettirmek zorunda kaldığı Ermeni vatandaşlarının yol emniyeti, can güvenliği, yiyecek ve barınaklarının sağlanması ve geri dönüşlerinde iade edilmek üzere her türlü mal ve mülklerinin muhafaza altına alınması hususlarında gerekli tedbirleri daha sevkiyatın başında almaya başlamıştır. Nitekim Ermeni tehciri sırasında suç işleyen veya ihmali görülenler Divan-ı Harp Mahkemeleri'nde yargılanmışlardır. Suçlu bulunarak mahkemeye verilen 1673 kişi idam dâhil çeşitli cezalara çarptırılmıştır.[40] Sevk ve

35 15 maddelik talimatname için bkz. **Arşiv Belgeleriyle Ermeni Faaliyetleri**, C. I. Genelkurmay Başkanlığı yayını, s. 430–431.

36 Geniş bilgi için bkz. Özdemir ve diğerleri. **a.g.e**, s. 70–88.

37 Ara Sarafian, **United States Offical Documents on the Armenian Genocide**, Mass. 1993. s. 112–113.

38 **BOA. DH. ŞFR**. Nr. 55/292.

39 **BOA. DH. ŞFR**. Nr. 62/21.

40 Bu kişilerin isimleri ve aldıkları cezalar hakkında bkz. Yusuf Sarınay **"The Relocations (Tehcir) of Armenians and the Trials of 1915-**

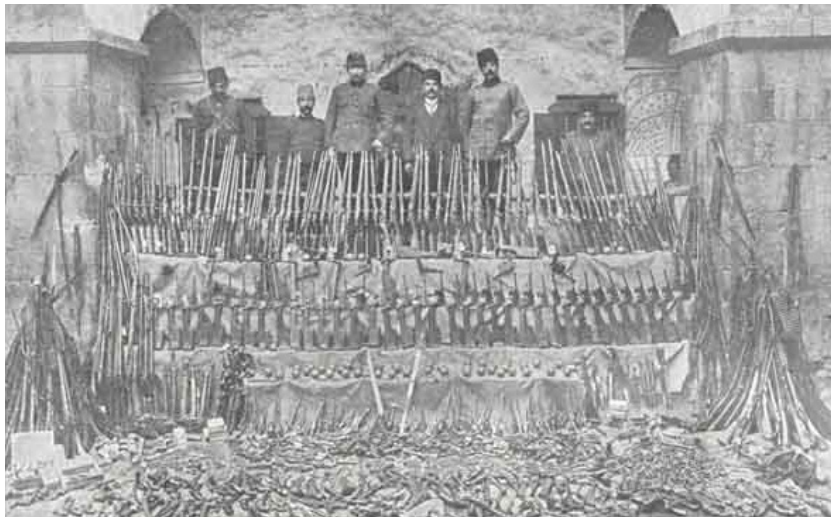
iskân sırasında İstanbul'dan taşra yöneticilerine gönderilen talimatlar ve hükümet tarafından alınan kararlar Osmanlı merkezi yönetiminin bu konuda ne kadar hassas davrandığını göstermektedir.

Sonuç

Osmanlı Hükümetinin 1915'te aldığı sevk ve iskân kararı, muhtemel bir Ermeni isyanına karşı düşünülmüş bir tedbir değil, fiilen ortaya çıkan isyana ve düşman ordusuyla işbirliğine karşı alınan geçici bir tedbirdir. Ermenilerin iddia ettiği gibi, onları yok etme amaçlı önceden karar verme, kararı uygulamak amacıyla planlar yapılması gerekli teşkilatlanmanın oluşturulması ve nihayet hazırlıklar tamamlanarak sevk ve iskâna başlanılması söz konusu olmamış, tehcir kararı askeri ve güvenlik sebebiyle alınmıştır. Eğer Ermenilerin iddia ettiği gibi "*eğer bu soykırım ise kurbanlardan daha çok katillerin öldüğü ilginç bir soykırımdır.*"

Osmanlı Devleti, Balkanları kaybetmeyi bir ölçüde kabul etmek zorunda kalmış, ama devletin ana gövdesi ve son vatan olan Anadolu'nun da yarısına yakınının elden çıkmasına engel olacak meşru bir tedbir olarak tehcir kararını almak zorunda kalmıştır.

Osmanlı Hükümeti, sevk ve yeniden iskân uygulamasını Ermenilerin can ve mal güvenliklerinin korunması ve rahatça yeni yerleşim bölgelerine iskân edilmelerini öngören kanun ve kararlara dayandırmış, keyfi bir uygulamaya gitmemiştir. Nitekim hükümet tarafından alınan kararlar topluca değerlendirildiğinde; Ermenilere yönelik bu tedbirin geçici bir süre

için savaşın direkt etkisinden ve karşılıklı çatışmalardan korumak amacıyla ülkenin güvenli bir başka bölgesine yerleştirme hareketi olduğu anlaşılacaktır. 600 yıllık Osmanlı tarihinin bütünlüğü içinde ele alındığı zaman, hemen hemen her dönemde çeşitli sebeplerle ortaya çıkan toplu hareket ve isyanların din ve etnik kökenine bakılmaksızın sürgün (göç) cezasına çarptırıldığı görülecektir. Bu sebeple, Ermeni tehcir olayını da bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Tehcir kelimesi de Osmanlı terminolojisinde ülke içinde bir yerden başka bir yere nakil yani zorunlu göç anlamında kullanılmış olup, belgelerde büyük oranda "sevk ve iskân" olarak adlandırılmıştır. Ermeniler tehcirde hiçbir zaman sınır dışı edilmemiştir. Osmanlı Hükümetinin almış olduğu sevk ve iskân kararı, devletin bir kısım vatandaşlarını geçici bir süre için savaşın ve iç çatışmanın doğrudan etkisinden koruyacak şekilde ülkenin güvenlikli başka bölgelerine yerleştirme hareketidir.

Aksi halde, yok etme amacında olan bir yönetimin Ermenilerin can güvenliklerinin sağlanması, her türlü ihtiyaçlarının karşılanması, mal ve mülklerinin geri dönüşlerinde iade edilmek üzere koruma altına alınması, ihmali görülen veya suç işleyen kamu görevlilerinin azledilmeleri ve cezalandırılmaları gibi konularda bu kadar hassas davranması mümkün müdür?

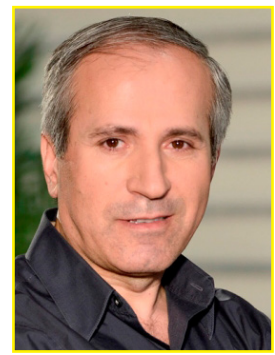
Zaten Osmanlı Hükümeti Ermeniler konusunda ileri sürülen katliam iddialarının araştırılması için I. Dünya Savaşı'nda taraf olmayan İspanya, Hollanda, Danimarka ve İsveç'e Şubat 1919 tarihinde gönderdiği notalarla ikişer hukukçu gönderilmesini ve bir soruşturma komisyonu kurulmasını talep etmiştir.[41] Ne yazık ki bu girişim, İngiltere'nin müdahalesi ile sonuçsuz kalmış, bu ülkeler temsilci göndermeyi reddetmiş,[42] dolayısıyla konunun soruşturulması engellenmiştir. Osmanlı devletinin bu girişimi, gerçekleştirmiş olduğu sevk ve iskân işlemlerinde, yanlış bir şeyin bulunmadığını ortaya koyan, kendisine olan özgüvenin önemli bir göstergesidir. Eğer bu komisyon kurulabilseydi, günümüzde Türk milletine yöneltilen gerçek dışı iddialar o zaman tarihin derinliklerine gömülebilecekti.

16'' Middle East Critique, Vol. 20, No.3 (Fall 2011) s.299-315.

41 **BOA. HR. SYS**. Nr. 2569/2.

42 **Osmanlı Belgelerinde Ermeniler,** s. 592–597.

Osmanlı Ermenileri'nin 1915'teki Tehciri: Bir Değerlendirme

Prof. Dr. Kemal ÇİÇEK
İpek Üniversitesi
İnsan ve Toplum
Bilimleri Fakültesi Dekanı

Barış ve Diyalog Çağrısı

Bu makalenin konusu Ermeni-Türk meselesidir. Ermeni tarihçiliğine göre her şey, Osmanlı güvenlik güçlerinin Ermeni Devrimci Partisi (EDP) Taşnaksutyan'ın önde gelen 235 üyesini tutukladığı 24 Nisan 1915 tarihinde başladı. Türk tarih yazıcılığında ise bu iddiaya karşı çıkılmakta ve meselenin kökeni 1878'de Ermeniler ve Müslümanlar arasındaki iç çatışmanın dönemin büyük güçleri tarafından uluslararası bir sorun haline getirildiği Berlin Kongresine kadar götürülmektedir. Her ne olursa olsun, Türk-Ermeni meselesinin tarih biliminin konusu olması gerektiği açıktır ve farklı bakış açıları tarihçiler tarafından ayrıntılı bir şekilde ele alınmalıdır. Bu bakış açısıyla, Türk Başbakanı 10 Nisan 2005'te Ermenistan Devlet Başkanı Robert Koçaryan'a resmî bir mektup göndererek şunları söylemiştir:

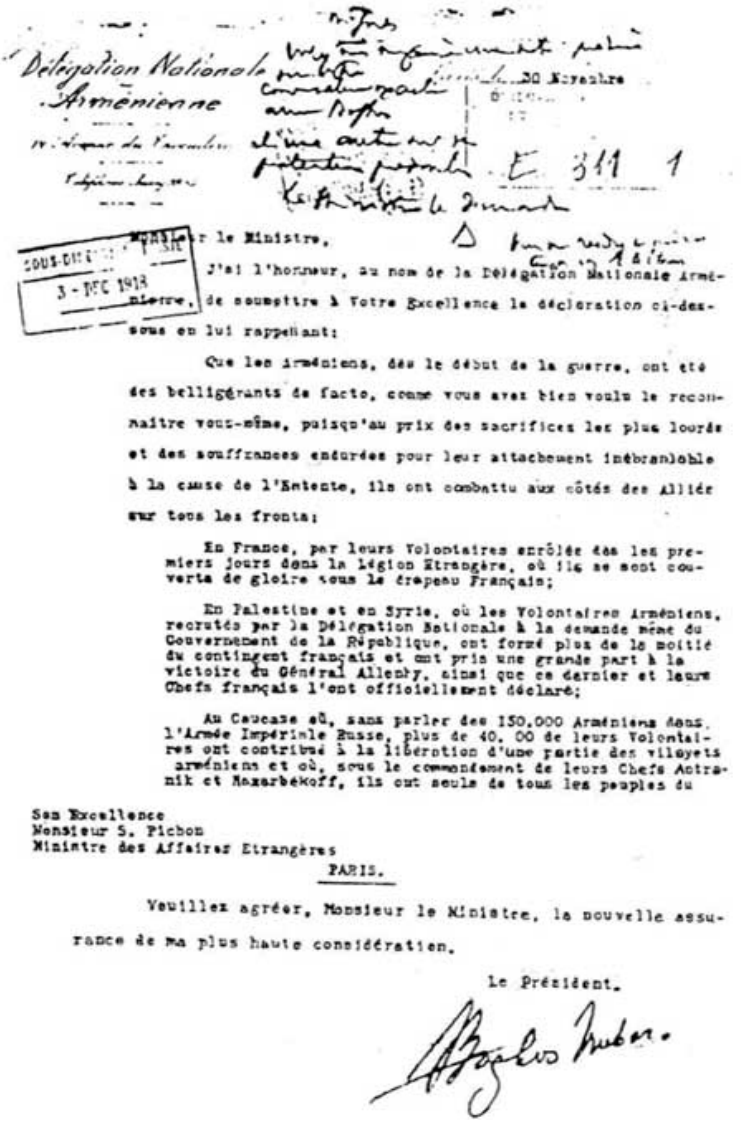
"Türk ve Ermeni halkları yalnızca dünyanın hassas bir bölgesinde ortak bir tarihi ve coğrafyayı paylaşmamaktadır, bu halklar aynı zamanda uzun bir zamandır bir arada yaşamışlardır. Yine de, ortak tarihimizin belirli bir döneminde gerçekleşen olaylarla ilgili farklı yorumlar yaptığımız bir sır değildir. Geçmişte uluslarımız için acılı hatıraların izlerini bırakan bu farklılıklar bugün iki ülke arasında dostça ilişkilerin gelişimini engellemeye devam etmektedir. Ülkelerimizin liderleri olarak temel görevimizin gelecek nesillerimize hoşgörü ve karşılıklı saygının hüküm süreceği barışçı ve dostça bir ortam bırakmak olduğuna inanıyorum…

Bu bağlamda, 1915'teki gelişmeleri ve olayları yalnızca Türkiye'nin arşivlerinde değil, aynı zamanda ilgili tüm üçüncü ülkelerin arşivlerinde incelemek ve elde ettikleri bulguları uluslararası kamuoyuyla paylaşmak üzere iki ülkenin tarihçilerinden ve diğer uzmanlarından oluşan ortak bir grubun meydana getirilmesi için ülkenize çağrıda bulunuyoruz. Böyle bir girişimin tarihin tartışmalı bir dönemine ışık tutacağına, ayrıca ülkelerimiz arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesine katkıda bulunma yolunda bir aşama oluşturacağına inanıyorum."

Bunun, iki ulus arasında yıllardır güvensizlik ve düşmanlığa neden olan bir çatışmayı ele almak için cesur ve yapıcı bir öneri olduğunu düşünüyorum. Maalesef, Ermeni liderleri Osmanlının 1915-1923 yılları arasında İmparatorluk içerisindeki Ermenilere karşı muamelesinin "soykırım" olduğunu ve bu gerçekten şüphe duyulamayacağını ileri sürerek söz konusu öneriyi reddetmişlerdir. Devlet Başkanı Koçaryan resmî olarak verdiği cevapta: "Bugün ve gelecek ele alınmadıkça, geçmişi ele alma öneriniz verimli olamaz" demiş, başka bir teklifte bulunarak iki ülke ilişkilerini engelleyen bu ve diğer problemlerle uğraşacak "hükümetler arası bir komisyon" oluşturmayı önermiştir. Benim görüşüme göre Koçaryan'ın mektubundaki en çarpıcı cümle şudur: "İkili ilişkileri geliştirme sorumluluğu hükümetlere aittir ve bunu tarihçilere devretme hakkına sahip değiliz." Bu cümleyle Başkan Koçaryan Türkiye ve Ermenistan arasındaki sorunun tarihî değil, siyasî bir sorun olduğunu ima etmiştir. Ermenistan'da bu şekilde düşünen tek kişi o değildir. Aslında Ermenistan'da

önde gelen pek çok siyasî grup Başbakan Erdoğan'ın önerisini, uluslararası dikkati, "soykırımın" 90ncı yıldönümü anma faaliyetlerinden başka yöne çekmek için tasarlanmış bir plan olarak gördüklerini açıklamışlardır. Ermeni tarihçileri kendi tarihlerini yazmışlar ve kendi halkını bu tarihte anlatılan gerçeklerin değiştirilemeyecek kadar sağlam olduğuna inandırmışlardır.

2005 yılında Ermenistan'a yaptığım ziyarette maalesef Ermenistan halkının bu resmî görüşü paylaştığı ve 1915-1916 olaylarını "soykırım"dan başka bir terimle tanımlamaya hazır olmadıkları izlenimini edindim. Bu koşullar altında Ermenilerin kendi tezlerine bir dogma (sanal bir din) gibi inandıklarını söylemek abartma olmaz. Tesadüfen bir Türk'e rastladıklarında çok basmakalıp o bilinen soruyu soruyorlar: "Ermeni soykırımına inanıyor musunuz?" Ve genelde bir Ermeni için doğru yanıt olan "evet" yanıtını alamadıklarında o kişiyi derhal "inkârcı" diye nitelendiriyorlar.

Délégation Nationale Arménienne

30 Novembre

E 311 1

COUS-DIR 3 - DEC 1918

Monsieur le Ministre,

J'ai l'honneur, au nom de la Délégation Nationale Arménienne, de soumettre à Votre Excellence la déclaration ci-dessous en lui rappelant:

Que les Arméniens, dès le début de la guerre, ont été des belligérants de facto, comme vous avez bien voulu le reconnaître vous-même, puisqu'au prix des sacrifices les plus lourds et des souffrances endurées pour leur attachement inébranlable à la cause de l'Entente, ils ont combattu aux côtés des Alliés sur tous les fronts;

En France, par leurs Volontaires enrôlés dès les premiers jours dans la Légion Etrangère, où ils se sont couverts de gloire sous le drapeau Français;

En Palestine et en Syrie, où les Volontaires Arméniens, recrutés par la Délégation Nationale à la demande même du Gouvernement de la République, ont formé plus de la moitié du contingent français et ont pris une grande part à la victoire du Général Allenby, ainsi que ce dernier et leurs Chefs français l'ont officiellement déclaré;

Au Caucase où, sans parler des 150.000 Arméniens dans l'Armée Impériale Russe, plus de 40. 00 de leurs Volontaires ont contribué à la libération d'une partie des vilayets arméniens et où, sous le commandement de leurs Chefs Antranik et Nazarbekoff, ils ont seuls de tous les peuples du

Son Excellence
Monsieur S. Pichon
Ministre des Affaires Etrangères
PARIS.

Veuillez agréer, Monsieur le Ministre, la nouvelle assurance de ma plus haute considération.

Le Président.

Bogos Nubar

(Belge-1: Ermeni Heyeti Başkanı Bogos Nubar Paşa'dan Fransa Dışişleri Bakanlığına)

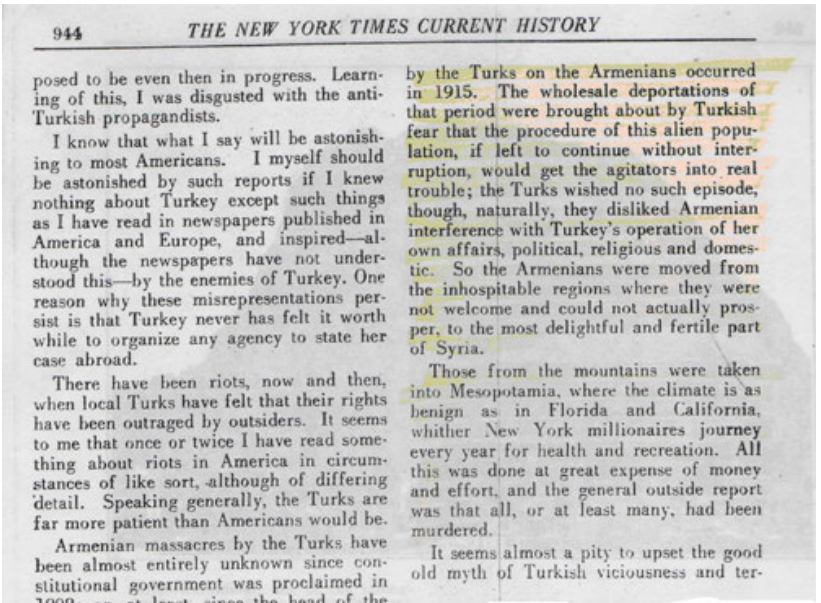
1948 Tarihli BM Soykırım Sözleşmesinin Çarpıtılması

Kaynaklar Ermeni iddialarını hiçbir şüpheye mahal vermeden ispatlıyor mu? 1915-1916 olaylarıyla ilgili karşı yönde kabul edilebilir hiçbir şey yok mu? Ermeniler kendi tezlerini neden sorgulamıyorlar? 1915-1916'da Osmanlı yönetiminin Ermenilere karşı muamelesi 1948 BM Sözleşmesinde tanımlanan soykırımla aynı mı? Ermeni tarih yazıcılığına göre, her şey son derece açıktır ve yaşanan olaylar "soykırım"dır. Gerçekten de öyle midir? Elbette ki değildir ve "her parlayan altın değildir" diye de bir İngiliz atasözü vardır.

Her şeyden evvel, tarihin bir dönemini ele alıyoruz. Bu nedenle, her gün yeni belgeler gün ışığına çıktıkça dönemle ilgili bilgilerimizin de değişmesi normaldir. 1915 ve sonrasında Ermeniler ve Müslümanlar arasında meydana gelen olayların oluşumu ile ilgili tartışmaya açık pek çok konu ve ayrıntı bulunmaktadır. Bu açıdan Osmanlı hükümetinin Ermenilere muamelesini BM'nin 1948 tarihli Soykırım Sözleşmesi çerçevesinde değerlendirmek yanlıştır. Bu ne yasal ne de akademik bir tutum olur. Uluslararası hukuk çerçevesinden baktığımızda, sözde Ermeni soykırımı söz konusu iddialar elbette ki uluslararası yetkili bir yargı kuruluşunun yasal kararlarına dayandırılmadığı için tartışılmaktadır. Bu önemli bir konudur ve göz ardı edilemez, zira "soykırımın" tanınması BM 1948 Sözleşmesi gereğince yetkili bir uluslararası (ya da yerel) yargı kuruluşunun vereceği yasal bir kararı gerektirmektedir.

Bu gerçeğin Türkiye'ye yönelik

suçlamaların yasa dışı olduğunu göstermeye yetecek olmasına rağmen, BM Sözleşmesi çerçevesinde 1915-1916 olaylarını anlatırken, "soykırım" kelimesinin kullanılmasına şüphe düşüren başka sebepler de mevcuttur. İlk olarak, 1948 tarihli BM Kararına göre, soykırım "ulusal, etnik, ırksal ya da dinî bir grubu tamamen ya da kısmen yok etme niyetiyle yapılan eylemler" şeklinde anlatılmaktadır. 1915-1916 olaylarını da bu tanım ışığında değerlendirmek gerekir.

944 THE NEW YORK TIMES CURRENT HISTORY

posed to be even then in progress. Learning of this, I was disgusted with the anti-Turkish propagandists.

I know that what I say will be astonishing to most Americans. I myself should be astonished by such reports if I knew nothing about Turkey except such things as I have read in newspapers published in America and Europe, and inspired—although the newspapers have not understood this—by the enemies of Turkey. One reason why these misrepresentations persist is that Turkey never has felt it worth while to organize any agency to state her case abroad.

There have been riots, now and then, when local Turks have felt that their rights have been outraged by outsiders. It seems to me that once or twice I have read something about riots in America in circumstances of like sort, although of differing detail. Speaking generally, the Turks are far more patient than Americans would be.

Armenian massacres by the Turks have been almost entirely unknown since constitutional government was proclaimed in 1908; or, at least, since the head of the Young Turk Party caused twenty Ottoman officers to be put to death for permitting acts of cruelty against the Armenians in 1915.

The worst "outrage" ever perpetrated by the Turks on the Armenians occurred in 1915. The wholesale deportations of that period were brought about by Turkish fear that the procedure of this alien population, if left to continue without interruption, would get the agitators into real trouble; the Turks wished no such episode, though, naturally, they disliked Armenian interference with Turkey's operation of her own affairs, political, religious and domestic. So the Armenians were moved from the inhospitable regions where they were not welcome and could not actually prosper, to the most delightful and fertile part of Syria.

Those from the mountains were taken into Mesopotamia, where the climate is as benign as in Florida and California, whither New York millionaires journey every year for health and recreation. All this was done at great expense of money and effort, and the general outside report was that all, or at least many, had been murdered.

It seems almost a pity to upset the good old myth of Turkish viciousness and ter-

(Belge 2: The New York Times Current History, Eylül 1922)

Tehcir: "Meşru Bir Güvenlik Tedbiri"

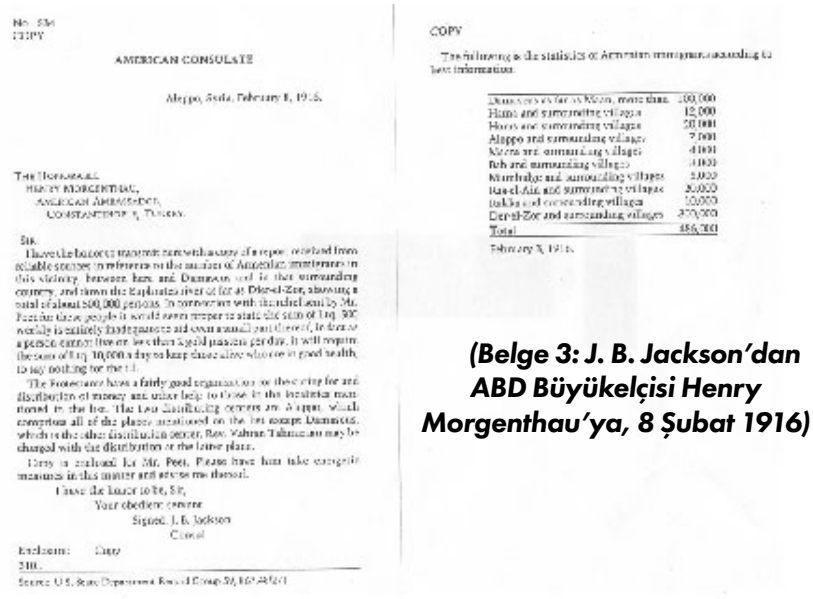
Yeni ortaya çıkan belgeler ışığında, 1,5 milyon Ermeninin çeşitli sebeplerden ötürü yok edildiğinin ileri sürüldüğü tehcir kanunu uygulamasını daha iyi anlıyoruz. Daha da önemlisi, arşiv belgeleri Osmanlı hükümetinin kendi Ermeni nüfusunu yok etme niyetinin olmadığını ve Ermeni zayiatından dolayı sorumlu tutulamayacağını göstermektedir. Şimdiye kadar tehcirin uygulanmasıyla ilgili yapılan tüm çalışmalar, Osmanlıların Ermenileri tehcir ederek, Birinci Dünya Savaşına girmeden hemen önce, Erzurum, Zeytun ve Bitlis gibi merkezlerde ordu hattının gerisinde başlamış olan topyekûn bir isyanı önlemeye çalıştığını ortaya koymuştur.

Osmanlı ordusu 1914 Ağustosunda seferberlik ilân ettiğinde, EDP'nin ve diğer Ermeni siyasî partilerinin pek çok üyesinin gizli komite toplantılarında kararlaştırıldığı üzere, firar ederek Ruslara katıldığı bilinmektedir. Mesela, Osmanlı Parlamentosunda Ermeni bir mebus, aynı zamanda Taşnak partisinin bir üyesi olan Karekin Pastermadjian, gönüllü Ermeni kuvvetlerine önderlik etmek için bu birliklerden birine katılmıştı. Rus tarihçilerine göre, savaşın en başında Rus ordusu içerisinde Osmanlı Ermeni'si 23 birlik vardı. Bu ise kabaca 11.500 askere karşılık geliyordu. Ayrıca sadece Kafkas bölgesinde Ruslar için savaşan 40.000 silâhlı Ermeni gönüllü vardı.

Aynı zamanda Türkiye'nin her yanına yayılmış Ermeni gönüllü birlikleri vardı. Osmanlı İmparatorluğu içerisindeki bu kaçakların ve/veya işbirlikçilerinin sayısı asla tam olarak bilinmeyecektir. Bogos Nubar Paşa Fransa Dışişleri Bakanlığına yazdığı mektuplarından birinde yaklaşık 200.000 Ermeni askeriyle Osmanlı İmparatorluğuna karşı İtilâf kuvvetlerinin tarafında savaştıklarını belirtmiştir. Bu rakamlar dikkate alındığında, Osmanlı Ermenilerinin, Osmanlı İmparatorluğunun işgâl edilen topraklarında Rusların "beşinci kolu" haline geldiğini yazan Toynbee'nin ne kadar haklı olduğunu gösterir. Bu "beşinci kol" denen kuvvet açıkçası Ağustos 1914 ve Mart 1916 tarihleri arasında 124.000 Müslüman'ın katledilmesinden sorumluydu. Bu gerçek aynı zamanda Ermenileri ordu hatlarının gerisinden almanın gerekliliğini de açıklamaktadır. Arthur Tremaine Chester, "The New York Times, Current History" adlı dergide dergisinde yayımlanan bir makalesinde tehcir kanununu Amerikan halkına açıklamak için şu satırları yazmıştır:

Ordunun gerisindeki vilayetlerde büyük bir Ermeni nüfusu vardı ve Rusların Türkleri yenilgiye uğratmaları için mükemmel bir fırsat olduğunu hisseden bu insanlar ordunun gerisinde ayaklanarak ve orduyu ikmal üssünden ayırarak bu şansı kesinleştirmeye karar verdiler. Buna paralel hayalî bir tablo oluşturmama izin verin. Meksika'nın savaştığımız güçlü bir rakip ülke olduğunu ve işgâlci düşmanı engellemek için Meksika sınırına ordu gönderdiğimizi düşünün. Bir de yalnızca ordumuzdaki zencilerin düşmana teslim olduğunu değil, aynı zamanda yurt içinde kalanların da

teşkilâtlanarak ana ikmâl yolumuzu kestiğini düşünün. Bir halk olarak bizim, özellikle de Güneylilerin zencilere ne yapmasını beklerdiniz? Örneğimizdeki zencilerin Ermenilerin Türklere karşı tutumuyla karşılaştırıldığında beyazlardan nefret etmek için on kat daha fazla sebebi bulunmaktadır.

COPY

AMERICAN CONSULATE

Aleppo, Asia, February 8, 1916.

THE HONORABLE
HENRY MORGENTHAU,
AMERICAN AMBASSADOR,
CONSTANTINOPLE, Turkey.

SIR,

I have the honor to transmit herewith a copy of a report received from reliable sources in reference to the number of Armenian inhabitants in this vicinity, between here and Damascus, and in their surrounding country, and down the Euphrates river as far as Deir-el-Zor, showing a total of about 500,000 persons. In connection with the inclosed list Mr. Peet has asked people it would seem proper to state the sum of Ltq. 300 weekly is entirely inadequate and even a small part thereof, is due as a pension during the war; for when Lq.300 is paid pensions per day, it will require the sum of Ltq. 10,000 a day to keep these alive who are in good health, to say nothing for the ill.

The Protestants have a fairly good organization for the relief and distribution of money and other help to those in the localities mentioned in the list. The Lay Distributing centers are: Aleppo, which comprises all of the places mentioned on the list except Damascus, which is the other distributing center, Rev. Yahnar Tahmizian may be charged with the distribution of the latter place.

Dizzy as outlined for Mr. Peet. Please have him take energetic measures in this matter and advise me thereof.

I have the honor to be, Sir,
Your obedient servant
Signed. J. B. Jackson
Consul

Enclosure:
Dizzy
2 ltr.

Source: U.S. State Department Record Group 59, 867.4016/21

COPY

The following is the statistics of Armenian immigrants according to best information:

Damascus city [illegible] more than	100,000
Hama and surrounding villages	12,000
Homs and surrounding villages	20,000
Aleppo and surrounding villages	7,000
Killis and surrounding villages	4,000
Beh and surrounding villages	3,000
Marthalje and surrounding villages	5,000
Ras-el-Ain and surrounding villages	30,000
Jarkis and surrounding villages	150,000
Deir-el-Zor and surrounding villages	250,000
Total	486,000

February 9, 1916.

(Belge 3: J. B. Jackson'dan ABD Büyükelçisi Henry Morgenthau'ya, 8 Şubat 1916)

Ermenilerin Transferindeki Sınırlamalar

"Savaş bölgesi" terimi kullanıldığında, bazıları tehcir kanunu ve bu kanunun Ermenilere uygulanması konusunda tam bir fikre sahip olmayabilir, ancak "savaş bölgesi" ifadesi bazı sebeplerden ötürü önemlidir. İlk olarak, tehcir kanunu yalnızca ordu açısından stratejik önemi olan alanlarla sınırlıydı. İkinci olarak, bu kanun aynı zamanda Ermeni nüfusunun önemli bir kısmını tehcirin dışında bırakmıştır. Aslında dönemin Osmanlı hükümeti Ermeniler için pek çok muafiyet kategorileri tanımlamıştı. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünün yayınladığı belgelere göre, aşağıdaki gruplar nakledilmeyecekti:

- Protestan ve Katolik Ermeniler,

(Başlangıçta tehcirden tamamen muaf tutulmuşlardı ancak zaman içerisinde değişen koşullardan dolayı bazı Katolik ve Protestan gruplarının uzağa gönderilmesi gerekiyordu. Yine de, bu gruplar arasında büyük nakiller olmadı.)

- İstanbul, Edirne, Aydın, Bursa, İzmir, Antalya, Kütahya, Kastamonu ve pek çok diğer batı şehirlerinde yaşayan Ermeniler,

- Ermeni askerleri ve aileleri,

- Osmanlı ordusunun sıhhiye kadrolarındaki subaylar ve diğer çalışanlar ve aileleri

- Osmanlı Bankasının İstanbul'daki ve vilayetlerdeki şubelerinde çalışan görevliler,

- Tekel (Reji) ve Duyun-u Umumiye'de çalışanlar,

- Yabancı konsolosluk çalışanları,

- Postane çalışanları,

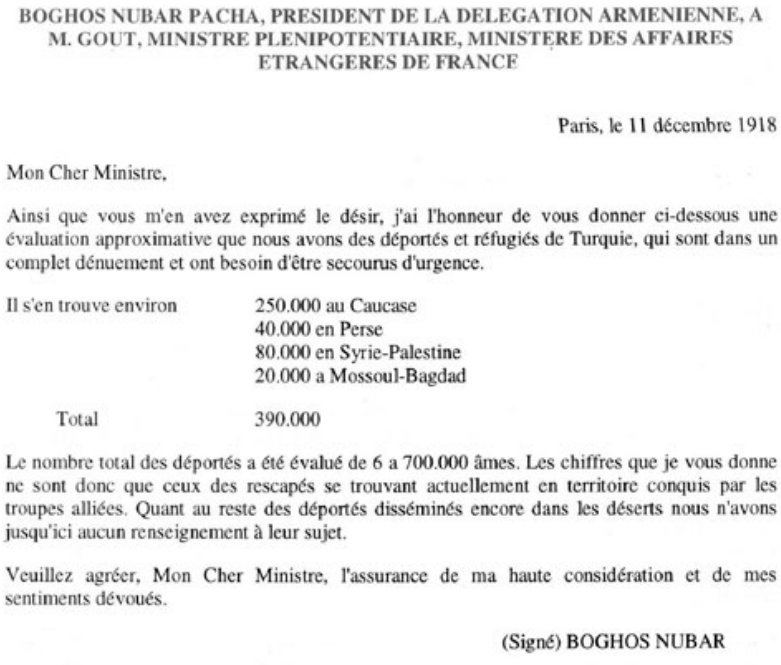
- Ermeni ve misyoner okullarındaki öğretmenler ve aileleri,

- Hastalar, körler ve diğer özürlüler, vd.

Aslında Amerikan diplomatları ve misyonerlerinin raporları muaf tutulan Ermenilerin sayısının 300.000 – 350.000 arasında vermektedir. Dolayısıyla burada şu kritik sorunun sorulması gerekir: Osmanlı hükümetinin niyeti Ermeni halkını sırf dinî, etnik ya da ulusal kimliklerinden dolayı kısmen ya da tamamen yok etmek olsaydı, bu kadar çok Ermeni'yi neden tehcirden muaf tutmuştur? İstanbul'daki Ermeni nüfusu neden tehcirin dışında tutulmuştur? Bu sorulara cevap vermeden, Osmanlı İmparatorluğunu, Ermenileri etnik ya da dinî kimliklerinden dolayı tehcir etmekle suçlayamayız.

Sözde "Ölüm Yürüyüşü" Efsanesi

Ermeni tarihçiler İttihat ve Terakkinin merkezi kadrolarının bir imhâ programı başlattığını, bu amaçla da Anadolu'daki Ermeni nüfusunu "ölüm yürüyüşü" için Mezopotamya çöllerine gönderdiğini iddia etmektedir. Yolculuk için verilen sürenin çok kısa olduğu, gerekli hazırlıklar yapılmadan kitlelerin nakledildiği ve yetkililerin konvoyları bekleyen tehlikelerin farkında olduğunu iddia etmektedirler. Yine de, Türk ve Amerikan arşivlerindeki belgeler bu iddiaların yalan olduğunu ortaya koymaktadır. Her şeyden evvel, bazı şehirlerde 24 saat ile 48 saat arasında değişen sınırlı bir sürede tehcir edilen Ermeniler vardı. Fakat arşiv belgelerine göre, iki gün içerisinde nakledilenler köylüler değil, Ermeni komite üyeleriydi. Hepsi de erkekti. Güvenlik sebeplerinden ötürü tutuklanarak derhal farklı şehirlerdeki hapishanelere gönderildiler. Bununla birlikte, diğer yerlerde insanlara hazırlık yapmaları için en az iki hafta verildiği inkâr edilemez. Pek çok şehirde ilk konvoylar Temmuz'un ilk haftası içinde

BOGHOS NUBAR PACHA, PRESIDENT DE LA DELEGATION ARMENIENNE, A M. GOUT, MINISTRE PLENIPOTENTIAIRE, MINISTERE DES AFFAIRES ETRANGERES DE FRANCE

Paris, le 11 décembre 1918

Mon Cher Ministre,

Ainsi que vous m'en avez exprimé le désir, j'ai l'honneur de vous donner ci-dessous une évaluation approximative que nous avons des déportés et réfugiés de Turquie, qui sont dans un complet dénuement et ont besoin d'être secourus d'urgence.

Il s'en trouve environ	250.000 au Caucase
	40.000 en Perse
	80.000 en Syrie-Palestine
	20.000 a Mossoul-Bagdad
Total	390.000

Le nombre total des déportés a été évalué de 6 a 700.000 âmes. Les chiffres que je vous donne ne sont donc que ceux des rescapés se trouvant actuellement en territoire conquis par les troupes alliées. Quant au reste des déportés disséminés encore dans les déserts nous n'avons jusqu'ici aucun renseignement à leur sujet.

Veuillez agréer, Mon Cher Ministre, l'assurance de ma haute considération et de mes sentiments dévoués.

(Signé) BOGHOS NUBAR

(Belge 4: Ermeni Heyeti Başkanı Bogos Nubar Paşa'dan Fransa Dışişleri Bakanlığına)

yola çıktılar. Bu ise kanunun Resmi Gazetede yayımlanmasından kabaca 35 gün sonrasına denk geliyordu. Bu nedenle, Ermenilerin bir yolculuğa apar topar gönderildikleri, hazırlanmak için yeterli zamanlarının olmadığı ve yolculuk sırasında çok sayıda zayiat verdikleri doğru değildir.

Üstelik tehcir sürecini dışarıdan gözlemleyenler Osmanlı hükûmetinin tehcirin güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesi için talimatlar yayımladığını belirtmişlerdir. Sevk edilecek insanlara yiyecek sağlanması, onları gidecekleri yere ulaştıracak ulaşım vasıtaları (tren ulaşımı dâhil) bulunması, nerelere yerleştirileceklerinin belirlenmesi, onlara yiyecek temin etmek ve geçimlerini sağlamak için gerekli paranın tedarik edilmesi ve buğday yetiştirebilmeleri için kendilerine tohum ve verimli toprak sağlanması için gerekli emirler verilmişti. Konya'daki Amerikan Hastanesi'nde doktor olan Dr. W. M. Post, 3 Eylül 1915'te ABD Büyükelçisine gönderdiği bir raporda, hükûmetin "Ermeni yetişkinlere günde 1 kuruş, çocuklara da 20 para verdiğini" belirtmiştir. Ermeni ve Süryanilere Yardım Komitesi, Kızılhaç ve diğer yardım örgütlerinin Ermenilere Suriye'ye vardıklarında mülteciler için kurulmuş kamplarda ve yerleştikleri yerlerde yaşamlarını devam etmeleri için yardım etmelerine izin verilmişti. Bütün Ermenilerin kamplara yerleştirilmediğini, pek çoğunun Şam, Halep, Ma'an, Resulayn (Ceylanpınar), Rakka ve Deyr-i Zor'daki evlere yerleştirildiğini söylemek gerekir. Yetimler devletin ve misyonerlerin kurduğu yetimhanelere gönderildi. Bunlardan bazıları da ailelerin himayesine verilerek masrafları devlet tarafından karşılandı.

Son olarak; bu insanlar iddia edildiği gibi Mezopotamya'nın çöllerine sürülmemişlerdir. Tuğamiral Colby M. Chester, Eylül 1922'de The New York Times'ın çıkardığı aylık Current History dergisine şöyle yazmıştır:

…Ermeniler, yaşamaya elverişsiz ve gelişme imkânlarının olmadığı dağlık bölgelerden Suriye'nin en güzel ve verimli bölgesine gönderildiler. Dağları aşarak gelenler Mezopotamya'ya yönlendirildiler. Burada iklim New Yorklu milyonerlerin her yıl sağlık ve tatil için seyahat ettikleri Florida ve Kaliforniya'daki kadar yumuşaktır. Tüm sevk ve iskân uygulaması çok büyük para ve çabaya mal oldu. Dışarıda hakim olan genel düşünce Ermenilerin hepsinin, veya en azından pek çoğunun, öldürüldüğü yönündeydi… Bu sürede topyekûn katledilmeyen ve hali vakti yerinde olan mülteciler (isteyenler) geri döndüler. Önce Ermenilerin yerleştirildiği, sonra ise tahliye edilen kasabaların birine giden bir İngiliz savaş mahkûmu, bu kasabanın şaşırtıcı şekilde yaşayan hayaletlerle dolu olduğunu söyledi.

"Yaşayan Hayaletler" Veya Üzerinde Oynanmış Rakamlar

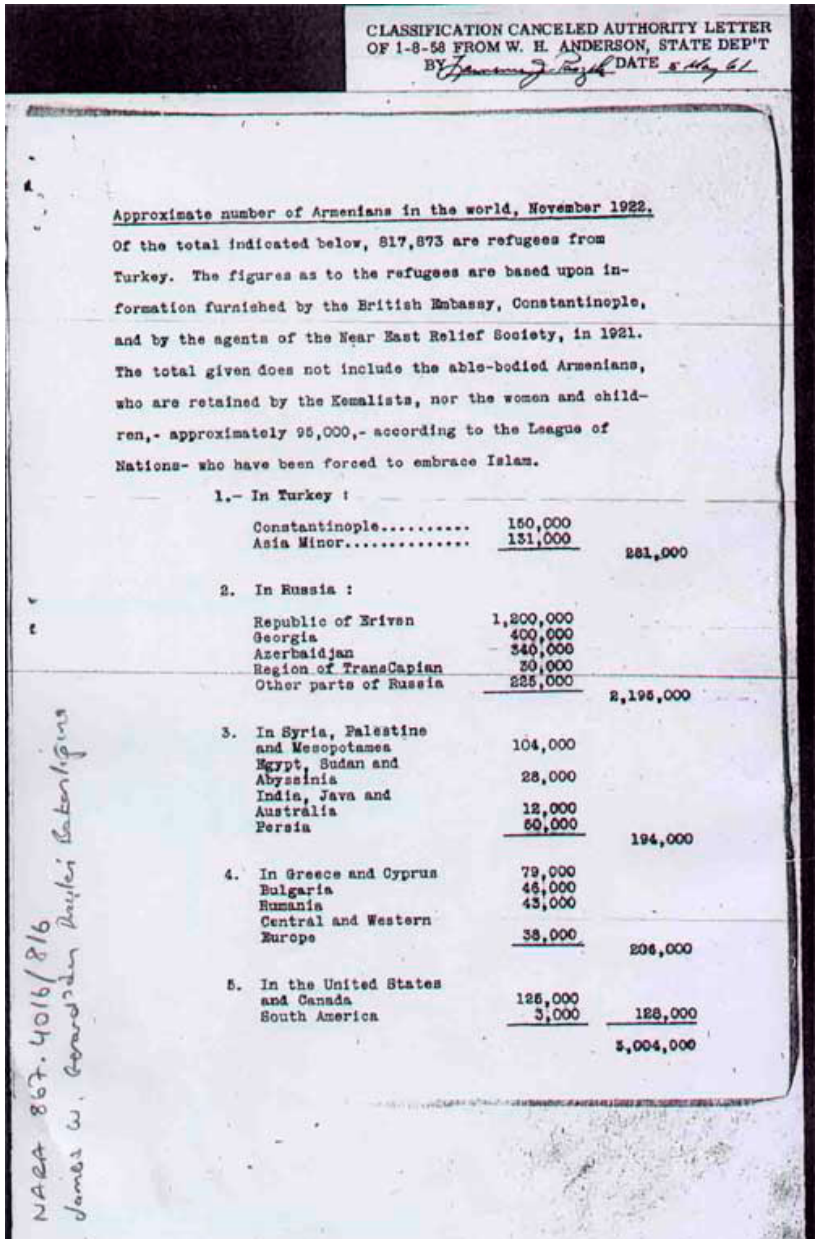
Chester gözlemlerinde haklıydı. Maalesef savaş zamanında İngiliz ve Amerikan propagandaları tüm Osmanlı Ermeni nüfusunun öldüğünü açıklamıştı ve batıdaki insanların dindaşlarının acıklı hikâyelerine ve çetin bir savaş verdiklerine inanmaları sağlanmıştı. Bundan daha çarpıcı olan ise, savaş zamanında yapılan bu propagandanın hâlen itibar görmesi ve tehcir sırasındaki Ermeni zayiatının 1.5 milyon olduğunun iddia edilmesidir. Tüm bunların aksine, bu abartılmış rakamları çürüten nitelikte Batılı kaynaklar da bulunmaktadır. Ermenilerin tehcir yolculuğunun başlangıç noktası olan bazı şehirlerde ve yeni gittikleri bazı yerlerde Amerikan konsoloslukları veya büyü-

kelçilikleri vardı. Bunlar kentten ayrılan ve kente yeni gelen insanların sayısını düzenli olarak rapor ediyorlardı. Örneğin, Halep'teki ABD Konsolosu Jesse J. Jackson şehre trenle veya yaya olarak gelen insanların sayısını her gün elçiliğe rapor ediyordu. Dolayısıyla, bu belgeler tarihçiler için son derece kıymetlidir. Mesela 8 Şubat 1916 tarihli raporunda, Halep'teki kamplara gelen Ermenilerin toplam sayısını şöyle belirtir:

…bu çevredeki, yani burayla [Halep] Şam arasındaki ve civar bölgelerdeki ve Fırat Nehri'nin aşağısından Deyr-i Zor'a kadar olan bölgedeki Ermeni göçmenlerle ilgili güvenilir kaynaklar yaklaşık 500.000 kişinin olduğunu göstermektedir.

Bu rakamları Bogos Nubar Paşa'nın rakamlarıyla yan yana koyduğumuzda anlamlı bir tablo ortaya çıkmaktadır. Bogos Nubar Paşa 1919'da Paris Barış Konferansında "tehcir edilenlerin sayısının 600-700.000 arasında olduğunu" söylemiştir. Bogos Nubar Paşa ayrıca, Rusya'nın Birinci Dünya Savaşından çekilmesinin ardından 250.000 Osmanlı Ermeni'sinin gönüllü olarak Rusya'ya gittiğini, 40.000 kadarının da İran'a doğru yola çıktığını yazmıştır.

Türkiye'den Kafkasya'ya göç eden Ermeni mültecilerin sayısının 350.000 kadar olduğunu bildiren Near East Relief (Yakın Doğu Yardım Komitesi) gibi kaynaklar bulunmaktadır. Üstelik İstanbul'daki İngiliz Konsolosluğunun ve Near East Relief temsilcilerinin 1. Dünya Savaşı sonrasındaki nüfus durumuyla ilgili hazırladıkları istatistikler, Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan Ermeni mültecilerin sayısının 817.873 kişi olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu belgede, bu sayının Türkiye'de

CLASSIFICATION CANCELED AUTHORITY LETTER OF 1-8-58 FROM W. H. ANDERSON, STATE DEP'T BY [signature] DATE 8 May 61

Approximate number of Armenians in the world, November 1922.

Of the total indicated below, 817,873 are refugees from Turkey. The figures as to the refugees are based upon information furnished by the British Embassy, Constantinople, and by the agents of the Near East Relief Society, in 1921. The total given does not include the able-bodied Armenians, who are retained by the Kemalists, nor the women and children,- approximately 95,000,- according to the League of Nations- who have been forced to embrace Islam.

1.- In Turkey :			
	Constantinople.....	150,000	
	Asia Minor.....	131,000	
			281,000
2. In Russia :			
	Republic of Erivan	1,200,000	
	Georgia	400,000	
	Azerbaidjan	340,000	
	Region of TransCaspian	20,000	
	Other parts of Russia	225,000	
			2,195,000
3. In Syria, Palestine and Mesopotamea		104,000	
Egypt, Sudan and Abyssinia		28,000	
India, Java and Australia		12,000	
Persia		60,000	
			194,000
4. In Greece and Cyprus		79,000	
Bulgaria		46,000	
Rumania		43,000	
Central and Western Europe		38,000	
			206,000
5. In the United States and Canada		125,000	
South America		3,000	128,000
			3,004,000

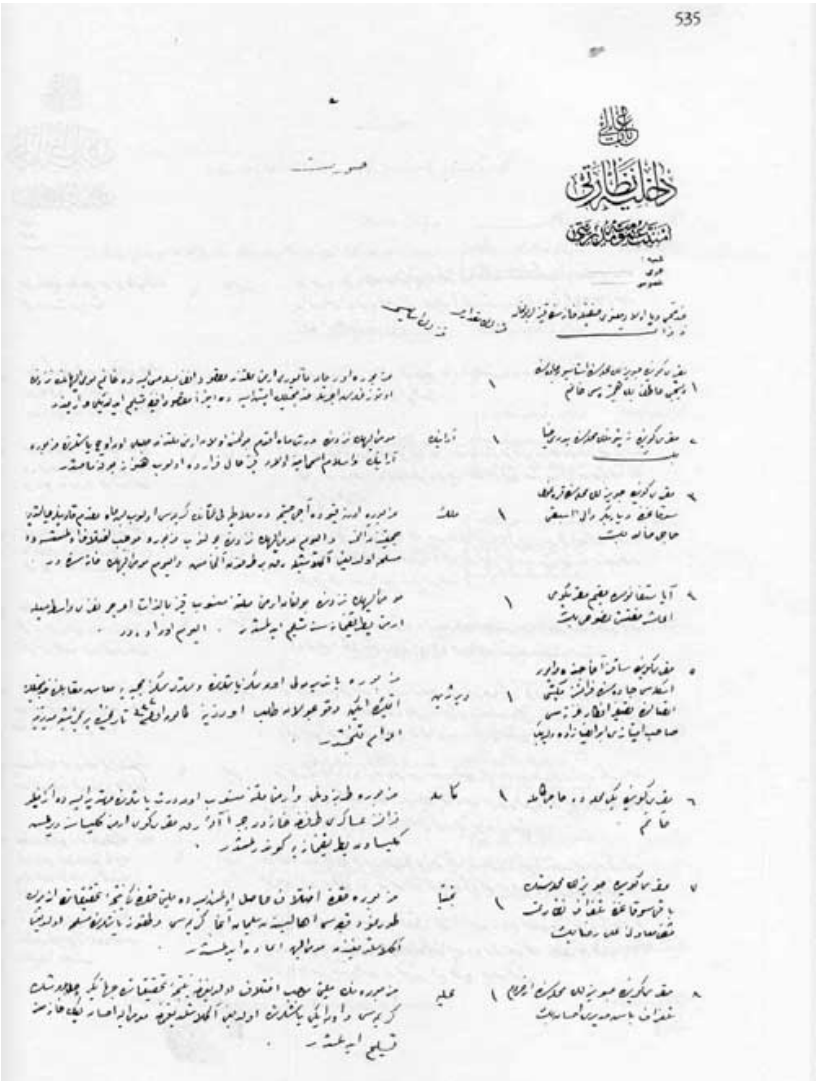
NARA 867.4016/816

(Belge 5: Dünyadaki Ermenilerin yaklaşık sayısı, Kasım 1922, NARA 867.4016/816)

yaşayan 281.000 ve Müslüman olan 95.000 Ermeni'yi kapsamadığı belirtilmektedir.

Öyleyse, tehcirin ilk zamanlarında 1.000.000 kişinin öldüğü nasıl söylenebilir? Öyle görünüyor ki "gerçek" haline dönüşen rakamlar kaynağa göre değişmektedir ve bunlar kutsal kitapların ayetleri gibi düşünülmemelidir. Bu durum açıkça rakamların çarpıtıldığını ve Ermeni kurbanların sayısının abartıldığını göstermektedir. Ölüm oranını yükseltme yöntemi maalesef nüfus rakamlarını da şişirmekten geçmektedir.

Pek çok bağımsız araştırmacı, 1914'ten önce Osmanlı İmparatorluğundaki Ermeni nüfusun 1.400.000 ile 1.700.000 arasında olduğunu tahmin etmektedir. Dr. Johannes Lepsius gibi Ermeni yanlısı birisi bile Ermeni Patrikhanesinin öne sürdüğü 2.1

535

داخلیه نظارتی

(Belge 6: Askerî Mahkemelerce yargılanan Müslümanların listesi)

milyon rakamını kabul etmemektedir. Lepsius Ermeni nüfusun 1.845.450 civarında olduğunu hesaplamıştır. Bu rakama, Osmanlı resmî rakamları ile Patrikhanenin rakamlarının ortalaması alınarak ulaşıldığı açıktır. Osmanlı Ermeni nüfusunun 2.1 milyon olduğunu gösteren tek bir belge bile yoktur.

Bu aşamada, iddia edilen 1.000.000 rakamının (daha sonra 1.5 milyon olmuştur) nereden ortaya çıktığı araştırılmalıdır. Ne ilginçtir ki, bu mantıksız rakam ABD'nin Harput konsolosu Leslie Davis'in bir raporundan alınmaktadır. Davis 24 Temmuz 1915'teki raporunda şunları yazmıştır: "Ne kadar Ermeninin öldürüldüğünü söylemek pek mümkün değildir, fakat bu rakamın bir milyondan fazla olduğu tahmin edilmektedir" (NARA 867.4016/269). Bu raporun, tehcir kanununun Resmî Gazetede yayımlanmasından yalnızca 54 gün sonra yazıldığına dikkat edilmelidir. Kısacası bu rakam, tıpkı Halep konsolosu Jackson'ın 19 Ağustos 1915'teki raporundaki rakam gibi sadece tahminîdir. Jackson şöyle yazmıştır: "Meseleyle yakından ilgilenen kişiler, 15 Ağustos'a kadar hayatını kaybeden Ermenilerin sayısının 500.000'den fazla olduğunu düşünmektedirler." Sonuç olarak, bu rakamlar gerçeğin peşinde olan tarihçiler için bir anlam ifade etmemekte, sadece Ermeni tarihçilerin gerçek olarak gördükleri şeyin tartışılabilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Devletin Sorumluluğu: Nereye Kadar?

1915 ve 1916 olaylarını 1948 tarihli BM Soykırım Sözleşmesi ışığında değerlendirirken gözden kaçırılmaması gereken bir diğer önemli nokta da soykırım niyeti olup olmadığı konusudur. BM Sözleşmesi bir durumun soykırım olarak nitelendirilebilmesi için bir grubu yok etmeye yönelik belirgin bir niyetin olmasını şart koşmaktadır. Ulusal, etnik, dinî ve ırksal kimliğinden ötürü bir gruba karşı nefret durumunun söz konusu olması gerekmektedir. İttihat ve Terakki Cemiyetinin herhangi bir kademesinde Ermenilere karşı bir önyargı olduğu yönünde kanıt yoktur. Ayrıca, hiç kimse Ermenileri yok etmeye yönelik bir planın varlığını kanıtlayamamıştır. Tam tersine, İttihat ve Terakki Cemiyeti önemli ve hatta stratejik konumlarda Ermenileri istihdam etmeye devam etmiştir. 24 Temmuz 1917 tarihli bir memoranduma göre, Osmanlı bürokrasisindeki stratejik görevlerde 522 Ermeni bulunuyordu. Bu da, orduya sadık kalan, Taşnak ve Hınçak örgütleriyle herhangi bir bağlantısı bulunmayan veya Osmanlı hükûmetine bağlılıklarını sürdüren Ermenilerin 1917'de bile ordunun ve bürokrasinin çeşitli kademelerinde hâlen görevlerini sürdürdüklerini göstermektedir. Bu durum etnik bir grup olarak Ermenilere karşı herhangi bir nefret duygusunun olmadığının açık bir göstergesidir. Daha da önemlisi, İttihat ve Terakki cemiyeti tehcir edilen Ermenile-

re eşkıyalar, çeteler ve yetkililerce yolda yapılan kötü muamelelere şiddetle tepki göstermiştir.

Kısa süre önce Osmanlı Arşivleri Genel Müdürlüğünün yayımladığı belgeler, devletin tehcir konvoylarının güvenliği için her türlü imkânını seferber ettiğini göstermektedir. Her bir konvoyun başına jandarmalar görevlendirilmişti. Kullanılacak yollar mümkün olduğunca önceden belirlenmiş ve güvenlikleri sağlanmıştı. Yol boyunca konvoyların karşılaşacakları yasa dışı olaylardan askerî ve idarî yetkililerin sorumlu tutulacağı ilân edilmişti. Bununla birlikte alınan önlemlere rağmen, maalesef Doğu Anadolu çevresinde zaman zaman korkulan durumlar ortaya çıktı, çünkü o bölgede demiryolu bulunmuyordu ve insanları kağnılarla veya yaya taşımaktan başka çare yoktu.

Bu çok önemli bir noktadır, çünkü devlet o dönemde kanunî sorumluluklarını yerine getiriyor ve Ermenilere yapılan kötü muameleler bu amaç için kurulmuş olağanüstü askerî mahkemeler tarafından şiddetle cezalandırılıyordu. Belgelere göre, 1915 ve 1916'da 1.673 kişi Ermenilere karşı suç işledikleri için tutuklanmış ve Osmanlı askerî mahkemeleri tarafından yargılanmıştır. Bunlardan 67'si idam edilmiş, 524'ü de çeşitli suçlardan dolayı hapse atılmıştır. Ayrıca 68 kişi ağır işlerde çalışmaya mahkûm edilmiştir. Bu yargılamalar ve verilen cezalar Osmanlı devletinin Ermenileri gidecekleri yere varana kadar koruma isteğinin bir kanıtı olarak görülmelidir.

Genel olarak, devlet pek çok saldırıyı gerçekleşmeden önce önlemede başarılıydı. Bu güvenlik tedbirleri nedeniyle, eşkıyalar tarafından saldırıya uğrayan Ermenilerin sayısı abartıldığı kadar yüksek olmadı. Bununla birlikte, pek çok Ermeni'nin tehcir sürecinin zorluğuna dayanamadığı ve hayatlarını kaybettikleri doğrudur. Ermenilerin taşınmasında karşılaşılan zorluklar, tehcir edilenlerin verdiği kayıplarda önemli bir faktördür. Mersin'deki Amerikan Konsolosu Edward Nathan, 27 Eylül 1915 tarihinde kaleme aldığı raporunda, "uygun taşıma koşullarının olmayışının bu kötü durumun ortaya çıkmasında en önemli faktör" olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca, bulaşıcı hastalıkların yayılması tehcir edilen Ermenilerin içinde bulundukları koşulları daha da kötüleştirmiştir. Ancak, bu zorluklar ve sorunlar sadece tehcir edilen Ermenilere özgü değildir. Hem Türk askerleri, hem de Müslüman mülteciler benzer bir kaderle karşı karşıya kalmıştır. Amerikalı bir askerî tarihçi olan Edward J. Erickson tarafından yapılan gözlemler sorunun bu yönüne ışık tutmuştur:

"Türkler Ermenilere nazik davranmak istemişlerdir; sadece bu kadar büyük bir nüfus transferi gerçekleştirmek için gerekli ulaşım ve lojistik araçlarına sahip değildiler. İlk öncelikli olan askerî taşımacılık bu noktaya bir örnektir; birinci sınıf piyade birlikleri imparatorluğun bir başından öteki başına yolculuk ederken mevcutlarının dörtte birini hastalıklara, yetersiz yiyecek istihkakına ve elverişsiz sağlık koşullarına kurban vermiştir. Bu, iyi donanımlı, sağlıklı gençlerden oluşan ve askerlerin durumuyla yakından ilgilenen komutanlar tarafından yönetilen alay ve tümenlerin de sıkça karşılaştığı bir durumdu."

Sonuç

Görüldüğü üzere, tarihçiler arasında tartışılması gereken pek çok husus vardır. Bu yüzden Türkiye, ilgili tarafları 1915 ve 1916 olaylarının incelenmesi için tarihî bir komisyon oluşturmaya resmî olarak davet etmiştir. Aslında Osmanlı Devleti 1919 yılında Hollanda, İspanya ve İsveç'e benzer bir teklif yapmıştır. Fakat o zaman hiçbiri olumlu bir cevap vermemiştir. Şimdi, uzlaşma için ikinci bir şans olabilir ve Ermenistan'ı masaya oturtmak için baskı yapmak barış ve diyaloga zemin hazırlayabilir. Maalesef, Ermenistan'ın konumu bu noktada uzlaşmacı olmaktan uzaktır. Sözde 3-T politikası olarak adlandırılan "Tanıma", "Tazminat" ve "Toprak" amaçlarına ulaşma düşüncesinde olan Ermenistan, 1915-1916 olayları hususunda diyalog kurmayı reddetmektedir. Üstelik Ermeni Diasporası, 1973-1984 yılları arasında dünyanın çeşitli yerlerinde toplam 110 terörist saldırıda 42 Türk diplomatını ve vatandaşını öldüren ASALA gibi terörist grupları kurmuştur. Aynı gruplar, Ermeni iddialarına karşı herhangi bir şey yazma cesareti gösteren akademisyenlere baskı yapmaya devam etmektedirler. Örneğin, Ortadoğu tarihi konusunda seçkin bir akademisyen olan Bernard Lewis konuyla ilgili yaptığı araştırmalarının sonuçlarını bilimsel bakış açısıyla doğru bir yöntemle kaleme aldığı için, kendisi hakkında Ermeniler dava açmış ve Prof. Stanford J. Shaw'ın evi Ermeni teröristler tarafından bombalanmıştır. Ermenilerin tüm bu yaptıklarına rağmen, Türkiye ve Ermenistan'ın bir gün masaya oturması ve 1915-1916 olaylarını yeniden değerlendirmesi umulmaktadır. Tabi ki bu sürecin gerçekleştirilmesi Ermenistan'a ve Ermenistan'ın Türkiye üzerindeki tarihsel iddialarından vazgeçmesi ve komşularıyla barışçıl ilişkiler kurmasına bağlıdır.

BİBLİYOGRAFYA

Arşiv Belgeleriyle Ermeni Faaliyetleri 1914-1918, cilt 1-11, Genelkurmay Yayını, Ankara, 2005.

Artem Ohandjanian, 1915 Irrefutable Evidence: The Austrian Documents on the Armenian Genocide, Erivan, 2004.

Edward J. Erickson, Ordered to Die: A History of the Ottoman Army in the First World War, Greenwood Pres, Westport, Conn., 2001.

Esat Uras, Tarihte Ermeniler ve Ermeni Meselesi, 2. Baskı, İstanbul, 1987.

Guenter Lewy, The Armenian Massacres in Ottoman Turkey, A Disputed Genocide, The University of Utah Press, Salt Lake City, 2005.

Haluk Selvi, Birinci Dünya Savaşı'ndan Lozan'a Ermeni Meselesi, Sakarya Üniversitesi yay. Sakarya, 2007.

Hasan Dilan, Fransız Diplomatik Belgelerinde Ermeni Olayları-Les evenements Armeniens dans Les documents diplomatiques Français, 1914-1918, Ankara, TTK yayını, 2005. cilt 1-VI.

Hikmet Özdemir ve diğerleri., Ermeniler Sürgün ve Göç, [Armenians: Exile and Migration, Turkish Historical Society Publications], TTK yayını, Ankara, 2004.

Hikmet Özdemir, Salgın Hastalıklardan Ölümler: 1914-1918, Ankara, TTK, 2005.

Hikmet Özdemir (ed.) Türk-Ermeni İhtilafı: Belgeler, TBMM yayını, Ankara, 2007.

Johannes Lepsius, Der Todesgang des Armenischen Volkes, Potsdam 1919.

Justin McCarthy, The Ottoman Peoples and the End of Empire, London, 2001.

Kamuran Gürün, Ermeni Dosyası, TTK yayını, Ankara, 1983.

Kemal Çiçek, Ermenilerin Zorunlu Göçü: 1915-1917, [Forced Migration of Armenians], TTK, yayını, Ankara, 2004.

Kemal Çiçek, "Ermenistan Penceresinden Türkiye ile Uzlaşma Şartları", Türk-Ermeni İlişkilerinin Gelişimi ve 1915 Olayları Uluslararası Sempozyumu Bildirileri, (ed. Hale Şıvgın), Ankara, 2006, ss. 357-362.

Osmanlı Belgelerinde Ermenilerin Sevk ve İskanı, [Relocation and Resettlement of Armenians in the Ottoman Documents], Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 2007.

R. Colby M. Chester, "Turkey Reinterpreted", The New York Times, Current History, vol. XVI., No: 6, September 1922, ss. 939-949. Eylül 1922.

Robert F. Zeidner, The Tricolor Over the Taurus 1918-1922, Turkish Historical Society, Ankara, 2005.

Salahi R. Sonyel, The Great War and the Tragedy of Anatolia, Turks and Armenians in the Maelstrom of Major Powers, Turkish Historical Society, Ankara, 2000.

Salahi R. Sonyel, The Turco-Armenian Imbroglio (Türk-Ermeni Anlaşmazlığı), Londra, 2005.

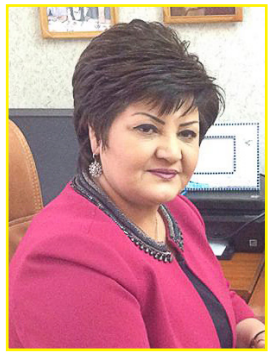
Yusuf Halaçoğlu, Sürgünden Soykırıma Ermeni iddiaları, [From Exile to Genocide: A Turk examines the Armenian claims against his country], Babıali Kültür yay. İstanbul, 2006.

Yusuf Halaçoğlu, Ermeni Tehciri ve Gerçekler: 1914-1918, Ankara, TTK yay. Ankara, 2002.

Yusuf Sarınay, "Ermeni Tehciri ve Yargılamalar 1915-1916" [Armenian Relocation and The Trials], Türk-Ermeni İlişkilerinin Gelişimi ve 1915 Olayları Uluslararası Sempozyumu Bildirileri, (ed. Hale Şıvgın), Ankara, 2006, ss. 257-265.

Yusuf Sarınay, "Decree of April 24, 1915 and Armenian Committee Members Arrested in İstanbul", Ermeni Araştırmaları 15/16 (2007), ss.69-82.

Asıl Büyük Tehciri Kim Yaptı ?

Dr. Tenzile RÜSTEMHANLI
Azeri Türk Kadınlar Birliği Başkanı

Ermeniler hep mağduru oynadılar…

Hep ezilen onlardı…

Hep evi yıkılan onlardı…

Hep göçe zorlanan onlardı…

Hep kıyıma uğrayan onlardı…

Ama kimse onların yaptığı ve yaptırdıkları cinayetleri görmedi…

Bir asırda üç defa türklere karşı soykırım yapan nedense soykırım mağduru ilan edildi…

Tarih 1800`yılları gösterirken, Kafkas`da ermeni nüfusu mevcut ahalinin 1/10`i kadar bile değildi…

Ne kendilerine ait şehirleri, ne de devletleri vardı…

1828 Gacarlar`la mukavele imzalayarak, Azerbaycan`ı ele geçiren Ruslar Osmanlı ile sınıra İran topraklarından Ermeniden duvar örmeğe başladılar…

Ama yine yetmedi…

Ermeni nüfusunu çoğaltmak için çeşitli oyunlar oynandı. En son 1905-1920 yılları arasında tarihi topraklarımızdan göçe zorlandık… 1890`lı yıllarda Osmanlı topraklarında çıkarılan başarısız olan Ermeni isyanlarına katılanların yardımlarıyla İrevan`da katliamlar yaparak, bizleri baba yurtlarımızdan kovalamağa başladılar…

Tüm tarihi mekanlarımızın isimlerini değiştiren Ermeniler Çar Rusya`sından aldıkları destekle, büyük bir taarruza başladılar. Yüzlerce köy yakıldı… Binlerle insanımız şehit oldu…

Ona rağmen 40`lı yıllarda şimdi Ermenistan adlanan Batı Azerbaycan`da Türk nüfusu Ermeni nüfusu ile yarışıyordu… Bunun için yine İran`dan binlerle ermeni sovyet Ermenistan`ına köçürüldü… Sovyet lideri Stalin`den ve Moskova`daki Ermenilerden güc alan Ermenistan Sovyet Cumhuriyeti 1948-53 yıllarında İran`dan gelen ermenilere yer açmak adı ile yüz binlerle Azerbaycan Türkü`nü trenlerle Azerbaycan`a, Kazakistan`a, Türkmenistan`a sürgün ettiler…

Ben de o sürgüne maruz kalan ailelerden birinin çoçuğuyum… Benim de ailem sofrasını bile toplayamadan, hiç bir eşyasına dokunamadan trenlere vahşilikle bindirilerek, kendi topraklarından kovuldu…

Evet! Ermeni bu gün mağduru oynaya bilir…

Ama biz onun vahşi yüzüyle sadece Hocalı`da karşılaşmadık…

1905`den günümüze biz ermeni`yi güzel tanıyoruz…

Bu gün Ermenistan üç-beş kendi kardeşi Yezididen başka hiç bir milletin yaşamadığı bir ülkedir. Nasıl olurda, 1897 yılına ait Rusya belgelerinde İrevan`ın 1301 köyünden 959`da Türklerin yaşadığı (Ermeni göçlerinden sonra bile) bildirildiği halde bu gün o topraklarda esirlikte olan soydaşlarımız dışında kimse yok… Bu bir soykırım değil mi?

Mühürlü kapı aralamak isteyenler bu gerçeği neden göremeyecek kadar kördürler?

Son Türkler Ermenistan`dan 1988 yılında kovuldular. Bununla da eski Türk mahalinde bir insan bile kalmadı…

Bu vahşiliği yaparken binlerce Azerbaycan Türkü acımasızcasına katledildiler…

Hamile kadınların karnı, ihtiyarların yüzleri doğrandı…

Körpe bebeklere süngüler saplandı…

Ama dünya hala Ermeni`yi mağdur sayıyor…

Hala Ermeni ezilendir…

Acaba ezilen, esir olan, toprağından, evinden-yurdundan olan kimdir?

En büyük tehcir kendi devletinin sınırları içerisinde devletin himayesinde bir şehirden diğerine gitmektir, yoksa kendi dede yurdundan ayağı çıplak, başı açık kovulmak mı?

Azerbaycan Türkleri`nin bir asırda üç defa soykırıma, sürgüne maruz bırakılacak kadar büyük suçları neydi?

Türk olmakları!

Ermeni Sorunu ve Tük Dış Politikası

Onur ÖYMEN
Emekli Büyükelçi

Ermenilerin sözde soykırım iddiasının 100. Yılı vesilesiyle 2015'te dünyanın çeşitli bölgelerinde ve ülkelerinde Türkiye'ye karşı bir propaganda taarruzunda bulunacakları anlaşılıyor.

Esasen yıllardan beri bu propagandayı sürdürüyorlar. İkna edebildikleri bazı ülkelerin parlamentolarında kendi görüşleri doğrultusunda kararlar çıkartıyorlar.

Daha da kötüsü maalesef ülkemizde bazı sözde bilim adamlarının ve gazetecilerin meselenin bütün boyutlarını ele almadan ve bu iddiaların gerçek olup olmadığını araştırmadan bu soykırım iddialarını doğru kabul ederek televizyon programları yapmaları, konferanslar vermeleri, makaleler yazmaları ve Ermenilerin değirmenine su taşımalarıdır.

Bunun son örneklerinden biri birkaç gün önce değerli gazeteci Hrant Dink'in herkesçe nefretle karşılanan katledilmesinin yıldönümü vesilesiyle İstanbul'da düzenlenen yürüyüşte bu cinayetle sözde soykırım iddiasının aynı çerçeve içinde kullanıldığı bir pankartın altında çok sayıda siyasetçinin ve aydının yürümek zorunda bırakılmasıdır.

Kuşkusuz, Türkiye'nin tezlerini cesaretle, kararlılıkla savunan bilim adamları ve gazeteciler de vardır. Ancak gönül ister ki fikir özgürlüğüne olan bütün saygımıza rağmen bir milletin, bir neslin insanlık dışı cinayetlerle, soykırım yapmakla suçlanmaya çalışıldığı bir ortamda o iddialara destek olanlar hiç değilse tarihi daha zengin kaynaklardan araştırsınlar ve aksi yönde düşünen yani Türklere yapılan haksızlıklara karşı çıkan yabancı yazarların da görüşlerini yansıtsınlar.

Türkiye yıllardan beri bu haksız, ölçüsüz propagandalara karşı gerçekleri anlatmaya, iddiaları çürütmeye dayalı bir savunma stratejisi izlemektedir. Acaba doğru mu yapılıyor? Sadece savunmada kalarak bir davayı kazanabilir misiniz? Türklerin hem o tarihlerde, hem de daha yakın tarihlerde Ermeni zulmünden neler çektiğini anlatmayacaksınız. Sadece biz o iddia edilen şeyleri o ölçüde yapmadık diyeceksiniz. Bu doğru mudur?

Kuşkusuz, Ermenilerin bu haksız suçlamalarını cevapsız bırakmamak lazımdır, ama stratejimizin ağırlık noktası bence bu olmamalıdır.

Stratejimizin ağırlık noktası 100 yıl önce Ermeni çetelerinin vatandaşı oldukları Osmanlı İmparatorluğunu arkadan hançerlemek için neler yaptıklarını ve büyük devletlerden nasıl himaye gördüklerini halka anlatmak ve bir suçluluk psikolojisinden kurtulmak olmalıdır.

Acaba, 19. Yüzyılın sonlarında neler olmuştu? Ermeniler neler yapmıştı ve dünya bunları nasıl değerlendirmişti?

Pierre Loti'nin "Ermenistan Katliamları" başlığıyla 1918 yılında Paris'te yayınlanan ve Ermenilere yönelik bazı eleştirilerin yer aldığı bölümleri sansürlenen kitaptan bir alıntı yapalım:

"1896'da Anadolu'nun bir şehrinde, Fransız Konsolosluğu'nda olabildiğince çok Ermeni'ye kucak açan Fransa konsolosu dışarıda olan biteni izlemek için terasına çıkar. O sırada arkasından atılan iki merminin kulaklarındaki uğultusuyla geriye döner ve yandaki bir binadan kendisine nişan almış bir Ermeni görür. O Ermeni

yakalanır ve sorgusunda şunları söyler: "Bunu Türkler suçlansın ve Fransızlar konsoloslarının ölümünden onları sorumlu tutup Türklere karşı harekete geçsinler diye yaptım." İşte Pierre Loti bu hikayeyi anlatıyor.

Benzeri bir örnek de şu: 1890 yılında Tiflis'te kurulan Taşnaksütyun partisinin bir temsilcisi Robert Kolejin kurucusu Hamlin'e şunları anlatıyordu:

"Hedefimiz Türkleri ve Kürtleri öldürmek, onların köylerini yakmak, sonra da kaçarak dağa çıkmaktır. Bu saldırılara tepki olarak Müslümanlar da Ermenilere saldıracak ve onları öldürecektir. Rusya bu saldırılara tepki olarak insanlık ve Hıristiyanlık namına müdahale edecek ve Ermenilerin yaşadıkları bölgeleri ele geçirecektir." Bu ifadeleri nakleden Amerikali Profesör Justin McCarty buna benzer daha pek çok olay anlatıyor.

İşte Ermeni meselesinin arkasında yatan gerçek budur. Ermeniler yabancı ülkelerin tahrikleri ve teşvikleriyle vatandaşı oldukları Osmanlı imparatorluğuna karşı ayaklanmışlardır ve Türkiye'nin hasmı olan ülkelere silahlı destek vermiştir.

Pierre Loti de biraz önce sözünü ettiğim kitabında 1896 Ermeni Katliamı ile ilgili olarak da şunları söylüyor: "Bu saldırıları Ermeni Devrimci Partisi düzenlemişti. Bir grup genç suikastçı "Bu şehir kısa sürede kuşkusuz külden bir çöle dönecek" yazan afişleri İstanbul sokaklarına yapıştırmışlardı. Genç Ermeni suikastçılardan bir bölümü Osmanlı Bankasını ele geçirip havaya uçurmaya hazırla-

6 Ağustos 1980 Çarşamba

Hürriyet

GÜNLÜK MUSTAKİL SİYASİ GAZETE

Hava durumu

Anarşi 13 can daha aldı

TIMES'a göre terör Kürt sorunundan kaynaklanıyor

Ne zaman?

Ermeni ve Kürt örgütleri eylem birliğine karar verdi

Terör bir içerde bir dışarda vuruyor

Ermeniler Lyon Konsolosluğumuzu bastı

Fransa'nın Lyon kentinde konsolosluk binasına giren iki terörist içerdekileri kurşun yağmuruna tuttu: 4 yaralı

Atina'da şehit edilen diplomatımızla kızının cenazeleri bugün getiriliyor

Kardeşi yüzünden başı her gün derde giriyor

Carter: "Suçlu kardeşim de olsa ceza görecek"

Rumelihisarı'nda yeni bir müzik fırtınası: Nükhet Duru

Akademiler öğrencileri dava açmaya çağırdı

Müslüman ülkeler İsrail'e ambargo konulması için harekete geçiyor

Köşkteki anlaşma Meclis'te bozuldu

CHP Grubu'nda Maliye Bakanı'yla ilgili gensoru imzaya açıldı

Lyon'u Ermeniler merkez seçmişti

Orgeneral Demirel 2. Ordu Komutanı oluyor

Fransa'dan mütecavizlerin bulunmasını istedik

Yarın mitkerek bir Gecesi

nırken diğerleri de Samatya mahallesini kana buluyorlardı. Bunu dehşet dolu 18 saat takip etti. Dinamitler patlatıldı. Her yerde askerlerin başlarına Ermenilerin pencerelerden fırlattıkları bombalar yağdı. Cuma namazı için camiye giden Sultan hedef alındı. Dünyadaki hangi ulus böyle bir saldırıya ibret verici bir cezayla karşılık vermez?"
Pierre Loti bunları yazıyordu.

Peki 14 Ağustos 1896 tarihinde gerçekleştirilen bu saldırının sorumlusu olan Ermeni teröristlere ne olmuş? Büyük devletlerin baskısı ile herhangi bir ceza almadan kurtulan bu teröristler, İngiltere'nin Berlin büyükelçisi olan Sir Edgard Vinsel'in yatıyla Marsilya'ya götürülmüşler.

Bu gerçekler artık bazı Avrupalı devlet adamlarının da gözünden kaçmıyordu. Fransız Dışişleri Bakanı Hanotaux, 1896 yılının Kasım ayında Mecliste yaptığı bir konuşmada şöyle diyor: "Türkiye'nin bugün söz konusu olan bölgelerinde Ermeniler nüfusun sadece %13'ünü teşkil ediyor. Ermenilerin hedefi Osmanlı yönetiminin aşırılıklarını sürekli olarak dile getirerek Avrupa'da bir Haçlı zihniyeti yaratmaktır."

Bir Ermeni, Amerikada 2 Konsolosumuzu öldürdü

Öldürülen Baş konsolos

Öldürülen yardımcı konsolos

KAATİL MANYAK ERMENİ

İKİ KONSOLOSUMUZ TUZAĞA DÜŞÜRÜLDÜ

ABDULHAMİD'E AİT BİR TABLOYU BİZE İADE BAHANESİYLE

Fransızlar bu gerçekleri görmeye başlıyor, ama Amerika için aynı şeyi söylemek kabil değil. 1896 yılında Ermeni propagandasının etkisi altında kalan Amerikan Temsilciler Meclisi ve Senatosu Osmanlı İmparatorluğunu kınayan kararlar alıyorlar.

Daha sonraki yıllarda Ermeni saldırıları ve propagandaları devam ediyor ama gerçekleri gören Avrupalı bazı yazarlar da bunlara karşı tepkilerini dile getiriyorlar.

Pierre Loti 23 Ocak 1921 tarihinde L'Oeuvre Dergisinde o zamanın Dışişleri Bakanı Aristide Briand'a yazdığı açık mektupta şunları söylüyor: "Ermenistan'da Katliamlar kitabımda kanıtların ve tanıkların desteğiyle söylenebilecek her şeyi söyledim: öldürmelerin karşılıklı olduğunu, Ermenilerin sahip oldukları Hıristiyanlık sıfatını kullanarak Batının bağnazlığını Türkiye'ye karşı kışkırtmak için yaptıkları şikayetlerdeki çılgınca abartmaları anlattım."

Peki Rusya'nın ve diğer ülkelerin bu konudaki yaklaşımı neydi? Rus Çarı II. Nikolas Ermenilere hitaben yaptığı bir konuşmada şöyle diyordu: "Ermeniler! Sizi baskı altına alan despotizmden ve esirlikten kurtulmanın zamanı gelmiştir. Çarın Asasi'nın altında kardeşlerinize katılınız!"

Bir Ermeni yazar Çarın bu çağrısına 22 Kasım 1914 yılında "Tribune de Geneve" gazetesinde şöyle cevap veriyor: "Bütün Rusların Çarı ve Ermenilerin Kralı 200 bin Ermeni'nin süngüsünden etkilenmiştir ve bizim lehimize konuşuyor. Ermenistan, Çarın bu çağrısına gururla karşılık veriyor: "Majesteleri, sizin bu çağrınıza katılmaya hazırız!" diyor.

Peki bölgedeki Rus yetkilileri, Ermeni çetelerinin Aanadolu'nun Doğusundaki örgütlenmeşleri hakkında ne diyor? 3 Aralık 1910 tarihinde Bitlis'teki Rus Konsolosu hükümetine gönderdiği raporda şunları yazıyor: "Taşnak Partisinin merkezi Muş'tadır. 100 bin üyeleri var. Bu örgüt 20 komiteye 100 alt komiteye ve 8000 gruba ayrılmıştır. Bunlar evvelce toprağın altına sakladıkları silahları şimdi çıkartmışlardır. Ermeni köylüler Taşnakların baskıları ve tehditleriyle onlara katılmak zorunda bırakılmışlardır."

Savaştan sonra Paris'te yapılan Barış Konferansına katılan Bogos Nubar Paşa Times Gazetesinin 27 Ocak 1919 tarihli nüshasında yayınlanan demecinde Ermenilerin savaşın başından beri müttefik ülkelerin askerleriyle birlikte Kafkasya'da, Mezopotamya'da, ve Filistin'de çarpıştıklarını, sadece Rus ordusunda 150 bin silahlı gönüllü Ermeni'nin bulunduğunu söylüyor.

Peki Türkiye'nin doğusundaki Ermeniler ne yapıyordu? 1919-1922 yılları arasında Türkiye'yi ziyaret ederek yaptığı araştırmaları ve izlenimlerini Angora isimli kitabında yayınlayan Jean Schlicklin isimli Fransız gazeteci ve yazar, Ermeni çetelerinin Türk ordusunu arkadan vurduklarını, küçük birliklere saldırdıklarını, ikmal konvoylarını ele geçirdiklerini, depoları havaya uçurduklarını yazıyor. Ve ayaklanma başlattıkları Van

şehrini Ruslara teslim ettiklerini anlatıyor. Osmanlıların buna karşı bir tedbir olarak bölgedeki Ermenileri ülkenin iç kısımlarına naklettiklerini ve bu tehcirin Van'ın Ermeni birlikleri tarafından işgalinden sonra başlatıldığını yazıyor.

Ermeni saldırılarına uğrayan bazı Müslümanların da zaman zaman bu konvoylara saldırıda bulunmaya yeltendiklerini, ancak bölgede yaşayan Türklerin bu saldırılara engel olduklarını söylüyor.

Aynı yazar Osmanlı ordusunun çekildiği bölgelerde yaşayan Türk'lerin göç etmek zorunda kaldıklarını, açlık, soğuk ve hastalık yüzünden çok sayıda Türkün hayatını kaybettiğini Ermeni konvoylarına saldıran bazı soyguncuların aynı zamanda göç eden Müslümanlara da saldırdıklarını belirtiyor.

Schlicklin 1919 yılının sonuna kadar bölgedeki 100 Türk köyünün yakıldığını ve burada yaşayan 135 bin kişinin katledildiğini anlatıyor.

Ayrıca Digor kasabasının 58 köyünün tahrip edildiğini ve orada yaşayan 15 bin Türkün de katledildiğini söylüyor.

O tarihlerden itibaren Amerikan basını sürekli olarak Türklerin Ermenilere zulüm yaptığı yolunda bir sürü asılsız iddiayı dile getiriyordu.

Bu iddialar o kadar ileri gitmiş ki 1914 yılında Washington'a tayin olunan Ahmet Rüstem Bey Evening Standard gazetesine verdiği bir demeçte Amerikan basınındaki bu tek taraflı yayınları şiddetle eleştirmiş. İngilizlerin Hindistan'da, Fransızların Cezayir'de yaptıkları zulmün örneklerinden bahsetmiş. Amerikalıların Filipinlerde sivil halka yönelik şiddet eylemlerini dile getirmiş, Kızılderililerin uğradığı zulmü anlatmıştı.

O cesaretli ve görevini hiçbir baskıya boyun eğmeden yerine getiren bir büyükelçiydi. Sonunda Başkan Wilson'ın tepkisi üzerine sadece 3,5 ay görev yaptığı Washington'dan ayrılarak İstanbul'a döndü. Ama onun bu kararlı duruşu bugün bile Türk diplomasisinin gurur sayfalarında yer alıyor. Benzeri konuda güçlü bir mücadele veren eski Paris Büyükelçimiz Hasan Esat Işık da ülkemiz için gurur kaynağı olmuştu. Ermenilerin Marsilya'da sözde bir soykırım anıtı dikmesine Fransız Hükümeti'nin engel olmaması, hatta bir Fransız Bakanın bu anıtın açılış törenine katılması üzerine derhal görevinden ayrılarak Ankara'ya dönmüştü.

O yıllarla ilgili olarak dünyada yapılan yayınların çoğunda hep Müslüman Türklerin Ermenileri nasıl katlettiğine dair iddialar yer alır. Ermenilerin öldürdüğü Türkler hakkında bir bilgiye rastlamak zordur.

Oysa, Devletimizin resmi arşivlerine göre Ermenilerin o yıllarda katlettikleri Türklerin sayısı 518 bindir.

Bu katliamlar niçin göz ardı edilmiştir? Çünkü Birinci Dünya Savaşı yıllarında Ermenilere yönelik katliam iddiaları özellikle İngilizler tarafından başka amaçlarla yürütülen propaganda çalışmalarının malzemesi haline getirilmiştir.

Bu propagandaların hedefi desteklenen tarafın her zaman ve her konuda haklı, karşısındaki tarafın ise her zaman her konuda haksız olduğu inancını yaymaya dayanıyordu.

Churchill şöyle demişti: "Gerçek o kadar değerlidir ki, onun yalanlardan oluşan bir korumacılar ordusuyla korunması gerekir!"

İngiliz propagandasının başlıca hedefi Amerika'nın kendi yanında savaşa katılmasını sağlamaktı.

İngiltere'nin önde gelen 25 yazarını gizli bir toplantıya çağırdı. Aralarında Arthur Conan Doyle, Rudyard Kipling ve H.G. Wells gibi tanınmış yazarların da bulunduğu bu gruba İngiltere'nin politikasını destekleyecek kitap ve broşürler yazma görevi verildi.

Bu büro çalıştığı bina nedeniyle hep "Wellington House" olarak anıldı. Wellington House savaş sırasında çok sayıda kitaba ilaveten 1160 broşür yayınladı. En önemli düşman Almanya olduğu için bu yayınlarda öncelikle Almanlar hakkında bir çoğu tamamen gerçek dışı veya abartmalı bilgi ve yorumlara yer verildi. Alman askerlerinin savaş sırasında Belçika'da büyük zulüm yaptıkları, çocukları süngüleyerek öldürdükleri, bebeklerin ellerini kestikleri, Belçika halkını açlığa mahkum ettikleri gibi iddialar bu yayınlarda işlendi. Londra'da yayınlanan Financial Times gazetesinin Haziran 1915 tarihindeki bir nüshasında Alman İmparatoru'nun üç yaşında Belçikalı bir çocuğa işkence yapılması için bizzat talimat verdiği iddiasına yer verilmekteydi. Ünlü yazar Rudyard Kipling London Morning Post gazetesinde yayınlanan bir yazısında "Dünyada iki kate-

gori vardır: İnsanlar ve Almanlar" diyordu.

Savaş bittikten sonra İngiliz Dışişleri Bakanı Chamberlain 1925 yılının Aralık ayında Avam Kamarasında yaptığı bir konuşmada Almanlara karşı yayınlanan Mavi Kitaptaki dehşet verici Iddiaların aslında bir "propaganda yalanı" olduğunu itiraf etmek zorunda kaldı. Ancak Türkler aleyhinde yayınlanan Mavi Kitap için bunları söylemedi. Biz 23. Dönemde Meclis olarak bu konuda açıklama yapılmasıonı İngiliz Parlamentosundan istedik. İngilizler bunun bir propaganda kitabı olduğunu itiraf ettiler ancak içeriği hakkında birşey söyleyemeyiz dediler.

1938 yılında İngiliz yazar ve diplomat Harold Nicolson, Parlamentoda yaptığı bir konuşmada "Birinci Dünya Savaşında lanet edilecek derecede yalan söyledik" dedi.

Wellington House'un savaş yıllarında yayınladığı kitaplar arasında "Türklerin, Yahudileri, Slavları, Arnavutları, Arapları ve özelikle Ermenileri nasıl katlettiği" yolunda iddialar içeren 40'a yakın kitap var. Toynbee'nin kitaplarından birinin başlığı şöyle: "Türklerin Caniyane Tiranlığı". Kitaplardan biri de Türklerin Ermenilere yaptığı iddia edilen mezalimle ilgili. Kitabın başlığı "Osmanlı İmparatorluğunda Ermenilere Yapılan muamele, 1915-1916." Mavi Kitap olarak da tanınan bu kitabın yazarları Arnold Toynbee ve Viconte Bryce.

Bu ve benzeri yayınlarda yer verilen iddiaların kaynağı ise Türkiye'de o tarihlerde görev yapan Amerikan Misyonerleri Heyeti. Misyonerler Türkiye'ye ön yargılarla gelmişlerdi. 1920'li yıllarda İzmire gelen Misyoner Heyeti Başkanının ilk sözü şu olmuştu: "Bu günah İmparatorluğunu yıkmak ahdım olsun".

1915 ile 1923 yılları arasında Türkiye'de görev yapan misyonerler heyetinin raporlarını okuyanlar "Türklerin hiç bir zaman zulme uğramadığı, hep onların zulmettiği, Türklerin eğitimden nefret ettiği, eğitilmiş insanları katlettiği, hiç bir Hristiyanın Osmanlı yönetiminde görev almadığı, ancak Türklerin Hristiyanlara ihtiyaç duyduğu, zira Türklerin ırk olarak doktor, dişçi, terzi gibi mesleklere sahip olma yeteneğinin bulunmadığı" gibi gerçek dışı ve küçültücü ifadelere yer verildiğini görürler.

Amerikan halkı Türkler aleyhindeki bütün iddiaları İngiliz kaynaklarından ve İngiliz görüşlerine göre öğreniyor, o zamanlar bunların İngiliz propagandasının bir ürünü olduğunu dahi bilmiyordu. Bu haberleri Amerikan kamuoyuna Parker isimli bir Kanadalı'nın kurduğu bir teşkilat dağıtıyordu. Parker'in listesinde 170 000 Amerikalının adresi vardı. Bunlar arasında 555 Amerikan gazetecisi de bulunuyordu.

Savaştan sonra gerçekler Amerika'da da anlaşılmaya başlandı. Amerika'da yayınlanan The Nation gazetesi 18 Nisan 1923 tarihli nüshasında "Artık herkes biliyor ki, savaş yıllarında gazetelerimizin sütunları yalanlar ve propaganda zehirleriyle doluydu" diyordu.

Birinci Dünya Savaşının başlarında kurulan İngiliz Savaş Bürosunun varlığı ve çalışmaları hakkında 1935 yılına kadar kamuoyuna hiç bir bilgi verilmedi. Zaten Wellington House'un çalışmaları ile ilgili bilgileri içeren dokümanlar yakılarak imha edilmişti. Gene de bazı tarihçiler, tesadüfen yakılmamış bazı belgelere ve yayınlara ulaştılar. Justin McCarthy'nin yaptığı araştırmalar Türkler aleyhinde yapılan suçlamaların kaynağında çoğunlukjla misyonerlerin ve Ermeni Taşnak Partisi mensuplarının bulunduğunu ortaya koydu.

Türklere yönelik bu insafsız propagandalara tepki gösterenler de oldu: Ünlü yazar Claude Farrere, 1922 yılında Paris'te verdiği bir konferansta şunları söylüyordu: "Dünyanın Türkleri hatalı olarak görmesinde şaşılacak ne var? Düşünün ki, Türklerin düşmanlarının parası var ve para her kapıyı açıyor. Türkler çok konuşkan olmayan bir millettir. Buna karşı onların düşmanları çok konuşkandır ve tezlerini büyük bir maharetle ortaya koyuyorlar. Onların en büyük silahı yalandır. Düşmanları Türkleri yalanlarla bombardıman ediyor. Bu nedenle bilgisiz insanların gözünde Türklerin haklı, Türk düşmanlarının haksız sayılması mümkün mü?"

Propaganda belgelerinde yer alan Ermenilere Osmanlı İmparatorluğunda hiçbir zaman üst düzeyde görev verilmediği iddiasını da Devlet arşivlerindeki belgeler yalanlıyor. O belgelerdeki bilgiler 19. yüzyılın sonlarında 20. yüzyılın başlarında pek çok Ermeni'nin Osmanlı Devleti'nin en üst makamlarında görev yaptıklarını gösteriyor.

Birçok Bakanlığın başında Ermenilerin bulunduğunu isim

Teröristlerden 1'i ölü, 2'si yaralı ele geçirildi

ASALA ESENBOĞA'YI KANA BULADI

BÜLENT ESKİNAT
SÜREYYA ORAL
ANKARA

ERMENİ terörist örgütü ASALA'yo bağlı 5'i militan dün Esenboğa Havalanı'nda düzenledikleri bombalı ve otomatik silahlı saldırıda 5'i polis, 9 kişinin ölümüne neden olmuştur. Güvenlik güçlerinin girişiği operasyon sonunda teröristlerden 1'i ölü, 2'si yaralı olarak ele geçirilmiştir. Teröristlerin attığı bomba ve bodeisiz açtığı ateş sonucu 72 kişi de yaralanmıştır.

Olayın gelişmesi

Esenboğa Uluslararası Havalanı'nın dış hatlar Peronu'na dün saat 15.45 civarında bazı ve Ermeni ASALA örgütü üyesi olduğları sanılan 3 Ermeni terörist önce bombe patlatmışlar, ardından da ellerindeki otomatik silahlarla etrafa ölüm kusmışlardır. Havalanındaki güvenlik kuvvetlerinin açtıkları ateş sonucu teröristlerden ikisi yaralarak

Doğan Yurtman Havalanını durağını geldi, Şükrü Başaran, Nahit Gül, Mevlüt Güney, Mehmet Ali Baş görevler mavzisi, Orhan Uğurlu polisi, Kamil Akdoğan polisi.

Yaralı teröristin kimliği belirlendi

Esenboğa Havalanı'nı kana bulayan ve güvenlik kuvvetlerince yaralı olarak ele geçirilen Ermeni teröristlerden birinin adının Leon Ekmekçiyan olduğu belirlenmiştir. 25 yaşındaki teröriste Ankara Tıp Fakültesi Hastanesi'nde ameliyatı alınmıştır.

Esenboğa'ya kana bulaşan ve yanılı olarak ele geçirilen Ermeni teröristlerden Leon Ekmekçiyan'ın Türkiye'nin Rotterdam Başkonsolosunun eşini saldırı düzenleyen Pasyamin Evingelli ile akraba olduğunu öğrenmiştir.

Pasyamin Evingelli'nin Türkiye'deki yakınları arasında bulunan halkı Meryem Evingelli saldırıdan sonra Cadesine bağlı siyledir:

SSK hastanesindeki diğer yaralıların kimlikleri ise şöyledir:

İsmail Bingöl, Osman Kürkçü, Serafettin Güneş, Burunuz Selik, Yusuf Şamlı, Nüfüs Tunalı (5 yaşında), Ülkü Tunalı, Bilgin Tanalı, Sıdı Kanatsız, Fikriye Yaşayacak, Fikret Yaşayacak, Fikret Açıkıkır, Hüseyin Şahin, Sedat Şehirlü, Atilla Bahçe, Necati Kürkçü, Maktulo Körkçü, Ferdinand Yeşayacak, Fikret Orakli, Bilgin Kürkçü, Kerem Kaya, Doğan Yurtman, Gazi Körkçü.

< III > INE HASTANESİ:

NOTLAR... Esenboğa'daki kanlı Cumartesi

KIMI yolcusunu karşılamak, kimisi ise eşine, işine gitmek üzere gelmişlerdi Esenboğa Havalanı'na. Annesine rahatının kalkış saatlerini ya da tehlili aşılacağını, pasaport işlemlerini yaptırmak üzere yolculan THY gişelerine çalışıyordu. Bir tatlı bir gürültüler gülüyordu. Esenboğa Havalanı'nın dışı görüntüsüydü bu... Ta ki saatler 15.45'i gösterdiğine kadar.

Dış hatlar yolcu salonunda birden bire bir patlama duyuldu. Önce "tıp" sanıldı. Ancak pıchırazın ardından otomatik silahların çıkardığı çocuk dinlemeksizin çevreye ölüm kusması ile Esenboğa Havalanı'nda kanlı Cumartesi başladı...

Canlar, çevreyeler kırılmış, tüm çevre kana bulanmıştı. Bombayı silahlı çeşitli yerlerinden yaralanan vatandaşlar taksilerle hastanelere yetiştiriliyordu. Ankara'dan özel uçuşu tüm gelmişti. Çelik eşlik ve kuşun öğrenci başlıklarını giyen güvenlik kuvvetleri, dış hatlar salonunun restoranına çember içine aldılar.

Heyecanlı bir bekleyiş hüküm sürüyordu. Kim ölü, kim yaralandı, teröristler kim, belli değildi. Nereden ateş açılacağını bilmemeleri ellerî tetikte bekleyenleri daha bir tedirgin etmekteydi. Özel uçuşu düşecek yolcu sayısı saatler birikmeye başlamıştı. Ankara Sıkıyönetim Komutanı özel olarak gelmişti. Ancak bir ere uzaklarda bir yerlerde ateş talimleri yapılıyor. Belki gürültüden operasyon için...

Heyecanlı bekleyiş sürerken restoranda önce bir kan-koca arasında bir çatışma ve bir Alman turist kaçmayı başardı. Bir Amerikalı kadın ise terörizm karşısında aciz olduğu yaralardan dolayı sedyeden kaçmayı başarmıştı.

Teröristin elindeki yaralar terörizm Ermeni ASALA Örgütü mensuplarına ve Türk hükümetine Türk temsilcilerine kötü niyetini açıklıyorlardı.

Yüzüne tüm hınırla, ele kanlı teröristi vurmuşlar. Ama rehineler arası girdiği için ateşe etmemişler. Hepsi ile aslı süreç sorumlularla silahlarına. Arkadaşları sebet olmuştu. Onlarını kanına yerde bırakmayacaklarını söylüyorlardı. Tam bu sırada rehinelerdi önce bombayı patlattı, arkasından diğerleri ateş ve arından da otomatik silahla taramış...

Ateşe karşılık verildiğinde. Ama ateşi durmuştu tüm için. Kapıya birkaç daha yaklaşmıştı. Ancak teröristleri rehine bir kadın tümden birine yönelmiş ve nedense bir eğilik atmıştı. Aynı anda teröristle gerde ünü ve pencereyi kırarak ağırca atladı. Daha havadayken yaptıkları ateş açmaya çalıştı. Hâlâ ateş Ağbaba adlı kimliyesi, teröristi havada nişanlıştı bile...

Yaklaşık iki saat süren operasyon başarı ile sona erdiği. Ancak yaralı sekiz yolcu ölümü. Teröristi vuran Ağbaba

isim biliyoruz. Fakat en ilginci şu: Padişahın şahsi servetini yöneten Hazine-i Hassa Nezaretinin başında 1880-1908 yılları arasında 28 yıl boyunca sırasıyla Hagop Paşa Kazasyan, Mikail Efendi Portakalyan ve Ohannes Sakız Efendiler görev yapmışlardı. 1912 yılında Dışişleri Bakanlığını Kapriyel Noradunkyan üstlenmişti. 1876 yılında Parlamentoda Ermenilerde dahil 46 Gayri- Müslim milletvekili vardı. 1908 Meclisinde de gene Müslüman olmayan milletvekilleri görev yapıyordu. Osmanlı İmparatorluğunda 7 Ermeni büyükelçi, 41 Ermeni üst düzey subay görev yapmıştı.

Şimdi bu tabloya bakarak Osmanlıların Ermenilere karşı soykırım uyguladığını iddia etmek mümkün müdür? O devirde, Osmanlı İmparatorluğuyla en yakın ilişki içinde olan ve olup bitenleri en yakından görüp tepit eden İngiltere Hükümetine göre mümkün değildir.

İngiliz Devlet Bakanı Barones Ramsey of Cartvale 14 Nisan 1999 tarihinde İngiltere Hükümeti adına Avam Kamarasında yaptığı açıklamada şöyle diyor: "…Osmanlı İdaresinin Ermenilerin yok edilmesi kararını kanıtlayacak bir belgenin yokluğu nedeniyle İngiliz Hükümetleri 1915 ve 1916'daki olayları soykırım olarak tanımamaktadır…Bizce 80 yıl önce cereyan etmiş olayların bugünkü hükümetler tarafından değerlendirilmesi uygun değildir. Zira bu olaylar hukuki ve tarihi tartışmalardır."

Aynı düşünceyi bir başka İngiliz Bakan Beverly Hughes da 24 Ocak 2011 tarihinde İstanbul'da gazetecilere verdiği bir demeçte hükümetinin görüşlerini şöyle dile getiriyordu: "Bir süre önce İngiltere Hükümeti Ermeni iddiaları konusunda sunulmuş olan delilleri gözden geçirdi. 1915 ve 1916'da meydana gelmiş olan olayların belgelerini inceledi. Bu olayların BM tarafından tanımlanmış olan soykırım tanımlamasına uymadığına karar verdi. Bu İngiliz Hükümetinin tutumudur ve değişmeyecektir."

Bu görüşler aynı zamanda dünyaca ünlü bilim adamları tarafından da dile getirilmiştir. Örneğin Amerika'da yaşayan 69 bilim adamı 19 Mayıs 1985 tarihinde yayınladıkları bildiride Amerikalar Temsilciler Meclisi'nce hazırlanan bir tasarıda Ermeni tezlerine hak vererek soykırım sözünün kullanılmasına açıkça karşı çıkmışlar ve tarihin tarihçilere bırakılmasını istemişlerdi. Bu bildiriyi imzalayanlar arasında Heath Lowry, Bernard Lewis, Justin McCarty, Dankward Rustov, Pierre Oberlink ve Stanford Shaw gibi bilim adamları da yer almaktaydı.

Bilim adamlarının bu uyarısı acaba Amerikan hükümeti ve devlet adamları tarafından yeterince dikkate alınmış mıydı? Pek sanmıyorum. Nitekim, Başkan Obama Senatör olduğu sırada Ermeni tezlerine hak veren ve soykırım kelimesini kullanan açıklamalar yapmıştı. Başkan olduktan sonra da her yıl 24 Nisan tarihinde yaptığı konuşmalarda soykırım sözünün İngilizcesini kullanmamakla birlikte Ermenilerin aynı anlamda kullandıkları Medz Yegern ifadelerine yer vermişti.

Amerikan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Jen Psaki şöyle diyor: "Uzun süreden beri pozisyonumuz, Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde ölümlerine yürüyen veya katledilen 1,5 milyon Ermeni'nin katledilmesinin yasını tutma ve bunu tarihi bir gerçek olarak tanımaya yöneliktir."

Peki bu iddiaların kanıtı var mı? Bir kere şu 1,5 milyon Ermeni'nin öldürüldüğü iddiaları nereden kaynaklanıyor? Fransız Dışişleri Bakanlığının resmi yayını olan ve 1893-97 yıllarını kapsayan Sarı Kitapta Anadolu'daki 15 ilin Müslüman, Rum ve Ermeni nüfusu yer alıyor. Bu illerde yaşayan Müslümanları sayısı nüfusu 9,5 milyon, Ermeni nüfusu ise yaklaşık 1 milyon. Doğu illerinde de Müslüman nüfusu Ermenilerden çok daha fazla.

İngilizlerin 1917 yılında yayınladıkları resmi istatistiklere göre Anadolu'daki Müslüman Türklerin sayısı 7,179 bin, Ermenilerin sayısı 576 bin. Doğu illerinde Müslüman Türkler 1,795 bin, Ermeniler 430 bin.

Uzmanların bu ve benzeri istatistikleri karşılaştırarak o bölgedeki nüfus hareketleri hakkında sağlıklı bir sonuca varmaları gerekiyor. İlk bakışta, Ermenilerin yanı sıra Müslümanlarda da büyük bir nüfus azalması görülüyor. Bu azalmanın en önemli nedenlerinden biri kuşkusuz yüzbinlerce Türkün Ermeniler tarafından katledilmesi.

Ama başında da söylediğimiz gibi bizim esas tartışmamız gereken konular başkadır. Onlar kendi kayıplarının hesabını sorarken biz niçin Türk kayıplarının hesabını sormayalım. 518 bin Türkün öldürülmesinin sorumlusu kimdir? Bu Türkleri katleden Ermeni komutanlardan herhangi biri yargılanıp cezalandırılmış mıdır? Öldürülen Türklerle ilgili olarak herhangi bir Ermeni yetkilisi Türk milletinden özür dilemiş midir, üzüntülerini dile getirmiş midir? Büyük ülkelerin devlet adamlarından herhangi biri 1915 olaylarına değinirken o tarihte Ermenilerce öldürülen Türkler hakkında bir üzüntü beyanında bulunmuş mudur?

Daha yakın tarihlere gelelim. 2015 yılı sözde Ermeni soykırımı iddialarının 100. yılıdır. Peki başka neyin yıldönümüdür? Ermeni ASALA terör örgütünün Türk büyükelçilerini öldürmeye başlamalarının 40. yıldönümüdür. Bu cinayetleri işleyen ASALA teröristlerinin pek azı Batı ülkelerinde yakalanıp kısa süreli hapis cezasına çarptırıldı. Diğerleri izini kaybettirdi. ASALA terör örgütü mensubu olup da Ermenistan'a dönenlerden yakalanan, yargılanan ve cezalandırılan oldu mu? Tam tersine Erivan'da ASALA teröristlerini anmak için büyük bir anıt yapıldı. Biz bütün bunların hesabını sormayacak mıyız?

ASALA Ermeni terör örgütü ile Kıbrıs Rum EOKA terör örgütü ve PKK terör örgütünün nasıl işbirliği yaptığını araştırmayacak mıyız? Devletimizin bu konudaki arşivlerimiz açmayacak mıyız? En azından değerli gazeteci Uğur Mumcu'nun bu işbirliği konusunda yazdıklarını değerlendirmeyecek miyiz?

Daha yakın tarihlerdeki Hoca Ali Katliamının sorumlularından hesap sorulmayacak mıdır? Çoğunluğu kadın ve çocuk olmak üzere 613 Azeri soydaşımızın vahşice öldürülmelerinin sorumluları kimlerdir? O saldırıda Ermenilerin komutanlığını yapanlardan hangileri daha sonra Ermenistan Devletinin yüksek makamlarına getirilmişlerdir?

Bugün bile hala Azeri topraklarının %20'sinin Ermenistan tarafından işgal edilmeye devam edilmesinin hesabını sormayacak mıyız? 1 milyon Azeri'nin o topraklardan göçe zorlanmasının hesabını sormayacak mıyız?

Bütün bu acı gerçekler ortadayken Ermenistan ile gizli görüşmelerin sonucunda iki protokolün imzalanması doğru bir iş mi olmuştur? Ne yazık ki, bu protokollerde Ermenilerin talepleri ve beklentileri yer almakta, Yukarı Karabağ sorununa hiç değinilmemekte, Kars Anlaşmasından hiç bahsedilmemekte, ve Ermenilerin soykırım propagandalarını durduracaklarına dair en ufak bir taahhüt yer almamaktadır.

100 yıl önce cereyan eden olayları inceleme görevi tarihçilere aittir. Uzak geçmişten bugünün siyaseti için malzeme çıkartmaya çalışmak doğru değildir.

100 yıl öncesinin olayları dolayısıyla Türkiye'yi sanık iskemlesine oturtmaya çalışılarak ülkemizden başka konular için taviz beklenmesi hiç doğru değildir. Bakınız 2001 yılından itibaren 5 yıl süreyle iki ülkeden bazı aydınları ve eski devlet adamlarını bir araya getirerek Türk-Ermeni Yakınlaştırma Komitesi (TARC) adıyla bir girişim başlatan American Atlantic Council Derneğinin yöneticilerinden David Phillips kısa bir sürre önce yayınladığı TARC başlıklı kitabında şunları söylüyor: "Türkiye ne zaman Amerika'nın Ortadoğu politikasına ters düşmüşse, Amerikalılar Ermeni soykırımı iddialarını Türkiye üzerinde bir baskı unsuru olarak kullanmışlardır."

Şimdi bütün bu geçekler ortadayken bizim hala bütün zamanımızı ve enerjimiz 100 yıl önceki iddialarla israf etmemiz doğru mudur?

24 Nisan, Lemkin ve Ötesi: Kurgular ve Gerçekler Üzerine...

Doç. Dr. Mehmet Akif OKUR
Gazi Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler
Öğretim Üyesi

Ermeni lobilerinin hayli uzun zamandır dünya çapında hazırlandığı 1915 olaylarının 100. yılıyla ilgili takvim ilerliyor. Ermeni tezlerini bideviye tekrarlayan propaganda çarkının ivmesi, 24 Nisan'da önemli bir hıza ulaşacak. Ancak tartışmalar, bu tarihten sonra da bazen ısınıp kimi zaman soğuyarak gündemimizin bir kenarında durmaya devam edecek. Bu yazıda, meselenin bütününe ilişkin bazı notlar ile özellikle son dönemde sık vurgulanmaya başlanan "Lemkin Argümanı" hakkındaki düşüncelerimi aktarmaya çalışacağım.

Türkiye'nin "soykırım" iddiaları karşısındaki haklı tezlerini destekleyen birçok bilgi ve belge tarihçiler tarafından ortaya konulmuş vaziyette. Bunları tekrarlamayacak, ancak nasıl bir muhatapla yüz yüze olduğumuzu kısaca hatırlatmak için bazı noktalara temas edeceğim. Geçtiğimiz yüz yıl boyunca Ermeni diasporasında ki etkin unsurların 1915 olaylarıyla ilgili tavırlarının evrimi dikkatle izlendiğinde, tehcirle kabaran öfke ve intikam dalgasının daha II. Dünya Savaşı yıllarına ulaşılmadan küllenmeye başladığı görülür. Suikastler ve davalarla geçen sıcak evrelerini arkada bırakan çatışma, 1930'larda diasporanın kalesi ABD ve Türkiye arasındaki geride kalan malların tazminine ilişkin uzlaşmayla "soğuma" dönemine adım atmıştı. Ancak, 1951'de yürürlüğe giren BM Soykırım Sözleşmesi'ni 1915 olayları için kullanma düşüncesi, göçmen olarak yaşadıkları ülkelerde ciddi kimlik sorunlarıyla boğuşan diasporaya varoluşunu bağlayabileceği bir ülkü verdi. Genç kuşakların Amerikan-Fransız vb. kimlikleri karşısında bocalayışı diaspora içinde varoluşsal bir kaygı kaynağına dönüşmüştü. "Soykırım" iddialarının sürekli gündemde tutulması, diasporada doğup-büyüyenlerin "Ermeni" aidiyetinden koparak beraber yaşadıkları geniş topluma asimile olmalarını engelleyebilir miydi? Eğer Türkiye, "soykırım" suçlamasını kabule zorlanabilirse elde edilebilecek maddi-manevi kazanç çok büyüktü. Hiç olmazsa, yapılacak propaganda dünyada Ermenilere yönelik sempatiyi diri tutarak elde dilmiş bazı avantajların devamını sağlayacaktı. Diaspora ayrıca, yeni vatanlarına Türkiye'ye karşı gerektiği zaman kullanılabilecek güçlü bir ahlaki baskı aracı da sunuyordu.(1)

1960'larla birlikte, Ermeni diasporasının Türkiye'ye karşı aktivizminin yükselmeye başladığını, buna paralel olarak da yeni bir hafıza inşası sürecinin işlediğini görüyoruz. Tehcire fiilen maruz kalan kuşak tarihten çekilirken, "soykırım" kavgası tehcirle ilgili doğrudan deneyime sahip olmayanların elinde şiddeti eksilmeyen bir kin bayrağına dönüşüyordu. Ermeni tarihçiler ve destekçileri, 1915'te yaşananları ilgili BM Sözleşmesine uydurabilmek için gerçekliği yeniden hem metinlerde hem de Ermenilerin zihinlerinde inşâ ettiler. Türkleri canavarlaştıran siyah-beyaz tarih tasavvuru, olguları yeniden imâl ederken ürettiği gerçekliği de etkili bir kin diplomasisi mekanizmasının hizmetine sundu. Şu küçük örnek bile, olguların değişim süreci hakkında fikir yürütmemiz için yeterlidir. Encyclopedia Britannica'nın 1918 baskısında tehcirde hayatını kaybedenlerin sayısı 600.000 olarak verilmekteydi. Türkiye'ye

karşı "soykırım" ithamlarının aktivizmle desteklenmesiyle birlikte ölüm istatistikleri de kabartılmaya başlar. Britannica'nın 1968 baskısında bu rakamın 1.500.000'e yükseldiğini görürüz.

Bu dönemden itibaren Ermeni tarih yazıcılığının kılavuzu, bütünüyle Soykırım Sözleşmesi'dir. Ancak, üretilen geniş literatür, kitlelerin duygularını hareketlendirecek bir etkileyiciliğe sahip olsa da, Sözleşmedeki "soykırım" tanımının 1915 olaylarına uygulanabileceği iddiasını bağımsız gözlemcileri ikna edecek biçimde delillendirememiştir. Tehcirin, Ermenileri yok etmek için planlandığı propagandası kesin dayanaklardan yoksundur. Elimizde, bu iddianın aksini gösteren birçok somut veri bulunuyor. Türk kaynaklarını bir tarafa bırakalım, ABD Dışişleri Bakanı Robert Lansing'in Başkan Wilson'a yazdığı 21 Kasım 1916 tarihli raporda yer alan şu ifadeler, her yıl 24 Nisan'da açıklama yapan Washington'un bile o dönemde uygulamayı eleştirse de bir yöntem olarak tehcire itiraz etmediğini gösteriyor:

"…Ermeniler örneğinde; onların (Ermenilerin) Osmanlı Hükümeti'ne karşı meşhur sadakatsizliklerinin ve yaşadıkları toprakların askeri harekat alanı içinde oluşu gerçeğinin onları (Ermenileri) evlerini terk etmeye zorlamak hususunda az ya da çok haklı bir zemin oluşturduğunu görebildim…"(2)

Paris Barış Konferansı'na Ermeni delegasyonunun başı olarak katılan Bogus Nubar Paşa'nın şu sözleri, Amerikan Dışişleri Bakanı'nın tehcir için meşru gerekçe saydığı "sadakatsizlik" tespitini doğrulamaktadır:

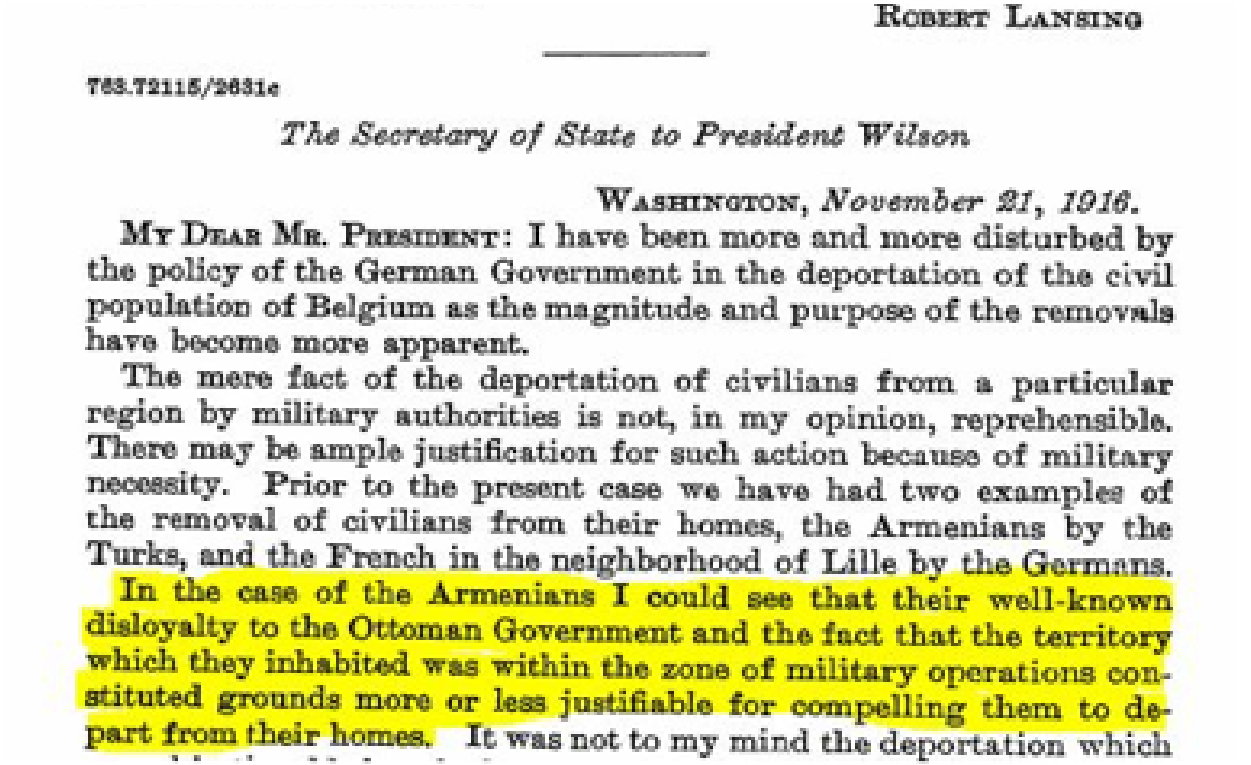
"…Açıktır ki bu yardım ve rehberlik, Müttefiklerin davası için gösterdiğimiz yorulma bilmek sadakatimize misilleme olarak Türkler tarafından… Harap edilen ülkemizi yeniden inşaya başlarken bizim için vazgeçilmez olacaktır…"(3)

Bu türden beyanların önemini, "soykırım" tartışmalarında kullanılan argümanlara aşina oldukça farketmeye başlıyorsunuz. Son dönemde sık işitmeye başladıklarımızdan biri de "soykırım" teriminin mucidi Raphael Lemkin'le ilgili. Lemkin'in "soykırım" kavramını 1915 olaylarını düşünerek tasarladığını ileri sürenler, mahkeme kararına gerek olmaksızın hükmün verildiğini ima ediyorlar. Bu yaklaşıma göre; Soykırım Sözleşmesi'nin dayandığı kavramı inşa eden kişi 1915 olaylarını model almışsa, olan-biteni tartışmanın manası da zaten kalmıyor.

Bu yaklaşımı iki düzeyde ele alabiliriz. Öncelikle, sözleşmeye yaptığı katkının derecesi ne olursa olsun bir uzmanın düşüncelerini hukukun kararı yerine koyamayacağımızı bilmeliyiz. Yani, Lemkin'in 1915 olaylarına yaklaşımına dair ileri sürülenleri aynen doğru saysak bile buradan tehcirin hukuken soykırım olduğu hükmüne ulaşamayız. Bunun için BM Genel Sekreter Sözcüsü Stephane Dujarric'in de yakınlarda ifade ettiği gibi; bir yasal merciinin "soykırım" tanımlamasını kabul eden hukuki bir karar vermesi gerekiyor.

Peki, acaba Lemkin, 1915 olayları hakkında gerçekte ne söyledi? Söylediklerinin amacı neydi? Sözlerini makul biçimde nasıl yorumlayabiliriz?

Bu soruların cevabını bulmak için işe kronolojiden başlayabiliriz. Acaba Lemkin, "soykırım" kavramını ilk kez ne zaman kullanmıştı? Lemkin'in çalışmaları ile ilgili olarak karşımıza çıkan ilk durak 1933'teki Madrid Konferansı'dır. Lemkin burada dini ve etnik grupların yok edilmesinin engellenmesi meselesini işleyen bir tebliğ sunar; "Les actes constituant un danger general (interétatique) consideres comme delites des droit des gens"(4). Ancak, tebliğinde ne 1915, ne de "soykırım" vardır. Bunun yerine, "terörizm", "vandalizm" ve "barbarca eylemler" ifadelerini

ROBERT LANSING

763.72115/2631c

The Secretary of State to President Wilson

WASHINGTON, *November 21, 1916.*

MY DEAR MR. PRESIDENT: I have been more and more disturbed by the policy of the German Government in the deportation of the civil population of Belgium as the magnitude and purpose of the removals have become more apparent.

The mere fact of the deportation of civilians from a particular region by military authorities is not, in my opinion, reprehensible. There may be ample justification for such action because of military necessity. Prior to the present case we have had two examples of the removal of civilians from their homes, the Armenians by the Turks, and the French in the neighborhood of Lille by the Germans.

In the case of the Armenians I could see that their well-known disloyalty to the Ottoman Government and the fact that the territory which they inhabited was within the zone of military operations constituted grounds more or less justifiable for compelling them to depart from their homes. It was not to my mind the deportation which

görürüz. Konumuz açısında bakıldığında, Lemkin 1915'den 1933'e kadar geçen sürede "soykırım" kavramına henüz ulaşamamıştır. 1941'de, imkân bulan diğer bazı Polonya Yahudileri gibi, Nazi zulmünden kaçarak ABD'ye gelir. II. Dünya Savaşı yıllarında sevdiği yakınlarını da Nazi işgali yüzünden yitiren Lemkin'in üzerinde çalıştığı konu hakkında artık kişisel deneyimleri/travması ve özel bir tarihi oluşmuştur. 1944'te "Axis Rule in Occupied Europe" başlıklı çalışmasını yayınlar.(5) "Soykırım" ifadesi de ilk kez burada kullanılmıştır. Bu bilgilerin ışığında bakıldığında, "soykırım" kavramını doğuran şeyin 1915 olayları değil, Holocaust olduğunu düşünmemiz akla daha uygun geliyor. Aksi olsaydı, kavramla en azından 1933'te tanışabilmeliydik.

Ancak, bu hükme varabilmek için Lemkin'in 1915 olaylarıyla ilgili olarak Soykırım Sözleşmesi'nin kabulünün ardından yaptığı, anılarına yansıyan beyanlarını da açıklamamız lazım. Lemkin'in hatıraları ve otobiyografisi üzerine çalışanların yorumları şu ihtimali not etmemize imkân veriyor.(6) Lemkin, kendisini "soykırım" kavramına götüren yolculuğu anlatırken 1915 olaylarına da yer vererek, Soykırım Sözleşmesi'nin Nazi zulmünün mağdur ettiği grubun hukuk aracılığıyla intikamı gibi gözükmemesini temine ve daha genel bir ihtiyacın sonucunda ortaya çıktığını vurgulamaya çalışmış olabilir. 1959'da ölen Lemkin'in hayatının son yıllarında kaleme aldığı anıları, soykırım kavramı ve sözleşmesinden geriye doğru her ikisinin de yaslandığı meşruiyet zeminini pekiştiren bir yolculuktur.

Lemkin'in otobiyografisi uzun yıllar yayınlanamadı. Bu yüzden soykırım çalışmaları alanında kitabın yayınlanmamış taslaklarına atıflar yapıldığını görüyoruz. Tek bir taslağın değil, taslakların varoluşu da durumu daha fazla güçleştiriyordu. Lemkin'in kitabı, Donna-Lee Frieze'ın editörlüğünde 2013'te yayınlandı.(7) Ancak Frieze'nin aktardığı bilgilerden, taslakları elden geçirirken hangi düzeltmelerin kitabın ilk editörü, hangilerinin bizzat Lemkin tarafından yapıldığını bütünüyle kestiremediğini, kendisinin bazı kopuklukları birleştirmek ve kimi boşlukları doldurmak durumunda kaldığını anlıyoruz. Yani, elimizde ana gövdesi Lemkin'e ait olmakla beraber bütünüyle ona mal edemeyeceğimiz bir metin var. 1915 olayları ve soykırım ilişkisi gibi hassas meseleler tartışılırken bu nüansların bilinmesi önem taşıyor.

Bu çerçevede, Lemkin'in 1915'e dair yorumları hakkında şu notları düşmeliyiz. Lemkin, tehcirden

yalnız başına bahsetmiyor. Yayınlanan otobiyografisine göre 1915, tarihte ilgi duyduğu olaylar zincirinin bir halkası. Diğerleri; aslanlara atılan ilk Hristiyanlar'dan, Endülüslü Müslümanlara, Fransız Huguenotlara, 17. yüzyılda Japonya'daki Katoliklere ve Yahudilerin muhtelif yerlerde çektiklerine kadar geniş bir yelpazeye yayılıyor. Otobiyografide yerel Polonya gazeteleri, Lemkin'in 1915 olayları hakkındaki kanaatlerinin ilk kaynağı olarak karşımıza çıkıyor. Talat Paşa'nın katili Tehliryan'ın davasıyla ilgili analizleri ise 1915 olaylarına ilgisinin ana eksenini oluşturuyor. Referans yaptığı hadiseler, kaynaklar ve kullandığı dil, Tehcire bakışının titiz bir bilimsel çalışmadan çok, popüler bilgi kanallarından edinilen genel kanaat tarafından şekillendirildiğini gösteriyor. Tehliryan'ın oğlunun Süddeutsche Zeitung'a verdiği mülakatı okuyup "kahramanının" mahkemeye yalan söylediğini bilme şansı olsaydı, muhtemelen 1915'e dair diğer yanlış kabullerini de daha kolay görebilirdi. "1.200.000 kişinin sırf Hristiyan oldukları için öldürüldüğü" iddiasını hiç bir ampirik doğrulamaya ihtiyaç duymadan kabullenmesi gibi…

***

Ele almaya çalıştığımız örnekler, 1915 olayları hakkındaki kitlesel kanaatleri yönlendirmeye çalışan popüler argümanların biraz yakından incelendiklerinde tutarsızlıklarını nasıl gizleyemediklerini gösteriyor. Doğrudan büyük acılara maruz kalmış insanlar karşısında hissedilmesi gereken insanî empati ile maksatlı olarak abartılmış tarih yorumları ve sistematik propagandanın kabarttığı kini, önünde eğilerek tatmin anlamına gelen bugünkü çağrılar arasındaki fark çok büyük. Vicdani hassasiyetlerimizi korurken yüz yıl önce ihanete kurban verdiğimiz yüzbinlerce insanımızın üzerimize yüklediği manevi sorumluluğu da hissederek bunları göğüsleyebilmek için "soykırım" tezinin yaslandığı tarihi kurguların yanı sıra propaganda çarkını besleyen sahte ahlakçılıkla da yüzleşmemiz gerekiyor. "Kendimizle dost olmaya" karar verebilirsek, saldırı silahına dönüştürülen fiktif yas seremonilerine karşı korunmak için ilk önemli adımı da atmış olacağız.

DİPNOT:

(1) Doç. Dr. Haluk Özdemir, Diaspora Ararat'ı Ararken: Ermeni Kimliği ve Soykırım İddiaları, 22 Nisan 2015, http://www.ankarastrateji.org/haber/ermeni-kimligi-ve-soykirim-iddialari-1694/.

(2) Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, The Lansing Papers, 1914-1920, Vol: 1, s.42

(3) Stephen Bonsal, Suitors and Suppliants, The Little Nations at Versailles, Simon Publications 2001, s.229

(4) Raphael Lemkin, "Les actes constituant un danger general (interétatique) consideres comme delites des droit des gens," October 1933, http://www.preventgenocide.org/fr/lemkin/madrid1933.htm

(5) Raphael Lemkin, Axis Rule in Occupied Europe: Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress, Washington, CEIP, 1944.

(6) Donna-Lee Frieze, The, "Insistent Prophet", Totally Unofficial: The Autobiography of Raphael Lemkiniçinde, Raphael Lemkin, Donna-Lee Frieze, Yale University Press, 2013, s. XI vd.

(7) Raphael Lemkin, Donna-Lee Frieze(ed.), Totally Unofficial: The Autobiography of Raphael Lemkin, Yale University Press, 2013.

Geleneksel Ermeni Terör Politikası: Terörizmi Millileştirmek ve Hocalı Katliamı

Doç. Dr. Yalçın SARIKAYA
Giresun Üniversitesi
Öğretim Üyesi

Azerbaycan jeoekonomik ve jeopolitik önemi nedeniyle gerek Aras'ın güneyinde gerekse kuzeyinde tarih boyunca savaşlara, göçlere ve katliamlara sahne olmuştur. Bunların en taze olanı Hocalı faciası olmakla birlikte, Hocalı, Ermenilerin Türklere yönelik olarak gerçekleştirdiği soykırım girişimlerinden sadece birisidir. Hocalı'yı anlamak için Ermeni silahlı hareketlerinin geçmişine ve bunun Ermeni siyasal tarihi içindeki yerine bakmak gerekir.

Ermenilerin politikada terörü temel bir yöntem olarak belirlemeleri, şiddet eksenli bir siyasi tarih ortaya çıkarmıştır. Bu siyasi tarihin en temel özelliği doğrudan Türkleri hedef alan eylemlerin tarihi olmasıdır. Burada, Ermeni terör politikası üç temel evrede incelenmektedir:

Ermeni Terörizminin Başlangıcı (19. yüzyıl sonundan 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar)

İkinci Ermeni Terör Dalgası ve ASALA

Üçüncü Ermeni Terör Dalgası ve Azerbaycan

1) Ermeni Terörizminin Başlangıcı

Avrupa'daki güç mücadelesinin yeni bir safhaya girdiği, 1856 Kırım Savaşı ve sonrasındaki gelişmeler imparatorluklar çağının da son safhasına girildiğini göstermekteydi. Ancak Osmanlı tarihi açısından asıl önemli olay, Osmanlı-Rus Harbi (93 Harbi) olmuştur. Ermeni terörizminin ilk evresi bu kritik uluslararası politika eşiğinde başlamıştır.

Ermeni siyasal hareketleri, başlangıcından itibaren şiddet içerikli olmuş, siyasal hedeflerine korkutma yoluyla ulaşma amacını gütmüştür. Osmanlı Devletine karşı sömürgeci emeller besleyen İngiltere ve Rusya'nın kurdurduğu Taşnak ve Hınçak komitelerinin ülke içerisindeki kışkırtmaları sonucunda meydana gelen isyan ve katliamlarla Ermeni terörü uluslararası bir boyut kazanmıştır.

1890 yılındaki Erzurum, Kumkapı ve Birinci Sason isyanlarını 1892 ve 189'te Merzifon, Kayseri ve Yozgat isyanları takip etmiştir. Bunların ardından 1895 yılında Maraş'taki isyan girişimini 1896'daki Birinci Van İsyanı takip etmiştir. 1904 yılında İkinci Sason İsyanı, 1905 yılında II. Abdülhamid'e yönelik yıldız suikastı girişimi[1] ve 1909 Adana İsyanı, Ermenilerin şiddet yoluyla siyasal hedeflere ulaşma girişimlerinin 20. yüzyılın başındaki örnekleridir.[2] Aynı tarihlerde Ermenilerin, Asuri ve Nesturilerle birlikte Güney Azerbaycan'da da büyük terör ve katliam hareketleri gerçekleştirdikleri bilinmektedir.[3]

Ermeniler, bu isyanları Osmanlı Devletinin en zor dönemlerinde ve özelilikle savaş dönem-

lerinde sivillere yönelik olarak gerçekleştirmişlerdir. İsyan ve katliamlarda ısrar eden Ermenilerin tehcir kararından bir ay önce Van'da, bu bölgenin gördüğü en büyük katliamı gerçekleştirdikleri ve eski Van'ı tamamen yok ettikleri bilinmektedir.

Ermeni komitacı teröristlerin katliamları, tehcir sonrasında da devam etmiş, 1918'den itibaren Kars'tan Antep'e kadar pek çok yerde ancak özellikle Kars-Iğdır-Erzurum-Ağrı çevresinde Hocalı'nın neredeyse aynısı denebilecek katliamlar gerçekleştirmişlerdir. Öte yandan Ermeni terörü Azerbaycan'ın muhtelif bölgelerinde de can almaya devam etmiştir. Moskova'daki 1917 Bolşevik devriminden sonra Azerbaycan'da yaşanan siyasi gelişmeler Ermeni çetelerine 1920'lere kadar, Azerbaycan'ın farklı coğrafyalarında büyük katliamlar yapma fırsatı vermiştir.[4]

Ermeniler, Türkiye'nin 'Ermenistan'ın kuruluşunu onayladığını gösteren Gümrü Anlaşması ile de tatmin olmamış ve silahlı terörü sürdürmüşlerdir. 1921 yılında Berlin'de Talat Paşa'yı, Roma'da da Sait Halim Paşa'yı katletmişlerdir. Aynı yıl, Ermeni Misak Torlakyan, Azerbaycan İçişleri Bakanı Cevanşir Han'ı, Tepebaşı'ndaki Pera Palas Oteli önünde öldürmüştür. Ermeniler bölgenin kaderinin şekillendiği Kars Antlaşması'ndan sonra da terörizme dayalı politikayı sürdürmüş ve *1922 yılında* Cemal Paşa'yı, Tiflis'te katletmişlerdir.

2) İkinci Ermeni Terör Dalgası ve ASALA

Ermeni terörist faaliyetleri uzun bir durgunluk döneminin ardından, Soğuk Savaş'ın en gergin döneminin yaşandığı sırada yeniden su yüzüne çıkmıştır. Ermeni tehcirinin 50. yılı olan 1965'ten sonra Ermeni terörü yeni bir safhaya girmiştir. Taşnak ve Hınçak örgütleri bu yeni terör döneminde; terörü özendirmiş, geliştirmiş, hazırlamış, daha geniş alanlara yayılmasını ve hedeflerinin çeşitlenmesini sağlamış, terör tim ve grupları oluşturmuş ve yeni örgütlenme çabalarına psikolojik destek vermişlerdir. Bunların arasında isminden en çok söz ettiren "Ermenistan'ın Kurtuluşu İçin Ermeni Gizli Ordusu" (*Armenian Secret Army for Liberation of Armenia*) olmuştur.[5] Kısaca ASALA adıyla anılan ve 1970'li yıllarda terörist eylemlere başlayan örgüt, 1984'e kadar 42 Türk diplomatını şehit etmiştir.

Manevi ve psikolojik desteği, temas ve ilişkiler ortamını Hınçaklardan alan ASALA, insanlık dışı terör eylemlerine girişmiştir. Ermeni terörü, yurt dışındaki Türk görevlilerine, temsilciliklerine ve kuruluşlarına yönelik silahlı saldırılar şeklinde kısa zamanda hızlı bir tırmanış göstererek yoğunluk kazanmıştır. Bu dönemde, Avrupa ve doğu ülkeleri ile Suriye ve Lübnan'da üsler edinen Ermeni terörü, Kıbrıs Rumları ve Yunanistan'la işbirliği içine girerek eylemlerini gerçekleştirmişlerdir. Dönemin konjonktürü Ermeni terörünün gelişiminde oldukça etkili olmuştur.

Ermeni terör örgütleri, dış dünyanın tepkileri üzerine 1980'li yıllarda taktik değiştirerek, PKK terör örgütüyle işbirliğine girmişlerdir. Orly saldırısının Avrupa kamuoyunda yarattığı tedirginlik bunda etkili olmuştur. 1984 yılında PKK sahneye itilmiş ve ASALA-Ermeni terörü geri plana çekilmiştir. Nitekim, bölücü terör örgütü PKK, 21-28 Nisan 1980 tarihini "Kızıl Hafta" olarak ilan etmiş ve 24 Nisan tarihini sözde Ermenilerin katledilme günü olarak anarak, toplantılar yapmaya başlamıştır. 8 Nisan 1980 tarihinde Lübnan'ın Sidon kentinde PKK ve ASALA terör örgütleri ortak basın toplantısı düzenlemişler ve toplantı sonucu bir bildirge yayınlamışlardır. Ancak bu olayın tepki çekmesi üzerine ilişkilerin illegal

alanda gizli olarak sürdürülmesi kararlaştırılmıştır.

Toplantı akabinde, 9 Kasım 1980 tarihinde Strazburg Türk Başkonsolosluğu'na, 19 Kasım 1980 tarihinde ise Roma Türk Hava Yolları bürosuna yönelik olarak düzenlenen saldırılar, PKK ve ASALA terör örgütleri tarafından ortaklaşa üstlenilmiştir. Terörist başı Abdullah Öcalan, Ermeni Yazarlar Birliği tarafından "Büyük Ermenistan hayali fikrine olan katkılarından dolayı" onur üyeliğine seçilmiştir. Ermeni Halk Hareketi'nin bünyesinde, birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi bir Kürdistan Komitesi oluşturulmuştur.

4 Haziran 1993 tarihinde; Ermeni Hınçak Partisi, ASALA ve PKK terör örgütü mensuplarının katılımıyla Batı Beyrut'ta bulunan PKK terör örgütü merkezinde bir toplantı yapılmıştır. 6- 9 Ocak 1993 tarihlerinde Beyrut'taki iki ayrı kilisede düzenlenen ve Lübnan Ermeni Ortodoks Başpiskoposu, Ermeni Parti yetkilileri ile 150 gencin katıldığı toplantılarda, PKK terör örgütü ile yapılan mücadele kastedilerek; Türkiye'de iç savaş devam edeceğine, Türk ekonomisinin sıfır noktasına gelerek, vatandaşların başkaldıracakları dile getirilmiştir. Buna bağlı olarak, Türkiye'nin bölünerek bir Kürt devleti kurulacağı, Ermenilerin Kürtlerle olan ilişkilerini iyi bir şekilde yürütmeleri ve Kürtlerin mücadelelerini desteklemeleri gerektiği konuları dile getirilmiştir. Bu bakımdan, 1980'lerin sonundan 1990'ların sonuna kadar şiddetle süren ve günümüzde de tamamen kesilmemiş olan terör örgütü PKK ve onun uzantılarının eylemlerini, Ermeni terörünün içinde ya da en azından Ermeni terörizmi ile ilişkili görmek gerekir.

3) Üçüncü Ermeni Terör Dalgası ve Azerbaycan

Azerbaycan coğrafyası, Ermeni terörünü yeni tanıyan bir coğrafya olmasa da 1980'lerin sonu ve 1990'ların başından itibaren Ermeni terör politikasının yeni bir taktikle Azerbaycan'da bir kez daha ortaya çıktığı görülür. Ermenistan merkezli bu yeni terör politikası, Ermeni topraklarını genişletmek, yayılmak ve Büyük Ermenistan'ı hayata geçirmek hedefli olmuştur. Hocalı, bu üçüncü Ermeni Terör Dalgasının tesadüfen öğrenilmiş bir sahnesidir.

Ermeniler, 1980'lerle beraber yaptıkları propaganda ve hazırlıklar sonrasında 1988 yılından itibaren Ermenistan topraklarında (özellikle Türkiye'ye sınırdaş Güneybatı'daki Masis ve Ararat bölgelerinde) yaşayan Azerbaycan Türklerine saldırmaya başlamışlardır. Ermenistan toprakları içinde kalan son Türk köyü olan Nuveydiye'nin ahalisi de 1991 yılında zorla göç ettirilir ve böylece toplam 200.000 Türk, Ermenistan'dan göç etmiş ve Azerbaycan'a yerleşmiş olur.[6]

Ermeni gönüllülerden oluşan silahlı gruplar Karabağ'a yerleştirilmiştir. Ardından Gorbaçov, 25 Temmuz 1990'da yayımladığı bir kanun ile SSR (Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti) kanunları dâhilinde olmayan silahlı grupların kurulmasını yasaklamış ve kanunsuz olarak saklanan silahlara el konulmasını sağlamıştır. Bu kanunla birlikte Azerbaycan'ın bütün bölgelerinde av silahları da dâhil olmak üzere silahlar toplanmış, Dağlık Karabağ'da ise bu görev Rus askerleri tarafından yerine getirilmiştir.[7]

Karabağ, Ermeni Diasporası ve Daşnak Erivan yönetimi için "Büyük Ermenistan" idealinde atılan ilk adım olmuştur. "Büyük Ermenistan" ideali için öncelikli hedef olarak tespit edilen Karabağ, Ermenistan'ın bu yönde ileride atacağı adımlar açısından da belirleyici olacaktır. Karabağ'ın ve bugünkü Ermenistan'ın Türksüzleştirilmesi, homojenleştirilmiş Karabağ ile homojenleştirilmiş

Ermenistan'ın coğrafi olarak birbirine bağlanması, Ermenileştirilmiş Karabağ'ın bağımsız ilan edilmesi ve ardından siyasi ve idari olarak da Erivan'a bağlanması, bu stratejinin bilinen aşamalarıdır.

Hocalı katliamı ise, bu stratejik aşamaların hayata geçirilmesinde planlı olarak uygulanmış bir katliamdır. Gerek Hocalı'nın stratejik önemi, gerekse uygulanan katliamın vahşet ve terör boyutu da bu planın bir parçasıdır. Ermeni ortak hedefi olan "Büyük Ermenistan" ideali, Ermenilerin yaşadıkları bölgelerde azınlık iseler çoğunluk olmalarını sağlama, çoğunluk iseler homojen olmalarını sağlama esasını da içerir. Hocalı, Sovyet rejimi tarafından hızla Ermenileştirilen Yukarı Karabağ'ın orta yerinde, üstelik havaalanına hâkim bir konumda bulunan, Azerbaycan Türkleri ve Ahıskalılarla meskûn bir yerleşim birimi olarak özellikle ve planlı olarak hedef seçilmiştir.

Hocalı Katliamı ile Ermenistan'da yaşayan Azerbaycan Türklerinin çıkarılması süreci hızlandırılmış, daha sonra işgal edilen Karabağ etrafındaki şehir, ilçe ve köylerin ahalisi de terör yoluyla sürgün edilmiştir. Hocalı katliamına dünyanın tepkisiz kalması hem bu süreçleri hızlandırmış, hem de yayılmacı Ermeni terörizminin rahatlamasını sağlamıştır. Bu bakımdan, Hocalı katliamının siyasal etkisinin Azerbaycan ile sınırlı olmayıp, Gürcistan, Türkiye ve Rusya Federasyonu'nu da stratejik bakımdan etkilediği değerlendirilmektedir.

Ermenistan ve Diyaspora Ermenileri, Türkiye ve Azerbaycan topraklarındaki iddialarının dışında da yayılma hedefleri gütmektedirler. Ermenilerin fiilen etnik yayılma sağlayabildikleri öncelikli bölgeler, Ahıska Türkleri'nin sürüldükleri vatanları olan Gürcistan'daki Samtshe-Cevaheti vilayeti, Abhazya'daki bir kısım bölgeler ve Rusya Federasyonu'ndaki Krasnodar eyaleti olarak sıralanabilir. Bütün bu bölgeler "Büyük Ermenistan" idealinin hedefleri arasındadır.

Azerbaycan ve Türkiye'nin son yıllarda Hocalı'nın Türk ve dünya kamuoyuna tanıtılması yönünde hatta bazı ülkeler nezdinde "soykırım" olarak tanınması yönünde ciddi ve başarılı faaliyetleri olmuştur ve olmaktadır. Ancak ne üzücü ve düşündürücüdür ki, Türkiye basınında Hocalı'yı gölgelemek, içlerinde Ermenistan'ın mevcut Cumhurbaşkanı Serj Sarkisyan'ın da bulunduğu insanlık suçlularını aklamak mahiyetinde yazılar neşrolunabilmektedir. Bunların en tipiklerinden birisi de bu acının 23. yılında, 22.02.2015 tarihinde Radikal gazetesinde Ayşe Hür'ün kaleminden dökülmüştür.

Hür, vahşetin gerçekliğini flulaştıracak biçimde, "bunun katliam mı, soykırım mı olduğuna karar verilemediğini, hayatını kaybedenlerin sayısının belli olmadığını" belirtirken okuru, video kayıtlarının gerçekliğini Ermenistan'ın katliamcı çeteleri aklamak için devlet eliyle kurdurduğu teknik sitelerin bilgilerine yönlendirmektedir. Dahası, Mavera-yı Kafkas hükümetinin ortadan kalkışını Osmanlı ordusunun bölgedeki faaliyetine bağlamakta ve en büyüğü 31 Mart 1918'de Bakü'de yaşanan Ermeni mezalimi ve Türk katliamını es geçmektedir. Karabağ'ın merkezi olan şehrin Ermenice Stepanakert adını asıl ad gibi verirken Hankendi'nin adını parantez içinde ve yanlış vermekte (Hankend olarak), Azerbaycan'ın 1989 yılının tüm zorluklarına rağmen ülkeye kabul ettiği ve küçük bir kısmını da Karabağ'a yerleştirdiği Ahıska Türkleri için Meşhed Türkleri (Meşhed İran'ın Horasan eyaletinin merkezidir.) demektedir.[8] Burada hunharca katledilen Ahıskalılar hatırına da olsa bu kelime oyunbazlıkları yapılmamalıydı. Yazıda, facianın gerçekleşmesine engel olunamamasından kaynaklanan Azerbaycan içindeki siyasi ve hukuki araştırma-soruşturmalar, sanki bu işi Azerbaycan yönetimi kendisi yapmış gibi tam bir "Ermenileri aklama perspektifi" ile sunulmaktadır. Daha pek çok hata ve tarafgirlik içeren bu ve bunun gibi yazıların çabası boştur. Konu son derece açık olup, video film ve fotoğraflarının yanısıra, yaşayan mağdurların ve suçluların hatıratlarıyla sabittir.

4) Ermeni Politik Anlayışında Terör Kültürü

Ermeni terör eylemlerinin sorumluları bazı Batılı ülkeler ve Rusya tarafından desteklenirken, katiller Ermeni toplumunca "milli kahraman" ilan edilmişlerdir. Diğer bir deyişle Ermeni toplumunda terör teşvik edilen, hoşgörülen bir unsur haline getirilmiştir. Ermeni toplumu için şiddet ve terör hayatın bir parçası halini almaya başlamıştır. Nitekim bağımsızlığının henüz 15. yılında olan Ermenistan'da çok sayıda siyasi cinayet ve saldırı olmuştur. Bunlar içinde 24 Mart 2000 gecesinde sözde Dağlık Karabağ

Cumhuriyeti'nin sözde Cumhurbaşkanı Arkadi Gukasyan'a şehrin meydanında yapılan saldırı ile 1999'da Meclis'e yapılan silahlı saldırı[9] en dikkat çekici olanlarıdır. Her iki saldırı da kanlı bitmiş, birincisinde 'Cumhurbaşkanı' Gukasyan, şoförü ve koruması yaralanırken, ikincisinde Ermenistan Başbakanı Sarkisyan ve çok sayıda Ermeni parlamenter yine Ermeni kurşunlarıyla hayatlarını kaybetmişlerdir (Her iki saldırıda da Taşnak katkısı vardır).[10] Bunlar Ermenilerin politik kültüründeki terör unsurunu ortaya koyan olaylardır.

Ermeni Terör kültürü diplomasi alanında da görülmüştür. Bunlardan en tipik olanı, Ermenilerin, Avrupa parlamentolarında aldırdıkları kararların ilklerinden olan ve Avrupa Parlamentosunda 18 Haziran 1987 tarihinde alınmış olan "Ermenilere Soykırım Yapıldığı" karardır. Bu kararın da Ermeni terörünün etkisiyle alındığı bilinmektedir. O tarihte, Avrupa Parlamentosu, Fransız ve Yunan milletvekillerinin gayretleri ve üye sayısının yaklaşık yüzde 15'inin bilfiil katılımı ile Ermeni soykırımı iddialarını kabul eden ve Türkiye'nin AB üyeliğini soykırımının tanınması koşuluna dolaylı yollardan bağlayan kararı almıştır. Raporun Parlamentoda görüşülmesi sırasında bina binlerce Ermeni tarafından muhasara altına alınmış, Fransız parlamenterler dışarıda kurulan bir kürsüye her 15 dakikada bir gelerek içerideki gelişmeleri anlatmışlardır. İşte bu sırada, Türkiye lehinde konuşma yapacak bazı Avrupalı parlamenterler silahla Ermeni teröristler tarafından tehdit edilmişlerdir. Alman parlamenter Wedekind dışında, Ermeni teröristler tarafından tehdit edildiğini söyleme cesareti gösteren olmamıştır.[11]

Sonuç: Ermeni Terör Politikası Ermenileri Yeni Bir Felakete Götürebilir

Terörizm, Ermeni politika anlayış ve uygulamasında tesadüfen ortaya çıkmış bir durum değil, planlı ancak akıl dışı bir yöntemdir. Erivan, Ermeni milleti adına terörizmi millileştirmektedir. Ermenilerin ve bugünkü Erivan yönetiminin bu çizgiyi sürdürdüğü açıktır. Küçük ancak saldırgan bir ülke olan Ermenistan, stratejik önemini günden güne kaybeden, halkını ülkesinde tutamayan, Karabağ merkezli politika nedeniyle iç politikada kavgalar yaşayan, çeteler ve yolsuzluklarıyla ün yapmış, teknolojisi geri kalmış, dünyadan kopuk bir ülke durumuna gelmiştir. Ne Diyasporanın yardımları, ne Avrupalı parlamentoların siyasi destekleri ve ne de ABD'nin dış yardımları Ermenistan'ı yaşatmaya yetmemektedir.

Ermenistan'ın "işgalci" sıfatı BM ve Avrupa Konseyi tarafından onaylanmıştır. En yakın müttefiki olan Rusya Federasyonu, Gürcistan'da siyasi, Ukrayna'da askeri ve siyasi sıkıntı içindedir. Ermenistan için hayat damarı olarak nitelenen İran için de işaretler iyi değildir. İran'ın Ermenistan'a komşu coğrafyası Azerbaycan Türkleri ile doludur ve bu bölgedeki Azerbaycanlı Türk milliyetçiliği öncelikle Ermeni karşıtı bir karakter taşımaktadır. Bu karşıtlık İran siyasal sistemini bile etkileyecek boyutlara ulaşmıştır. Ermenistan bu nedenlerle, Avrupa Birliği üzerinden Türkiye'ye baskı yaptırmaya, Karabağ'daki işgalini hukuksallaştırmaya, Türkiye-Azerbaycan ilişkilerini bozmaya odaklanmıştır.

Ermenilerin, bölgede yalnızlaşıp gerilemeyi göze alarak şiddet merkezli politika anlayışını sürdürmeleri, onların Büyük Ortadoğu Projesinden ve Irak'ın Kuzeyindeki gelişmelerden medet umdukları yorumunu yapmamıza yol açmaktadır. Suriye-Irak sınırından Ermenistan'a kadar uzanan hat, Bakü-Ceyhan enerji nakil hatlarının, Türkiye ile Azerbaycan arasındaki demiryollarının ve karayollarının, önemli temiz su havzalarının, GAP bölgesinin ve değerli petrol yataklarının bulunduğu bir coğrafyadır.

Azerbaycan, yönetimi ve milletiyle, iktidar ve muhalefetiyle bir bütün olarak işgale son vermek üzere harekete geçmek için her an hazır olmalıdır. 1994'teki ateşkesten bu yana sınır hattında yüzlerce ihlal ve kayıp yaşanmıştır. İşgal altındaki topraklarda tabii ve tarihi varlığa yönelik büyük tahribat gerçekleştirilmiştir. Azerbaycan'ın topraklarını işgalden kurtarması için hukuksal bir engel olmadığı gibi, siyasal şartlar da çok verimsiz değildir. Bu anlamda özellikle Ukrayna'daki gelişmelerin Bakü tarafından sıkı biçimde takibi gerekmektedir.

Petrol ve doğalgaz kaynaklarını sanayileşmiş ülke pazarlarına aktarmaya dönük büyük projeler (BTC, BTE) gerçekleştirmiş olan ve daha büyük projeleri sürdüren (TANAP-TAP), ulaşım yollarında avantaj elde eden, milli ordusunu güçlendiren Azerbaycan, Türkiye ile dayanışma içerisinde geleceğe umutla bakan en büyük Güney Kafkasya devletidir. Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ'da göstereceği kararlılık geleceğini belirleyecektir. Yüz yıldır tarihi topraklarını kaybeden ve savunma derinliği zayıflatılan Azerbaycan, Ermeni terör politikasının bölgede yeni kanlı işlere imza atmamasını sağlayacak asıl güçtür. Azerbaycan'ın milli ordusunun Karabağ sorununu çözmesi, Ermenileri barışa mahkûm etmenin belki de tek yolu olacaktır.

DİPNOT

[1] Halil Metin, Türkiye'nin Siyasi Tarihinde Ermeniler ve Ermeni Olayları, MEB Yay., İstanbul, 1997, s.118.

[2] Bkz. Em. Tümg. İhsan SAKARYA, Belgelerle Ermeni Sorunu, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Askeri Tarih Yay., Ankara, 1994, s.92-127

[3] http://tohidmelikzade.blogspot.com/2006/04/salmas-ehrininksa-tarihi-dr.html

[4] Bu katliamlardan Nahçivan bölgesinde yaşananlarla ilgili bir çalışma için Bkz. Ebulfez Amanoğlu, Nahçivan Özerk Cumhuriyetinde Ermeni Mezalimi (1917-1920) ve Bölgede Türk Ordusunun Kurtarma Faaliyetleri, Ermeni Araştırmaları Türkiye I. Kongresi, III. Cilt, ASAM-EREN Yay., Ankara, 2003, s.211-218.

[5] Bkz. Yavuz Cankara, Ercan Karakoç ve Gökmen Kılıçoğlu, ASALA Terör Örgütü ve Ermeni Terörü, Ermeni Araştırmaları Türkiye I. Kongresi, II. Cilt, ASAM-EREN Yay., Ankara, 2003, s.437-453.

[6] "Yavuz Aslan, 'Bugünkü Ermenistan Arazisinde Türklerin Çıkarılma Meselesi', Türk Kültürü, No:372, Nisan 1994, s.198-199"dan naklen, Okan Yeşilot, 'Karabağ Savaşı'nın Sessiz ve Mağdur Tanıkları', Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:15, 2006, s.85-86.

[7] http://azerbaycan.ihh.org.tr/insan/hocali/hocali.html

[8] Ayşe Hür, "26 Şubat 1992'de Hocalı'da neler Yaşandı?", Radikal, 22.02.2015http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ayse_hur/26_subat_1992_gunu_hocalida_neler_yasandi-1298412

[9] 28 Ekim 1999, http://webarsiv.hurriyet.com.tr/1999/10/28/152972.asp

[10] Sedat Laçiner, Ermenistan Dış Politikasını Belirleyen Faktörler, http://www.turkishweekly.net/turkce/makale.php?id=39

[11] Pulat Y. Tacar, Ermenilere Soykırım Yapıldığı Savının Hukuksal ve Ahlaki Açılardan İncelenmesi, Ermeni Araştırmaları, (Haziran-Temmuz-Ağustos 2001), S.2, s.98-99.

TARİHİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BOYUTUYLA ERMENİ MESELESİ" PANELİ YAPILDI

Türk Eğitim-Sen olarak düzenlediğimiz " Tarihi ve Uluslararası İlişkiler Boyutuyla Ermeni Meselesi" konulu panel, 2 Mayıs 2015 tarihinde Ankara İçkale Otel'de yapıldı.

Panelin açılış konuşmasını Türkiye Kamu-Sen ve Türk Eğitim-Sen Genel Başkanı İsmail Koncuk yaptı. Genel Başkanın konuşmasından sonra ise BBP Genel Başkan Yardımcısı, Selahattin Şenliler ile DSP Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Necati Utkan'da birer konuşma yaparak katılımcılara hitap ettiler.

Tarihi ve Uluslararası İlişkiler Boyutuyla Ermeni Meselesi paneli 1. Oturumunda, Prof. Dr. Reşat Genç, Prof. Dr. Kemal Çiçek, Prof. Dr. Yusuf Sarınay, Prof. Dr. Haluk Selvi; 2. Oturumda ise Prof. Dr. Cemalettin Taşkıran, Prof. Dr. Timuçin Kodaman, Doç. Dr. Mehmet Akif Okur, Dr. Bahadır Bumin Özarslan sunumlarını gerçekleştirdiler.

Türkiye Kamu-Sen ve Türk Eğitim-Sen olarak milli meselelerde hassasiyetimizi bugüne kadar ortaya koyduk ve emeğimizi, paramızı, imkânlarımızı harcamaktan çekinmedik. Bu millet için bizler ne yapmamız gerekiyorsa

her şeyi bugüne kadar yerine getirdik, bundan sonrada yerine getirmeye devam edeceğiz.

Açılış konuşmasında; Sözde Ermeni Soykırımı iddiaları ile Türkiye'nin dünya kamuoyunda cani seviyesine düşürülmeye çalışıldığını söyleyen." Koncuk; "Ermeni meselesi, Türkiye'yi dünya kamuoyunda yargılama hevesi içinde olanların, aziz milletimizi, tarih önünde cani seviyesine düşürmeye çalıştığı ve geleceğimizi doğrudan ilgilendiren önemli bir meseledir. Peki bu kadar önemli bir mesele ile ilgili Türkiye ne yapıyor? Maalesef hemen hemen hiçbir şey yapmıyor. Bunu sadece Hükümet açısından söylemiyorum. Türkiye'de STK'lar ne yapıyor? Ermeni cemiyeti Avrupa Parlamentosunu etkileyen kararlar aldırabiliyorlar. Fransa, İsviçre, ABD gibi ülkeler dahi bizim aleyhimize olan kararlar alabiliyor ve böyle bir lobi oluşturmuşlar. Ama biz çok acıdır ki, haklılığımızı kendi insanlarımıza bile yeterince anlatamıyoruz. Bu büyük bir handikaptır. Burada siyasal iktidarların, siyasi partilerin, mevcut iktidar partisinin tabii ki suçu vardır. Ama, STK'lar bu ülkede ne işe yarıyor ben bunu da anlamıyorum! Maalesef Türkiye'ye düşmanlık söz konusu olduğunda rol kapmaya çalışan birçok STK vardır. Mesele milletimizi savunmak olduğunda sesi çıkan STK sayısı bir elin parmağını geçmiyor. Bu son derece üzücü bir durumdur. Onun için Türkiye Kamu-Sen ve Türk Eğitim-Sen, olarak milli meselelerde hassasiyetimizi bugüne kadar ortaya koyduk ve emeğimizi, paramızı, imkânlarımızı harcamaktan çe-

kinmedik. Bu millet için bizler ne yapmamız gerekiyorsa her şeyi bugüne kadar yerine getirdik, bundan sonrada yerine getirmeye devam edeceğiz." dedi.

Sözde Ermeni soykırımı iddiaları ile ilgili yazılı ve görsel basında konuyu işlediklerinin ve iddiaları yalanlayan kitaplar ve dergiler bastırdıklarını ifade eden Koncuk; "Bu yıl Türkiye Kamu-Sen Emrah Bekçi tarafından yazılan 'Ermeni Yalanları ve Çığlık' isimli bir kitap bastırdı. 15 bin adet bastırılan bu kitapları tüm teşkilatlarımıza gönderdik. Ermeni yalanlarına bir cevap olması hasebiyle en azından böyle bir kitap bastırarak doğruları milletimize anlatma sorumluluğunu hissederek kitabı yayınladık. Bundan sonrada aynı sorumlulukla yolumuza devam edeceğiz." dedi.

Tehcir, insan olmamız gereği alınan bir tedbirdir. Ne yapabilirdik? İki toplumun birbirini boğazlamasına müsaade mi edecektik? En insanı tedbiri aldık ve bizi sırtımızdan hançerleyenleri içinde barındıran bir topluluğu cezalandırmadık, aksine koruyarak onları daha güvenli yerlere gönderdik.

Ermeni soykırımı yalanlarının ülkemiz için çok önemli olduğunu ve bu konuda siyasal iktidarların ifadelerine, konuşmalarına dikkat etmesi gerektiğine vurgu yapan Koncuk; "Bu olay çok önemlidir ve her alanda konuşmamız gerekir. Biz bunları yaparken Sayın Başbakan Ahmet Davutoğlu diyor ki 'tehcir insanlık suçudur.' Ne yapmaya çalışıyorsunuz? Bir yandan Avrupa Parlamentosu'nun bu konuda vermiş olduğu kararları kınadığınızı ifade ediyorsunuz;

ama bir Başbakan olarak kendiniz Ermeni soykırımını doğrulayan ifadeler kullanıyorsunuz. Bu ciddi bir tenakuzdur. Tehcir, insan olmamız gereği alınan bir tedbirdir. Ne yapabilirdik? İki toplumun birbirini boğazlamasına müsaade mi edecektik? En insanı tedbiri aldık ve bizi sırtımızdan hançerleyenleri içinde barındıran bir topluluğu cezalandırmadık, aksine koruyarak onları daha güvenli yerlere gönderdik. İnsanı bir tavır, nasıl insanlık suçu oluyor? Böyle bir anlayışı anlamakta zorlanıyorum." dedi.

Panelin tamamlanmasından sonra Genel Başkan İsmail Koncuk panelistlere plaket takdim ederek teşekkürlerini bildirdi.

MİLLİ ŞEHİT BOĞAZLIYAN KAYMAKAMI KEMAL BEY

Birinci Dünya Savaşı esnasında, yurdun bir çok yerinde olduğu gibi
Yozgat civarında da bazı Ermeni çetelerin isyan ve saldırıları ortaya çıkmış idi.
Bunun üzerine Osmanlı Devleti, isyan ve kalkışma
hareketlerine tedbir olmak üzere,
1915 yılında
-bugün sözde Ermeni Soykırımı iddialarına gerekçe gösterilen-
Tehcir (zorunlu göç) uygulamasını gerçekleştirmişti.
Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey de devletin kendisine verdiği
görev dahilinde, bu tedbirleri uygulamıştı.
Fakat Kemal Bey, mütarekeden sonra Ermenilere zulüm yaptığı
iddiasıyla işgalci İngiliz ve Fransız makamlarının baskısı ve
dönemin işbirlikçilerinin iftiralarıyla,
10 Nisan 1919 tarihinde İstanbul Beyazıt Meydanı'nda
asılarak idam edilmiştir.
Kemal Bey'e, Atatürk'ün talimatıyla 14 Ekim 1922 tarihinde
TBMM tarafından MİLLİ ŞEHİT unvanı verilmiştir.

Kemal Bey'in son sözlerinden:

"Türk milleti ebediyen yaşayacak,
Müslümanlık asla zeval bulmayacaktır.
Fertler ölür, millet yaşar."